

امور و روشها

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی
برای دبیران، دانشجویان و کارشناسان آموزش و پرورش

دوره هجدهم • بهمن ۱۳۹۱ • شماره پیاپی ۱۰۳

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری

سر دبیر: محمدرضا حشمتی

شورای برنامه ریزی و کارشناسی:

منصور ملک عباسی، علی اصغر جعفریان

فرحناز حدادی و لیلی محمدحسین

مدیر داخلی: فاطمه محمودیان

ویراستار: کبری محمودی

طراح گرافیک: ندا عظیمی

نشانی دفتر مجله: تهران، ایرانشهر شمالی،
پلاک ۲۶۶

صندوق پستی: ۱۶۵۹۵/۱۷۹

تلفن: ۸۸۴۹۰۲۳۲

نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸

وبگاه: www.roshdmag.ir

پيام نگار: rahnamayi@roshdmag.ir

تلفن پیام گیر نشریات رشد: ۸۸۳۰۱۴۸۲

کد مدیر مسئول: ۱۰۲

کد سر دبیر: ۱۱۵

کد مشترکین: ۱۱۴

نشانی امور مشترکین:

تهران، صندوق پستی: ۱۶۵۹۵/۱۱۱

تلفن امور مشترکین: ۷۷۳۳۶۶۵۶

شمارگان: ۱۶۰۰۰ نسخه

چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

- از این موضوع به سادگی نگذریم/محمدرضا حشمتی ۲
- خودبینی از نوع اول/شهلا رحیمی ۳
- مدرسۀ بدون مانع/ثمانه ایروانی ۶
- ترسیم وضعیت/لیلی محمدحسین ۸
- آموزش معلمان در چین/دکتر نیره شاه محمدی ۱۰
- قطره های از دریای معلمی حاج آقامجتبی/محمد ناصری ۱۴
- ماشین های ساده/سارا سرمدی ۱۷
- برانگیختن شوق یادگیری/هماهاشمی فشارکی ۲۰
- مجلات معلمان ماوراء بحار/معصومه خیرآبادی ۲۲
- هوشمندان حرکت گرا/محمد شاکر - مهدی رضاییان ۲۴
- بادانش آموزان تشنجی چه کنیم؟/دکتر سیدعلی محمودی ۲۶
- مراقب حساب کاربری خود باشید/آرمان صوفیانی ۲۸
- آداب ظاهری/مریم مختارپور ۳۰
- مجالی برای شنیدن آن ها که رو به تخته اند/هیوا علیزاده ۳۳
- غم مخور/حسین پولادیان ۳۴
- آموزش علوم/مجید علی محمدی - سیداحمد مشهدی ۳۷
- نمایش عربی/مختار نقدی ۴۰
- تفکر موفق/علی اصغر جعفریان ۴۳
- آزمایشگاه زبان/سمانه سادات موسوی ۴۴
- کتاب نامه های رشد به دنبال چه هستند؟ ۴۶
- قصۀ بی کلام/حسن سنگانیان ۴۷

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم

طراح جلد: ندا عظیمی

– مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدفها و پیام نوشتار در چند سطر تنظیم شود.
– کلمات حاوی مفاهیم نمایی (کلیدواژهها) از متن استخراج شوند.
– مقاله باید دارای تیتراژ اصلی، تیترهای فرعی در متن و سوتیتر باشد.
– معرفی نامه کوتاهی از نویسنده یا مترجم همراه یک قطعه عکس، عنوانین و آثار وی پیوست شود.
– مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله های رسیده مختار است.
– مقالات دریافتی بازگردانده نمی شود.
– آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبنی بر رأی و نظر مسئولان مجله نیست.

– مقاله هایی که برای درج در مجله می فرستید، باید با اهداف و ساختار این مجله مرتبط باشد و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد.
– مقاله های ترجمه شده باید با متن اصلی همخوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می کنید، این موضوع را قید بفرمایید.
– مقاله یک خط در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله ها می توانند با نرم افزار word و روی سی دی یا از طریق پیام نگار مجله ارسال شوند.
– نشر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود.
– محل قرار دادن جدول ها، شکل ها و عکس ها در متن مشخص شود.

از این موضوع به سادگی نگذریم

محمدرضا حشمتی

خداوند در قرآن کریم پیامبر خود را چنین می‌ستاید: «و انک لعلی خلق عظیم» (القلم/۴). بنابر نقل برخی از اندیشمندان، خلق عظیم پیامبر (ص) چنان بود که مردمان در برخورد با او و شنیدن سخنانش، شیفته‌اش می‌شدند؛ به گونه‌ای که کفار این مردم را «صباه» (یعنی شیفتگان و دلباختگان) می‌نامیدند. از همین رهگذر است که خداوند فرمود، اگر پیامبر به واسطه رحمت الهی نرم نشده بود، مردم از گرد او پراکنده می‌شدند و دیگر فرصتی برای تعلیم فراهم نمی‌آمد. بعضی از عوامل رفتاری عبارت‌اند از:

«تعامل رفتاری» می‌نامیم. این الگو بیش از هر چیز در سیره تعلیمی پیامبر اکرم (ص) خودنمایی می‌کند و به نظر می‌رسد بیشترین سهم را در تسریع و تعمیق آموزش داشته باشد. در تحلیل نوع تأثیر این گونه از عوامل غیر معرفتی باید گفت، آنچه بیش از هر امری سطح فراگیری متعلم را بالا می‌برد، اعتماد و اعتقاد وی به معلم است؛ عاملی که در مراتب بالای خود، عوامل معرفتی نظیر استدلال را پشت سر می‌گذارد و موجب پذیرش بدون چون و چرا می‌شود؛ همان که در کودکان و نوآموزان شیوع بیشتری دارد.

در هفته دوم مهرماه، در بازدید از مدارس منطقه زلزله‌زده ورزقان و روستاهای اطراف متوجه نکته زیبایی شدم. در حالی که تمام روستا را خاک دربر گرفته بود، لباس‌های معلمان و دانش‌آموزان بسیار تمیز و مرتب بود. تأثیر نقش الگویی معلمان انکارناپذیر است. اما گاهی ما معلمان از این موضوع به سادگی می‌گذریم. نگاهی به سیره پیامبر اسلام (ص) جایگاه رفیع این نقش را بیشتر روشن می‌سازد. یکی از مهم‌ترین الگوهای اثرگذاری عوامل غیر معرفتی در فرایند آموزش الگویی است که آن را الگوی

● **نرم‌خویی در برخورد:** این عامل سبب می‌شود که فرد، احساس آشنایی کند و مطالب تبدیلی را بهتر بیاموزد.

«فبما رحمه من الله لنت لهم و لو کنت فظا غلیظ القلب لانفضوا من حولک» (آل عمران/۱۵۹).

● **خوب گوش دادن به مخاطب:** این عامل سبب می‌شود که متعلم، سخنان خود را مهم تلقی کند و با دقت بیشتری در باب آن‌ها به بحث بپردازد.

«و منهم الذین یؤذنون النبی و یقولون هو اذن خیر لکم» (التوبه/۶۱).

● **پاسخ بدی با خوبی:** «و لا تستوی الحسنه و لا السیئه اذفع بالتی هی احسن فإذا الذی بینک و بینہ عداوه کأنه ولی حمیم» (فصلت/۳۴).

● **گشاده‌رویی:** برخورد نیکو و همراه با لبخند برآمده از دوستی و مودت دل‌ها را نرم و متعلم را مهربانی پذیرش مطالب می‌کند.

● **عفو و گذشت:** معلم باید از خطای متعلم درگذرد و عفو بزرگوارانه داشته باشد.

می‌لاد اسوه‌های معلمان - حضرت محمد (ص) و امام جعفر صادق (ع) - بر شما مبارک باد.

خودبینی از نوع اول

شهلا رحیمی

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی
دانشگاه بیرجند

خودارزیابی

یکی از انواع ارزشیابی از معلم، خودارزیابی است. خودارزیابی تکنیکی قدرتمند برای خود بهبودی است. خودارزیابی به عنوان سازوکاری برای رشد حرفه‌ای و تغییر مؤثر در عملکرد معلم ارائه می‌شود. زیرا خودارزیابی فرصت‌هایی را برای تأثیرگذاری فراهم می‌کند. شاید بتوان گفت، بهترین شیوه برای ارزشیابی از کار معلم، خودارزیابی است، زیرا زمانی که مسئولیت قضاوت و داوری درباره نحوه آموزش در کلاس درس به خود معلم محول شود و او نتیجه فعالیت‌های خود را نامناسب تشخیص دهد، مسئولیت اصلاح و بهبود بخشیدن به عملکردش را می‌پذیرد.

برای اینکه خودارزیابی موفقیت‌آمیز باشد و نتایج واقعی‌تر ارائه شود، معلمان باید بهره‌گیری از ارزشیابی را وسیله‌ای مطمئن برای کسب رضایت‌خاطر بیشتر از شغل خود در نظر بگیرند و نتیجه خودارزیابی آن‌ها هرگز نباید در اختیار افرادی که از آن به صورت وسیله‌ای برای ارتقا یا تنزل معلمان استفاده می‌کنند، قرار گیرد. باید نتایج خودارزیابی به‌منظور برنامه‌ریزی برای برطرف کردن نقاط ضعف و افزایش توانمندی معلمان در تدریس به کار رود. در چنین حالتی است که نتایج خودارزیابی واقعی‌تر می‌شوند.

یکی از بهترین روش‌های ارزشیابی معلم که در آموزش و پرورش هنوز جدی گرفته نشده و برنامه کاربردی و راهکار اجرایی برای آن وجود ندارد، «خودارزیابی مرکزی» است. همان‌طور که گاردنر (۲۰۰۰) می‌گوید طرح جدی مسئله خودارزیابی در حیطه آموزشی، از ۲۰ سال پیش آغاز شده است. خودارزیابی فنی قوی برای بهبود توانمندی معلم است و با اعتقادات وی در مورد توانایی‌هایش در آموزش به فراگیرندگان در ارتباط است. خودارزیابی تکنیکی قدرتمند برای خودبهبودی است. آموزش به دانش‌آموزان برای مشارکت در خودارزیابی بدین منظور صورت می‌گیرد که خودارزیابی صحیح‌تر و پیشرفت دانش‌آموزان بیشتر باشد.

با توجه به اهمیت نقش معلم در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ضرورت دارد عملکرد معلم نیز ارزشیابی شود. ارزشیابی از جنبه‌های کلیدی امر آموزش است که به منظور تعیین میزان موفقیت در مسیر نیل به اهداف آموزشی انجام می‌شود. معلمان از ارکان مهم مدرسه‌اند و نحوه عملکرد آن‌ها در بازدهی کل نظام آموزشی نقش اساسی دارد. ارزشیابی صحیح می‌تواند گویای وضعیت عملکرد معلم باشد و در صورتی که بازخورد کار آن‌ها به طور صحیح و به موقع به معلمان منعکس شود، می‌تواند ضمن مشخص شدن نقاط قوت و ضعف، در ارتقای کیفیت فعالیت‌های آموزشی آن‌ها مؤثر و کمک‌کننده باشد. سیف ارزشیابی از معلمان را این‌گونه تعریف می‌کند: «تعیین میزان موفقیت معلمان و رسیدن آنان به هدف‌های آموزشی خود». او همچنین انجام چنین کاری را مستلزم جمع‌آوری اطلاعات لازم درباره فعالیت‌های آموزشی معلم و انتخاب معیارهایی برای مقایسه اطلاعات به دست آمده با آن معیارها و سپس قضاوت در این باره می‌داند که معلمان تا چه میزان به هدف‌های از پیش تعیین شده دست یافته‌اند. بولتن اهداف گوناگونی را برای ارزشیابی معلمان تشریح کرده است. هدف از ارزشیابی معلمان در کلی‌ترین سطح، بهبود آموزش است. بهبود نظام‌مند آموزش، در وهله اول مستلزم ارزشیابی عملکردهای آموزشی فعلی است. هدف دیگر از ارزشیابی معلمان پاداش دادن به عملکردهای برتر است. هدف سوم از ارزشیابی معلمان می‌تواند جمع‌آوری اطلاعاتی باشد که به تعدیل‌ها یا تغییراتی در وظایف معلم منجر می‌شوند. آن‌گونه که بولتن می‌گوید، ارزشیابی معلمان می‌تواند در نهایت باعث افزایش رشد فردی و خودارزیابی شود. ریچارد میلر روش‌های گوناگونی را برای ارزشیابی معلم پیشنهاد کرده است که عبارت‌اند از: ارزشیابی معلم به وسیله دانش‌آموز، همکار، خودارزیابی، آزمون‌های پیشرفت تحصیلی، فرم ارزشیابی عملکرد و مصاحبه‌های ارزشیابی.

محاسبه و ارزیابی از روش‌هایی است که به کمک آن می‌توان میزان موفق بودن و نبودن را شناخت.

در مفاهیم دینی ما تأکید بر این است که از خطای دیگران گذشتن، کرامت و بزرگواری است، اما کسی که خطا و کم‌کاری‌های خود را نادیده می‌گیرد، زمینه انحراف از مسیر درست را مهیا می‌سازد. خودارزیابی روشی است که ۴ پیامد مهم دارد: آگاهی بر عیب‌ها؛ تسلط به ضعف‌ها و کم‌کاری‌ها؛ رها شدن از عادت‌های نادرست و کم‌اثر؛ اصلاح و رفع نواقص.

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در کلاس هایی که به خوبی مدیریت می شوند بیشتر است. در این کلاس ها دانش آموزان بیشتر فعالیت می کنند و فرایند یاددهی-یادگیری در سطح بالایی سازمان یافته است

یکی از بهترین روش های
ارزشیابی معلم که در
آموزش و پرورش هنوز
جدی گرفته نشده و برنامه
کاربرد و راهکار اجرایی
برای آن وجود ندارد،
«خودارزیابی مرکزی»
است

خودارزیابی را می توان تفکر درباره تدریس و یادگیری
تعریف کرد که هدف آن تعدیل فرایند تدریس به منظور
دستیابی بهتر به اهداف تدریس و یادگیری است.

خودارزیابی مرکزی، ارزیابی اساسی فرد از شایستگی،
صلاحیت و قابلیت های خود، پیش بینی های قابل توجهی
از رضایت شغلی و عملکرد شغلی است که مؤلفه های
آن عبارتند از عزت نفس، خودکارآمدی، منبع کنترل
و روان رنجوری. به نظر جاج و همکاران خودارزیابی
مرکزی صفت گسترده و مرتبه بالاتری است که در ادبیات
شخصیت با چهار صفت شخصیتی مشخص می شود. این
چهار صفت عبارتند از: عزت نفس، خودکارآمدی، منبع
کنترل و روان رنجوری. نقطه مشترک این چهار صفت،
خودارزیابی مرکزی نام دارد که نوعی ارزیابی بنیادی است
که فرد از ارزش مندی، اثربخشی و قابلیت خود به عنوان
یک انسان به عمل می آورد.

عزت نفس: درجه و ارزشی است که هر فرد برای
خود قائل می شود و به منزله تأیید کردن یا تأیید نکردن خود
است و نشان می دهد که فرد تا چه اندازه خود را توانا می داند.

خودکارآمدی: به باورهای افراد در اعمال کنترل بر
عملکرد و رویدادهای مؤثر زندگی اشاره دارد؛ به ویژه در
هنگام رویارویی با عوامل استرس زا، داشتن احساس کنترل
بر شرایط، در سازگاری با موقعیت های گوناگون عاملی مهم
است. افراد دارای باورهای قوی نسبت به توانایی های خود
در انجام تکالیف کوشش بیشتری نشان می دهند و در نتیجه
عملکرد آن ها از سایرین بهتر است.

منبع کنترل: شامل نظامی از اعتقادات فرد است
که موفقیت ها، شکست ها و رویدادهای مهم زندگی خود
را منسوب به آن می داند. راتر از پیشگامان طرح مفهوم منبع
کنترل معتقد است افراد را می توان روی پیوستاری دوقطبی،
تحت عنوان افراد دارای منبع کنترل درونی و برونی،
طبقه بندی کرد. افراد با منبع کنترل درونی محبوب ترند،
در تکالیف خود عملکرد بهتر و عزت نفس بالاتری دارند
و برای قبول مسئولیت اعمال خود آمادگی بیشتری دارند.
همچنین، از بهداشت روانی بهتری برخوردارند و از لحاظ
اجتماعی ماهرانه تر رفتار می کنند.

روان رنجوری: رفتار ناسازگارانه انعطاف ناپذیری است
که با خصوصیات چون اضطراب بیش از حد، تعارض های
هیجانی، ترس های غیرمنطقی، ناراحتی های جسمانی بدون
منشأ عضوی و میل به اجتناب از موقعیت های تنش زا همراه
است. روان رنجوری به توانایی فرد در تحمل استرس مربوط
می شود. افراد با ویژگی روان رنجوری ثبات عاطفی پایین

دارند. این افراد عصبی، مأیوس، دارای استرس، آسیب پذیر
و شتاب زده هستند. افراد روان رنجور عموماً نسبت به کار
خود نگرش منفی دارند.

خودارزیابی معلمان ابزاری مفید و پویا برای پیشرفت
مهارت های آموزشی است، زیرا به این طریق معلم با پایش
خود می تواند کاستی های عملکرد آموزشی خود را بازشناسی
کند و با اصلاح آن ها به سمت کیفیت ایده آل حرکت کند.
خودارزیابی درست معلم با موفقیت شغلی او که همان
پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است رابطه مستقیم دارد.
خودشناسی و خوداندیشی معلم عامل مهمی در خودارزیابی
مرکزی است. خوداندیشی درست معلم با موفقیت شغلی او
رابطه مستقیم دارد. در واقع می توان این فرض را پذیرفت که
بصیرت معلم نسبت به دانش آموزان و شناخت صحیح ایشان
مستقیماً به خودشناسی و خوداندیشی معلم بستگی داد.

در بحث از خودشناسی معلم، در واقع، به گرایش معلم
نسبت به خویشتن و نقش خود توجه داریم. بدیهی است که
خودشناسی معلم و احساسی که او نسبت به خویشتن دارد،
عامل مهمی در جو کلاس و عمل دانش آموزان به شمار
می رود. چنانکه وقتی معلم بداند که خودش چه وقت و چگونه
از سازوکارهای دفاعی استفاده کند، دیگر از مشاهده اینکه
دانش آموزان یا همکارانش از این مکانیزم ها استفاده کنند
ناراحت نمی شود. همچنین، اعتماد به نفس، تعادل و وقار،
کنترل شخصی و اشتیاق به رهبری و راهنمایی دانش آموزان،
یادگیری و آموزش را مؤثرتر و ثمربخش تر خواهد کرد و
محیط مساعدی به وجود خواهد آورد، در حالی که اضطراب و
نداشتن اطمینان خاطر معلم، عکس آن را نتیجه خواهد داد.
در واقع، معلم وقتی در خودشناسی موفق خواهد شد که پیش
از اشتغال به معلمی، خود را تجزیه و تحلیل کند و توانایی
و شایستگی اش را برای انجام دادن این امر مهم بی طرفانه
بسنجد، چرا که اگر بدون این ارزیابی، مسئولیت تربیت را
به عهده گیرد دو ضرر بسیار مهم و خطرناک را سبب خواهد
شد: یکی اینکه خود دائماً اضطراب خواهد داشت و از برخورد
با مدرسه و کلاس و دانش آموز رنج خواهد برد و در نتیجه،
بدون اینکه خودش آگاه باشد، از زندگی آرام و لذت بخش
محروم خواهد شد. چنین معلمی غالباً به طور ناخودآگاه
رفتاری از خود نشان خواهد داد، مثل: گله مندی از سختی
و سنگینی کار؛ مدیون دانستن اجتماع به خود.

دوم اینکه باعث پیدایش خصایص نامطلوبی در
دانش آموزان خواهد شد؛ مثل: دلسردی از مطالعه و اکتفا
کردن به دروس مدرسه؛ ضعف و کاهش میل کنجکاوی؛
ترس از ابتکار، خلاقیت و انتقاد.

از نتایج خودارزیابی
به منظور برنامه‌ریزی برای
برطرف کردن نقاط ضعف و
افزایش توانمندی معلمان
در تدریس استفاده شود.
در چنین حالتی است که
نتایج خودارزیابی واقعی‌تر
می‌شود

معلمان، که عامل اساسی در ارتقای کیفیت عملکرد آن‌ها به
شمار می‌رود، باید در دستور کار برنامه‌ریزان آموزش و پرورش
قرار گیرد. همچنین، نتیجه خودارزیابی معلمان نباید هرگز
در اختیار افرادی قرار گیرد که از آن به عنوان وسیله‌ای برای
ارتقا یا عدم ارتقای معلمان استفاده می‌کنند. باید از نتایج
خودارزیابی به منظور برنامه‌ریزی برای برطرف کردن نقاط
ضعف و افزایش توانمندی معلمان در تدریس استفاده شود.
در چنین حالتی است که نتایج خودارزیابی واقعی‌تر می‌شود.

منابع

۱. آقاملاسی، تیمور و عابدینی، صدیقه (۱۳۸۶). مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان توسط دانشجویان با خودارزیابی استادان. مجله ایرانی آموزش در پزشکی.
۲. حسینی نسب، دود و وجدان پرست، حسین (۱۳۸۱). بررسی رابطه عزت نفس با پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پایه و علوم انسانی مراکز تربیت معلم. نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی، تبریز.
۳. سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۹). اندازه‌گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی. دوران. تهران.
۴. شعاری‌نژاد، علی‌اکبر (۱۳۷۵). مبانی روان‌شناختی تربیت. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۵. محمدجعفری، حمید؛ کوثریان، مهرنوش؛ وحیدشاهی، کوروش و محمودی، میترا (۱۳۸۶). بررسی مقایسه‌ای نتایج خودارزیابی اعضای هیئت علمی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران با ارزیابی دانشجویان از آنان. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران.
6. Gardner, D. (2000). Self-assessment for autonomous language learners. Links and Letters.
7. Haugh, C. L. (2010). An exploration of the core self-evaluations-performance relationship: the roles of engagement and need for achievement. A thesis presented to the Graduate School of Clemson University.
8. Heilmann, T. & Jonas, K. (2010). Validation of a german-language core self-evaluations scale. University of Zurich, Switzerland.
9. Ross, J. A. & Bruce, C. D. (2007). Teacher self-assessment: A mechanism for facilitating professional growth. A Ontario Institute for Studies in Education, University of Toronto, Canada.

خودارزیابی مرکزی،
ارزیابی اساسی فرد از
شایستگی، صلاحیت
و قابلیت‌های خود،
پیش‌بینی‌های قابل
توجهی از رضایت شغلی
و عملکرد شغلی است که
مؤلفه‌های آن عبارت‌اند از
عزت نفس، خودکارآمدی،
منبع کنترل و
روان‌رنجوری

پرسش‌نامه خودارزیابی مرکزی

خواهشمند است اولین پاسخ ذهن خود را با علامت (✓) مشخص فرمایید.

ردیف	سؤال	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالقم	کاملاً مخالفم
۱	مطمئنم در زندگی به موفقیتی که سزاوار آن هستم می‌رسم.					
۲	گاهی اوقات احساس افسردگی می‌کنم.					
۳	وقتی می‌کوشم معمولاً موفق می‌شوم.					
۴	گاهی اوقات وقتی شکست می‌خورم احساس بی‌ارزشی می‌کنم.					
۵	وظایفم را به نحو رضایت‌بخشی انجام می‌دهم.					
۶	برخی اوقات احساس می‌کنم بر کارم کنترل ندارم.					
۷	به طور کلی از خودم راضی‌ام.					
۸	به لیاقت و شایستگی خود شک دارم.					
۹	خودم را عامل هر چه در زندگی‌ام اتفاق می‌افتد می‌دانم.					
۱۰	تصور می‌کنم موفقیت شغلی‌ام در کنترل نیست.					
۱۱	می‌توانم بسیاری از مشکلاتم را خودم حل کنم.					
۱۲	گاهی اوقات همه چیز به نظرم ناراحت‌کننده می‌رسد و احساس ناامیدی می‌کنم.					

مدرسه بدون مانع

مدرسه برای همه

ثمانه ایروانی

اصلاح پیاده‌رو در جلوی مدرسه

با تعجب به من نگاه کرد و گفت: «همه‌جا! هر جایی که دوستانم می‌روند من هم دوست دارم بروم. دوست دارم به راحتی و بدون کمک دیگران راه بروم. بدون اینکه منتظر باشم یک نفر بیاید و دلش برای من بسوزد و کمک کند! تازه معلوم نیست زورش برسد که صندلی را از مانع بلند کند یا خیر؟ من از این کار متنفرم.»

به امین گفتم فردا که به مدرسه رفتی، فهرستی از تمام فضاهایی که دوست داری بروی و نمی‌توانی، تهیه کن و بنویس چرا نمی‌توانی؟

من نیز با آن مهندس تماس گرفتم تا بدانم مثلاً آسانسور مناسب باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟ و آیا باید در فضاهای دیگر چیزهای مناسب دیگری تعبیه شود یا خیر؟ ظهر که به دنبال امین و ایمان رفتم، امین در پوست خود نمی‌گنجید. انگار نکات بسیار زیادی کشف کرده بود. راه‌حل‌های بیشتری نیز به ذهنش رسیده بود. از همان ورودی مدرسه شروع کرده بود. اشکالاتی که از مدرسه گرفته چنین بود:

در شماره قبل، صحبت از این شد که یک معمار دریچه خوبی را به روی من باز کرد و توانستم بخش اعظمی از مشکلات امین در مدرسه را با طراحی درست حل کنم. طوری که تمامی نقاط مدرسه بتواند حرکت برای صندلی‌های ویلچردار یا هر کسی که ناتوانی حرکتی دارد، مناسب باشد.

به این ترتیب، با خوش حالی با امین صحبت کردم و عکس‌هایی را که آقای معمار به من داده بود به او نشان دادم. برقی در چشمانش می‌دیدم. گویی احساس می‌کرد پاهایش را دارد و می‌تواند دوباره هر جا که دوست دارد حرکت کند. حال سؤالات فراوانی برایش مطرح بود. مدام می‌پرسید: از کجا باید شروع کنیم؟ چطور می‌توانیم یک ساختمان را برای این جور صندلی‌ها روان‌تر کنیم، و آیا مدرسه موافق این کار است یا نه؟

برای اینکه از پراکندگی ذهنی او بکاهم، سعی کردم جهت مشخصی به افکارش بدهم، از او پرسیدم: «تو دقیقاً دوست داری در مدرسه به چه جاهایی بروی؟»

اصلاح ورودی اصلی ساختمان

راه حل	مشکل
قرار دادن لبه‌ای مناسب در مسیر جوی آب	جوی آب جلوی مدرسه اجازه نمی‌دهد من حرکت کنم.
حذف لبه و صاف کردن آن	در ورودی مدرسه لبه دارد و ویلچر نمی‌تواند از آن بلند شود.
صاف کردن آسفالت و کلیه سطوح	بخشی از آسفالت حیاط خراب شده است و چرخ در آن گیر می‌کند.
اضافه کردن آسانسور	ساختمان آسانسور ندارد و من نمی‌توانم به تمام طبقات بروم.
عوض کردن رویه پله‌ها	لبه پله‌ها بسیار لیز است و دوست من که عصا دارد، چند بار در فصول سرد سال می‌افتد.
حذف سکوی جلوی تخته کلاس	سکوی کلاس درس باعث می‌شود که من هیچ وقت امکان رفتن جلوی تخته کلاس را نداشته باشم.
اضافه کردن رمپ مناسب	ورودی ساختمان پله دارد و باید منتظر شوم تا کسی به من کمک کند.
تغییر آرایش مبلمان کلاس درس	در کلاس درس، فضای مناسبی برای صندلی ویلچر دار وجود ندارد.
ساختن سرویس ویژه معلولان	برای رفتن به دستشویی و توالت مشکل دارم.

منتظر عکس‌های شما از ساختمان‌های مناسب برای معلولان هستیم. با ما در تماس باشید. نوشته‌هایتان را به این نشانی برای ما بفرستید:

samaneh@irvani.com

نمونه مناسب از سرویس معلولان

یک روز جمعه، با هماهنگی مدیر مدرسه و تشریح کاری که می‌خواستیم انجام دهیم، از تمامی مواعیتی که امین آن‌ها را توضیح داده بود عکس تهیه کردم تا بتوانیم روی عکس‌ها کار کنیم و بهترین راه‌حل را با ارائه بهترین گزینه به مدیر نشان دهیم. خوشبختانه مدیر مدرسه امین نظر بسیار مساعدی برای تعمیر مدرسه داشت. به این ترتیب توانستیم مدرسه را برای امین قابل دسترس کنیم. عکس‌ها فضاهای مناسب برای معلولین و افراد ناتوان را نشان می‌دهند.

دستشویی و سرویس‌های بهداشتی

ترسیم وضعیت

تغییر ساختار جلسات اولیا و مربیان برای تقویت فرهنگ تفاهم در مدرسه

لیلی محمدحسین

مدیر مدرسه منطقه یک تهران

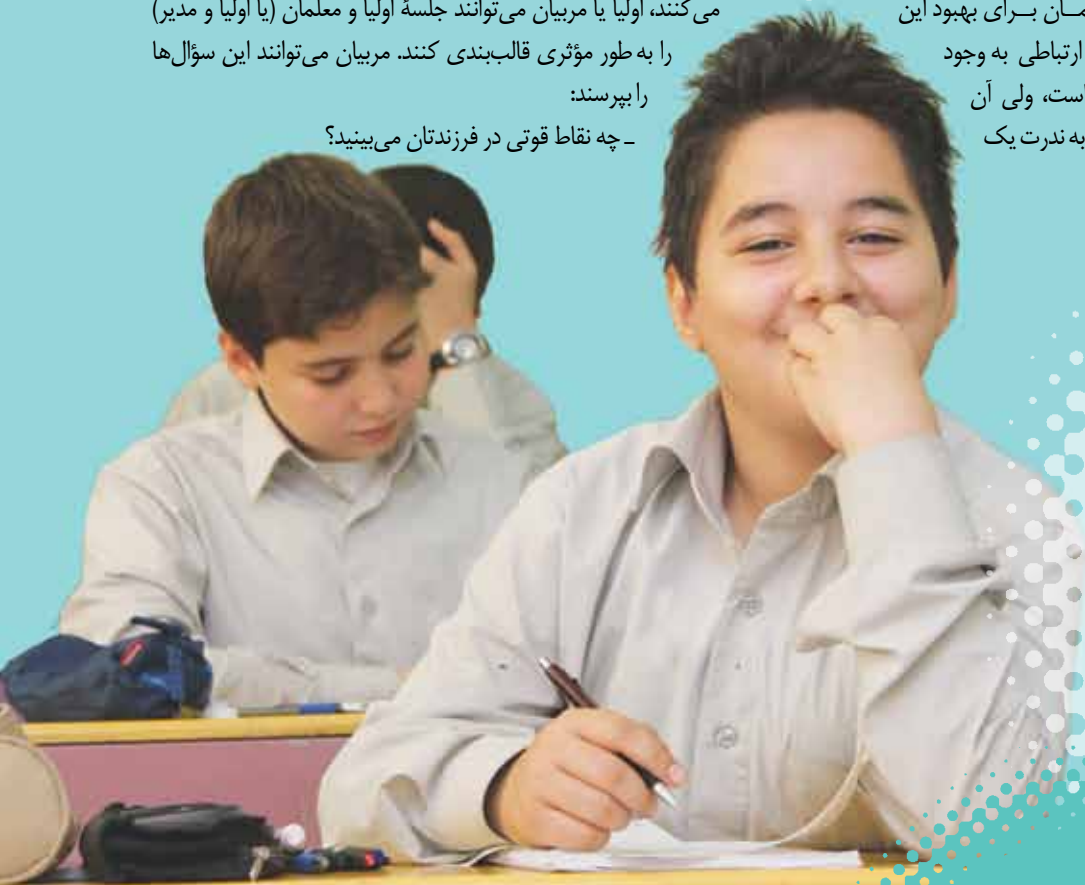
تجربه یادگیری است. معلم ممکن است یادداشت‌هایی درباره نقاط قوت و ضعف دانش آموز داشته باشد. اولیا مطابق برنامه زمان بندی مدرسه در جلسه ای شرکت می کنند که در آن فقط به معلم گوش می دهند. معلم هم اگر یادداشتی داشته باشد، از بالا تا پایین برای آن‌ها می خواند و یا هر چه از نقاط قوت و ضعف دانش آموز به یاد دارد، بیان می کند. گاهی هم معلم به اولیایی که دلسردی شان را سر او خالی می کنند، گوش می دهد. هر دو طرف جلسه را با الگوهای ذهنی دست نخورده شان ترک می کنند. مراسمی که قرار بود برای هر دو طرف جذاب باشد، بی روح و دلسردکننده به پایان می رسد. بعد از یکی دو سال، بسیاری از اولیا دیگر به جلسات نمی آیند و بعضی از معلم ها هم آرزو می کنند ای کاش می توانستند به جلسه نیایند.

به نظر می رسد برای مؤثرتر شدن این جلسات باید تغییری ساختاری به وجود آید. اگر در این جلسات انتقال اطلاعات به روش از بالا به پایین (از معلمان یا اولیای مدرسه به دانش آموزان) انجام نشود و جای آن را مشورت کردن درباره وضعیت عملکرد دانش آموز بگیرد، احتمال دارد جلسات اثربخش تر باشند.

حتی زمانی که وقت خیلی کمی داریم، با پرسیدن سؤالاتی که از واقعیت موجود درباره وضعیت دانش آموز و عملکرد تحصیلی وی درک مشترک ایجاد می کنند، اولیا یا مربیان می توانند جلسه اولیا و معلمان (یا اولیا و مدیر) را به طور مؤثری قالب بندی کنند. مربیان می توانند این سؤال ها را بپرسند:

– چه نقاط قوتی در فرزندتان می بینید؟

اگر فرض کنیم کلاس درس نهادی باشد شامل معلم، دانش آموزان و اولیا، حلقه رابط بین معلم و اولیا، حلقه ای ضعیف در این نهاد است. در بیشتر ساعات روز، بین معلم و دانش آموز ارتباط هست. شب ها و تعطیلات آخر هفته نیز، بین دانش آموز و اولیا ارتباط مستمر برقرار است، ولی بین معلم و اولیا فقط هر چند وقت یک بار ارتباطی کوتاه برقرار می شود؛ شاید آن هم از طریق تعدادی نمره روی کارنامه یا یکی دو اظهار نظر به خطی خرچنگ قورباغه (بدخط) در حاشیه آن. در نهایت، درون این نهاد، اطلاعات به طور مؤثر رد و بدل نمی شود. مسلّم است که جلسه بین اولیا و معلمان برای بهبود این حلقه ارتباطی به وجود آمده است، ولی آن هم به ندرت یک

- فرزندان دربارهٔ مدرسه چه می‌گویند؟
 - در مدرسه یا بیرون از آن، چه نوع فعالیتی از همه بیشتر فرزندان را دلسرد یا سرخورده می‌کند؟
 - چه نوع فعالیت‌هایی فرزندان را به هیجان می‌آورند؟ کدام بازی‌ها را دوست دارد؟
 - دربارهٔ هم‌سالان و ارتباطات اجتماعی فرزندان برایم بگویید؟
 - خارج از مدرسه با چه کسی معاشرت دارد؟
 - فرزندان چه نوع مسئولیت‌هایی در خانه به عهده دارد؟
 - برای فرزندان چه اهدافی دارید؟
 - فرزندان چه اهدافی دارد؟
 - موضوع درسی یا فعالیت محبوب فرزندان چیست؟
 - دوست دارید چه چیزی دربارهٔ فرزندان بدانم؟

اولیا می‌توانند سؤال‌هایی نظیر سؤال‌های زیر بپرسند:
 - فرزندم با شما و دیگر بزرگ‌سالان چگونه ارتباط برقرار می‌کند؟
 - فرزندم با هم‌کلاسی‌هایش چگونه ارتباط برقرار می‌کند؟
 - چه فعالیت‌هایی توجه فرزندم را جلب و چه فعالیت‌هایی او را سرخورده می‌کند؟
 - فرزندم در زمان برنامه‌ریزی نشده چه می‌کند؟
 - چه فعالیت‌هایی علاقهٔ فرزندم را بیش از همه حفظ می‌کند؟
 - فرزندم در گروه چگونه عمل می‌کند؟
 - فرزندم را با چه کسی هم‌گروه می‌کنید و چرا؟
 - براساس تجربه‌هایتان، چه نوع ساختار کلاسی یا روش آموزشی را برای سال آینده پیشنهاد می‌کنید؟
 - نقاط قوت فرزندم کدام‌ها هستند؟
 - در چه حوزه‌هایی نیاز به بهبود هست؟

به سبب همین الگوی ذهنی نادرست در آموزش است که اولیا دیگر به درگیر شدن در مسائل مدرسه علاقه‌مند نیستند و یا عقیده دارند که آموزش در مدرسه‌ها به آن‌ها ربطی ندارد. البته برای بعضی از اولیا، ساختمان مدرسه یادآور گذشتهٔ تلخ دوران یادگیری خودشان است. بنابراین، ممکن است از درگیر شدن در مسائل مربوط به مدرسه، به علت کمبود وقت یا بی‌میلی پرهیز کنند. نگرش‌هایی از این دست، با وجود فراگیر بودن، باید تغییر کنند، چرا که مانع از ایجاد تفاهم لازم بین اولیا و مربیان می‌شوند. این تفاهم برای موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ضروری است.

ترسیم وضعیت فعلی دانش‌آموز / فرزند

اگر زمان اجازه دهد، «ترسیم وضعیت» ابزاری فوق‌العاده نیرومند برای مربیان، دانش‌آموزان و اولیاست. هر کدام از آن‌ها می‌تواند فرایند را آغاز کند؛ فرایندی مانند تعیین هدف و نظارت

بر آن یا مستند ساختن یادگیری تیمی مستمر. یک نسخه از آن را خانواده‌ها نگه می‌دارند و یک نسخه را مدرسه. ترسیم وضعیت می‌تواند به معلمان و مدیران کمک کند وضعیت زندگی دانش‌آموز مشکل‌دار را بررسی کنند. ترسیم وضعیت حتی می‌تواند کمک کند که جلسات بین معلمان و اولیا تبدیل به آغاز یک چشم‌انداز مشترک تبدیل شود.

روی یک برگ کاغذ، نام دانش‌آموز را بنویسید. سپس در دایره‌هایی که از وسط صفحه کشیده می‌شوند و دائم بزرگ‌تر می‌شوند، نکته‌هایی را که فکر می‌کنید جنبه‌ای از زندگی دانش‌آموز را نشان می‌دهند، بنویسید. می‌توانید از سؤال‌های «اولیا» و «مربیان» که در این مقاله آمده است کمک بگیرید و عناصری برای ترسیم ایجاد کنید. از آنجا که اندیشه‌های همهٔ افراد روی یک نقشه می‌آیند، آن‌ها می‌توانند با هم به بینش‌هایی دست یابند که هیچ کدام به تنهایی نمی‌توانستند درک کنند. مثلاً ممکن است پدر یا مادر بگویند: «در پنج سال گذشته چهار بار نقل مکان داشتیم و فرزندم به آسانی دوست نمی‌گیرد.» آن وقت مربی ممکن است پاسخ دهد: «می‌دانید، فرزندان را دیدم که عقب می‌نشینند و فعالیت‌ها را فقط تماشا می‌کند. حالا بهتر می‌فهمم که دنبال چه چیزی باید باشم. فکر می‌کنم راه‌هایی دارم برای اینکه روی این موضوع کار کنم.» اگر اولیا دربارهٔ فرزند یا مدرسه نتیجه‌گیری‌های کلی ارائه کنند، مربی می‌تواند بگوید: «بگذارید دربارهٔ آن بیشتر حرف بزنیم. به من بگویید چه چیزی دیده‌اید چون می‌خواهم آن را به دقت روی این نقشه ثبت کنم.»

اولیا هم می‌توانند همین کار را انجام دهند. اگر مربی بگوید: «این بچه خیلی عالی است»، اولیا می‌توانند بگویند: «خب از چه نظر؟ او به چه چیز دیگری روی نقشه مرتبط است؟»

نقشه‌ای (ترسیم وضعیت) نشان می‌داد که یک دانش‌آموز پایهٔ چهارم ارتباط فوق‌العاده‌ای با بچه‌های کوچک‌تر دارد. معلم تربیتی داد تا او از یک کلاس پایهٔ اول بازدید کند، گاهی به دانش‌آموزان آن پایه درس بدهد و دربارهٔ خودش و مهارت‌هایش در این فرایند چیزهای زیادی بیاموزد.

اگر این نقشه (ترسیم وضعیت) در ماه مهر یا آبان تهیه شود، هم اولیا و هم مربی می‌توانند یک نسخه از آن را داشته باشند. همین که در طول سال مشکلی پیش آمد، می‌توانند به نقشه رجوع کنند و آنچه را که دربارهٔ دانش‌آموز می‌دانند، دوباره بررسی کنند و به آن مطلبی اضافه کنند. تماشای رشد یا تغییر نقشه‌ها با حرکت دانش‌آموزان از پایه‌ای به پایهٔ دیگر همواره جذاب است و به ایجاد تفاهم و چشم‌انداز مشترک بین اولیا، مربیان و دانش‌آموزان دربارهٔ وضعیت تحصیلی بسیار کمک می‌کند.

نقشه‌ای (ترسیم وضعیت) نشان می‌داد که یک دانش‌آموز پایهٔ چهارم ارتباط فوق‌العاده‌ای با بچه‌های کوچک‌تر دارد. معلم تربیتی داد تا او از یک کلاس پایهٔ اول بازدید کند، گاهی به دانش‌آموزان آن پایه درس بدهد و دربارهٔ خودش و مهارت‌هایش در این فرایند چیزهای زیادی بیاموزد.

آموزش معلمان در چین

جوانسازی هر ملت به آموزش و توسعه آموزش معلمان آن بستگی دارد

دکتر نیره شاه محمدی

مدل‌های ارائه آموزش‌های چین خدمت

در چین، هر مدرسه آموزش‌های ضمن خدمت برای معلمان را به شیوه‌های متفاوتی مانند آموزش از طریق معلمان راهنما، آموزش مهارت‌های پایه، آموزش فناوری‌های جدید، آموزش‌های کوتاه‌مدت در اوقات تعطیل و آموزش از طریق مشاهده کلاس دیگر معلمان برگزار می‌کند.

بر مبنای مفهوم آموزش مداوم، وزارت آموزش و پرورش چین روی سرمایه‌گذاری بر توسعه حرفه‌ای معلمان ابتدایی و متوسطه، با هدف بالا بردن کیفیت آموزش تأکید زیادی دارد. به منظور ارتباط آموزش‌های ضمن خدمت با تجربیات حرفه‌ای روزانه معلمان نیز بر فعالیت‌های انجمن‌های معلمان با این اهداف تمرکز شده است:

روش تدریس، اخلاق، نظریه‌های آموزشی و توانایی‌های آموزشی معلمان تأکید دارد. در سال ۱۹۹۹، مجلس ملی، طرح جوانسازی آموزش طی قرن بیست و یکم را در دستور کار خود قرار داد. در سال ۲۰۰۱ وزارت آموزش و پرورش چین کلیه معلمان ابتدایی و متوسطه را به شرکت در آموزش‌های دوره‌ای (هر پنج سال یک بار) ملزم کرد. برای اجرای طرح فوق، شبکه بزرگ رایانه‌ای آموزش و پرورش مداوم معلمان ابتدایی و متوسطه، تحت عنوان «شبکه رایانه‌ای معلمان ابتدایی و متوسطه چین»^۱ راهاندازی شد. این شبکه از مراکز مطبوعاتی، تربیتی، پژوهشی، درسی، خدماتی و مبادلاتی برخوردار است و ۲۰۰ واحد درسی را برای برآورده‌سازی نیازهای آموزش و پرورش ضمن خدمت معلمان ارائه می‌کند.^۲

در چین، نظام آموزش معلمان همواره به عنوان بخشی مهم از نظام آموزشی کشور مطرح بوده و تربیت شغلی معلمان گام مهمی برای پیشرفت آموزش و پرورش این کشور محسوب شده است. لذا وزارت آموزش و پرورش در جهت اجرای اصلاحات آموزشی، تمرکز خود را بر آموزش معلمان معطوف داشته و آن را در رأس دستور کار خود قرار داده است. از سال ۱۹۸۵، توسعه آموزش ضمن خدمت معلمان، مانند سایر اقدامات راهبردی در توسعه آموزش، مورد تأکید واقع شده است. در این راستا کمیسیون آموزش ملی در خصوص آموزش مداوم به معلمان مدارس ابتدایی و آموزش معلمان تازه کار، از طریق گذراندن دوره کارآموزی و آموزش مهارت‌های پایه به معلمان مدارس ابتدایی، پیشنهادی ارائه داده است. این نوع آموزش‌ها بر تقویت

آموزش ضمن خدمت از

طریق کلاس‌های باز

این کلاس‌ها به چهار روش به اجرا درمی‌آیند.

* ارائه کلاس باز توسط هر معلم: در این مدل، هر یک از معلمان دو بار در طول سال تحصیلی به تدریس در حضور سایر معلمان مدرسه می‌پردازند و معلمان دیگر کلاس آن‌ها را مشاهده و ارزیابی می‌کنند. سپس گروه منتخبی از معلمان که بهترین تدریس‌ها را داشته‌اند تشکیل می‌شود که این گروه کار دیگر معلمان را ارزیابی می‌کند. از این طریق، معلمان تجربیات زیادی را در زمینه تدریس نمونه و کلاس خوب کسب می‌کنند. این شیوه معلمان را به ارائه طرح درس خوب، مطالعه عمیق محتوای درسی، جست‌وجوی منابع و صحبت با سایر معلمان برای دریافت پیشنهادات ترغیب می‌کند. آماده‌سازی کلاس باز، فرایندی یادگیری برای معلم است.

* کلاس ارزیابی معلمان جدید: در چنین کلاسی، معلمان تازه کار تدریس می‌کنند و معلمان دیگر کار وی را مشاهده می‌کنند. این خود شیوه‌ای برای ارزیابی معلمان تازه کار

آموزشی عبارت‌اند از: انگلیسی، رایانه، روش تدریس، روان‌شناسی آموزش، فلسفه و غیره. ارزیابی‌ها از طرح مورد نظر نشان می‌دهد سطح تدریس معلمان که این آموزش‌ها را گذرانده‌اند، پیشرفت تعجب‌آوری داشته است؛ بسیاری از این معلمان اکنون عضو اصلی تدریس در مدارس عالی شده و عنوان معلم ممتاز را کسب کرده‌اند.

موفقیت معلمان زن روستایی با روش ویژه تدریسی که کارشناسان آموزشی چینی و خارجی به کار می‌برند، به دست آمده است. به منظور فراگرفتن مهارت واقعی از سوی بازآموزان، در کلاس آموزشی، تدریس سنتی کنار گذاشته شد و الگوی تدریس کلاس‌های باز اجرا می‌شود. چنین روش‌های تدریس شادابی، نه تنها با استقبال معلمان روستایی مواجه شده، بلکه به تدریج و به طور غیرمحسوس در روش تدریس آن‌ها تأثیر گذاشته است. آن‌ها با روش‌های پیشرفته در مدرسه خود تدریس می‌کنند و به این ترتیب کودکان از آموزش بهره بیشتری می‌برند.^۴

- همکاری در آموزش معلمان از طریق گفت‌وگو، برگزاری سمینارها یا کارگاه‌های آموزشی، اقدام پژوهی، ارتباطات غیررسمی مانند چت، بحث و گفت‌وگو، نوشتن نامه یا ایمیل، و سایر فعالیت‌های جمعی در میان همکاران؛

- شکوفایی استقلال، خلاقیت، مطالعه فردی در معلمان، ارائه بازخورد مناسب و هدایت در مسیرهای جدید و نوآورانه و رشد حرفه‌ای معلمان در سطح مدرسه و اجتماع؛

- برآوردن نیازهای محلی، حرفه‌ای و تجربی معلمان و مدرسه.^۳

طرح گسترش برنامه

آموزش معلمان زن روستایی

به دلیل نامتوازن بودن توسعه اقتصادی و اجتماعی، مناطق روستایی چین همواره با مسائلی مانند نامطلوبی و کیفیت پایین شرایط اداره مدارس و معلمان روبه‌رو بوده‌اند. از سال ۲۰۰۳ به منظور برخورداری کودکان مناطق روستایی از معلمان عالی و مانند کودکان شهرنشین، ادارات آموزش چین طرح آموزش معلمان زن روستایی را به اجرا در آوردند و بر مبنای آن معلمان ممتاز را به تدریس در روستاها تشویق کردند. این اقدام باعث شد فعالیت‌های آموزشی معلمان روستایی به شکل‌های گوناگون گسترش یابد. براساس طرح مورد نظر، هر سال تقریباً ۳۰ معلم زن بخش‌های فقیر مناطق روستایی، به مدت یک سال تحت آموزش رایگان قرار می‌گیرند. در این مدت، کارشناسان چینی و خارجی آنان را در مطالعه یا تمرین در زمینه آموزشی، با دقت کامل راهنمایی می‌کنند. دروس

هر یک از معلمان دو بار در طول سال تحصیلی به تدریس در حضور سایر معلمان مدرسه می‌پردازند و معلمان دیگر کلاس آن‌ها را مشاهده و ارزیابی می‌کنند

است تا پیشرفت کار خود را پس از مدتی تدریس، بررسی کنند. قبل از برگزاری این کلاس، هر معلم جدید در زمینه طراحی یک طرح درس، سؤالاتی که باید پرسیده شود، مثال هایی که باید ارائه شود و روش های ارائه درس، با معلم راهنمای خود بحث و گفتگو می کند. در طول این فرایند، هر طرح درس می تواند به دفعات بسیاری تغییر یابد. معلم جدید شیوه ارائه کار خود را بارها تمرین می کند. او می آموزد که چگونه تدریسی مؤثر داشته باشد.

فرایند تدریس توسط معلم جدید در پرونده آموزشی او ثبت می شود و از آن برای ارتقای حرفه ای او در آینده استفاده می شود.

در چین برای معلمان سه رتبه حرفه ای وجود دارد: رتبه دوم، رتبه اول و بالاترین رتبه. هر مدرسه برای ارتقای معلمان خود از رتبه ای به رتبه بالاتر معیارهایی دارد (در چین هر معلمی که دانش آموزانش عملکرد تحصیلی خوبی داشته باشند با شاگردان خود به کلاس بالاتر ارتقا می یابد).

بعد از ارزیابی تدریس معلم تازه کار، نمره ارزیابی معلم جدید برای ثبت در پرونده وی به مدیریت مدرسه داده می شود. در حالی که اگر نمره ارزیابی خوب نباشد و کلاس در انتهای هر نیم سال تحصیلی عملکرد پایینی داشته باشد، معلم نمی تواند با کلاس خود به پایه بالاتر ارتقا یابد.

* مسابقه روش تدریس: مسابقات تدریس از بزرگ ترین اتفاقاتی هستند که در مدارس، نواحی، استان یا در سطح ملی در کشور چین روی می دهند و معلمان زیر ۳۰ سال به شرکت در آن ها ترغیب می شوند. برندگان برتر تدریس در سطح مدارس به رقابت در سطح ناحیه، برندگان سطح ناحیه به رقابت های استانی و نفرات برتر استانی به رقابت در سطح کشوری راه می یابند و اگر معلمی برنده این مسابقات در سطح ملی شود، به آن معناست که در رقابت با هزاران معلم برنده شده است. برخی از معلمان معتقدند که مسابقات روش تدریس، شیوه ای مناسب برای آموزش به معلمان تازه کار است. گرچه فقط یک معلم در این مسابقه شرکت می کند،

اما دیگر معلمان هم پایه او،^۵ در تهیه طرح درس و ارائه آن به او کمک می کنند. این کمک ها شامل طراحی طرح درس برای تدریس، ارائه نظر و بحث و گفتگو درباره موضوع، انجام تدریس به صورت آزمایشی و مشاهده آن است. برنامه ریزی تهیه و اجرای تدریس، بخشی از کار گروه درسی معلمان هم پایه و نتیجه عقل جمعی معلمان است که به تدریس موضوع درسی با کیفیتی بالاتر می انجامد.

در مسابقه روش تدریس، به منظور ایجاد تنوع در تدریس هایی که معلمان ارائه می کنند، موضوعات تدریس برای تهیه طرح درس و شرکت در مسابقه، برای هر معلم متفاوت است و روز قبل از مسابقه به آنان ارائه می شود. به این معنا که هر فرد به صورت تصادفی از بین موضوعات در نظر گرفته شده برای مسابقه، یک موضوع را انتخاب می کند و با کمک همکاران هم پایه خود به طراحی آموزشی و برنامه ریزی تدریس می پردازد. به غیر از رقابت در سطح مدرسه که معلم به دانش آموزان کلاس خود تدریس می کند، در بقیه سطوح مسابقه (منطقه ای، استانی و کشوری)، هر معلم به دانش آموزانی غیر از دانش آموزان خود تدریس خواهد کرد. لذا معلم شاگردان مورد نظر را از قبل نمی شناسد و تا قبل از اینکه تدریس را شروع کند، آن ها را ندیده است. بنابراین، او باید ضمن داشتن آمادگی های لازم برای تدریس، تدریس مؤثری را نیز ارائه دهد، زیرا ملاک ارزیابی تدریس معلم، ارزیابی عملکرد دانش آموزان پس از تدریس است. با عنایت به گستردگی و اهمیت مسابقه روش تدریس، برنده شدن در این رقابت موفقیتی بزرگ برای هر معلم محسوب می شود.

در چین برای معلمان سه رتبه حرفه ای وجود دارد: رتبه دوم، رتبه اول و بالاترین رتبه. هر مدرسه، برای ارتقای معلمان خود از رتبه ای به رتبه بالاتر، معیارهایی دارد. در چین هر معلمی که دانش آموزانش عملکرد تحصیلی خوبی داشته باشند با شاگردان خود به کلاس بالاتر ارتقا می یابد

* کلاس مدل: در این روش، معلمان‌ی که بهترین تدریس را داشته‌اند و جزو معلمان موفق و بسیار شاخص در سطح مدرسه، منطقه، استان یا کشور هستند، به تدریس برای سایر معلمان می‌پردازند. هدف از این کار، ارائه مدل‌های موفق و مؤثر تدریس به سایر معلمان است. برای انتخاب معلمان که باید کلاس‌های مدل را ارائه دهند، روش‌های متفاوتی وجود دارد:

- معلمی که کلاس باز او به عنوان بهترین کلاس انتخاب شده است؛

- برندگان مسابقه روش تدریس در سطح مدارس، مناطق، استان یا ملی.

کلاس مدل شیوه‌ای از آموزش ضمن خدمت برای معلمان تازه کار محسوب می‌شود تا از این طریق آن‌ها تدریس مؤثر را بیاموزند. حتی برخی از این معلمان به مدارس روستایی، جایی که عملکرد مدرسه یا مدارس آن ضعیف است، فرستاده می‌شوند تا به معلمان آنجا تدریس مؤثر را یاد دهند و مهارت‌های تدریس را در آنان بهبود بخشند. ارائه کلاس مدل می‌تواند از طریق برگزاری گردهمایی یا کنفرانس نیز صورت پذیرد. تدریس کلاس مدل به صورت هفتگی یا ماهانه، برای معلمان داخل یا خارج از مدرسه برگزار می‌شود.

تأثیر کلاس باز

بر ارتقای حرفه‌ای معلمان

معلمان این کلاس‌ها را مشابه فرایند انجام کار پژوهشی می‌دانند و علت آن را اصلاحات دائم در تدریس، قبل از آنکه برای کلیه معلمان ارائه شود، ذکر می‌کنند.

آن‌ها معتقدند که کلاس باز نوعی فرایند یادگیری است که به آموزش مؤثر می‌انجامد. به این معنا، در دو فرایند تدریس و مشاهده، در این کلاس‌ها نکات زیادی فرامی‌گیرند، زیرا هر معلم درباره تدریس دیگر معلمان نظر می‌دهد، شیوه طراحی طرح درس خوب را می‌آموزد و از ایده‌های نوی دیگران الهام می‌گیرد. اجرای مسابقات تدریس برتر بر مهارت تدریس معلمان نیز تأثیر بسزایی داشته و باعث شده است که آنان بیشتر به جزئیات بیشتر توجه کنند، تدریس‌های بسیار عالی ارائه دهند، اشتباهاتی را که در تدریس دیگران می‌بینند تکرار نکنند، اعتماد به نفس آن‌ها تقویت شود و به بهتر بودن ترغیب شوند. حتی افراد برتر مسابقه بین سایر معلمان شناخته و صاحب نام می‌شوند. همچنین، چون این کلاس‌ها از فرایند آماده‌سازی طرح درس و اصلاح آن با همکاری دیگر معلمان، مشاهده کلاسی و بحث بعد از تدریس پیروی می‌کنند، به اشتراک گذاشتن عقاید و تجربیات و شکل‌گیری تفکر انتقادی و بازخوردی در معلمان را در پی دارند و محصول آن توسعه حرفه‌ای و ارتقای آنان به رتبه بالاتر است.

کلاس باز از ابزارهای مؤثر آموزش ضمن خدمت معلمان در چین محسوب می‌شود، زیرا در آن معلم به طراحی آموزشی، بررسی و اصلاح طرح درس، اجرای آزمایشی تدریس، مشخص کردن نقاط ضعف تدریس و تلاش برای رفع آن‌ها و در نهایت ارائه بهترین تدریس می‌پردازد. کلاس باز به معلم کمک می‌کند از همکاران خود بیاموزد، به اجرای کار گروهی و از هم‌آموزی در فرایند کار بپردازد و دامنه دید

او نسبت به آموزش، رویکردهای آموزشی، راهبردهای آموزشی و... توسعه یابد. این شیوه آموزشی نسبت به کلاس‌های ضمن خدمت سنتی، تأثیر بالاتری بر عملکرد معلمان دارد. گاهی اوقات هر کلاس باز برای معلمان به مثابه باز کردن دیدگاه آنان به دنیای جدید است و آن‌ها را با کاربرد فناوری‌های جدید در آموزش نیز آشنا می‌کند.^۵

پی‌نوشت

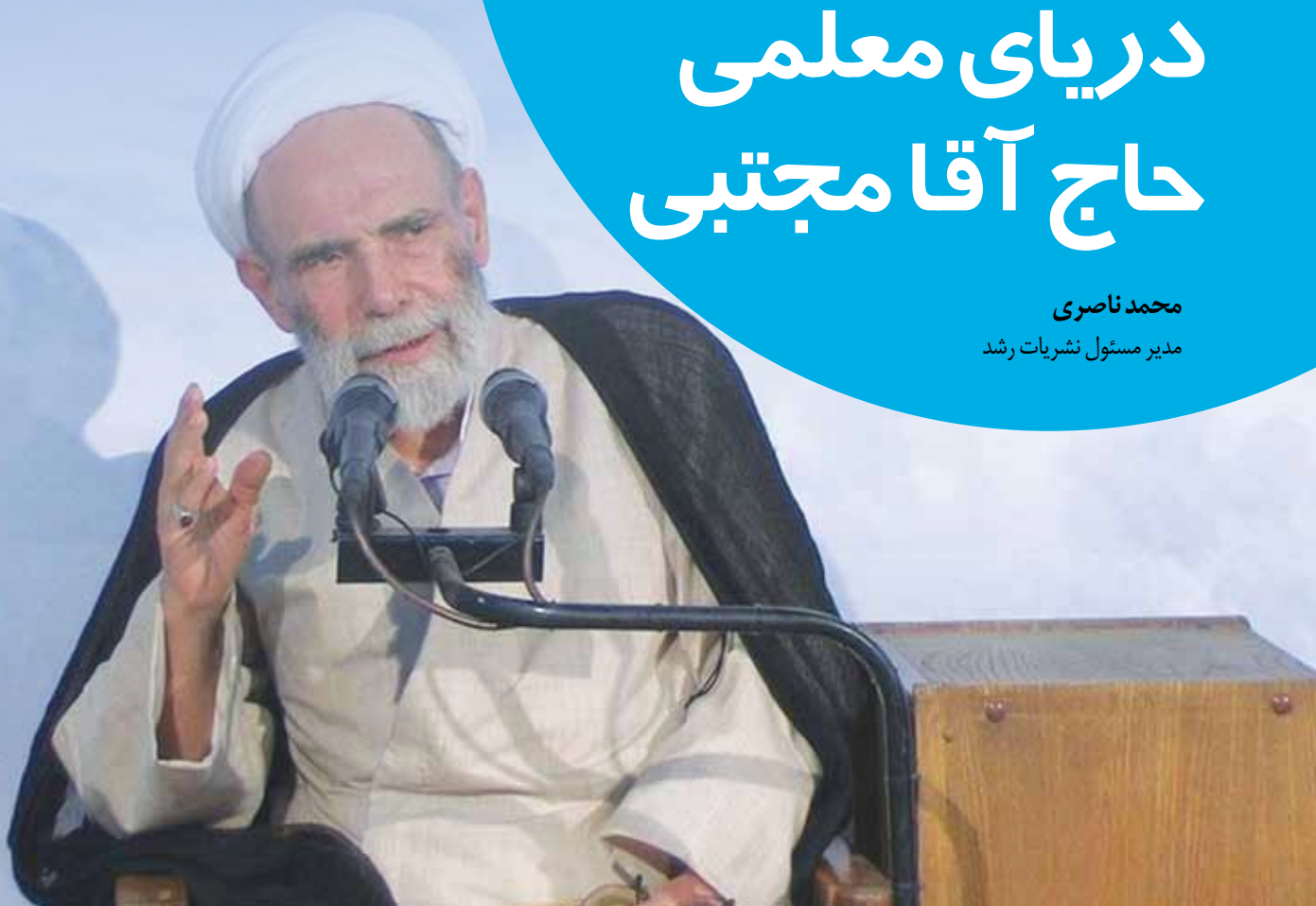
1. www. China TDE. net
2. www. edu. blogfa. com
3. Caishun, ZHONG Zongjie, WU (2004) Understanding Teachers, Development in China: An Illustrative 'Snap-shot' of Three Teachers' Professional lives, Hong Kong Teachers' Centre Journal
4. www. zibaweb. com/ zmnkhedmat. htm
۵. معلمانی که در یک پایه تحصیلی کار می‌کنند، گروه معلمان هم‌پایه را تشکیل می‌دهند.
6. Liang, S. (2011) Open Class- an Important Component of Teachers' in-Service Training in China Department of mathematics, California State University, San Bernardino, CA 92407, USA Education 2011;1(1): 1-5 DOI: 10. 5923

در مسابقه روش تدریس، به منظور ایجاد تنوع در تدریس‌هایی که معلمان ارائه می‌کنند، موضوعات تدریس برای تهیه طرح درس و شرکت در مسابقه، برای هر معلم متفاوت است و روز قبل از مسابقه به آنان ارائه می‌شود

قطره‌ای از دریای معلمی حاج آقا مجتبی

محمد ناصری

مدیر مسئول نشریات رشد

این نام ناشناس وقتی «خاص» شد که از مسعود شنیدیم حاج آقا مجتبی از شاگردان خاص امام است؛ هر چند هیچ‌گاه خودش را در مجلس حاج آقا مجتبی ندیدیم. او مال این دنیا نبود. او مجلس را به ما معرفی کرد و خودش رفت. او خود در جبهه‌های جنگ مجلس باصفایی داشت. آخرین نغمه‌هایی که از او به یادگار ماند، در آخرین شب‌های عملیات خیبر بود. مسعود راه را نشانمان داده بود. هر چند این راه، راهی طولانی بود. ظاهرش این بود که باید برای طی این راه طولانی، از غرب تهران به شرق آن می‌رفتیم. باید از محله جی تا خیابان ایران حداقل سه بار در چند ایستگاه پیاده و سوار می‌شدیم تا خود را به مجلس می‌رساندیم. باطن این راه را هم که نگو و نپرس!

در اولین سال‌های دهه ۶۰ که در شب‌های ماه مبارک رمضان، ده‌ها سخنران مشهور در مساجد متفاوت تهران سخنرانی می‌کردند، نامی ناشناس توجه‌همان را جلب کرد: **حاج آقا مجتبی تهرانی.**

نشنیده بودیم! ندیده بودیم! در آن روزگار، ما دانش‌آموزان دبیرستانی که با حس و حال روحانی روزهای اول انقلاب و جنگ آشنا بودیم و روح بیقرار و ذهن جست‌وجوگری داشتیم و کم و بیش لذت فهم کتاب‌های ساده‌تر **شهید مطهری** شور و شوق درک معارف دینی را در ما برانگیخته بود، حداقل یک‌بار دیدن این معلم اخلاق برایمان غنیمت بود؛ آن هم وقتی این نام را نازنینی همچون **مسعود ابراهیمی**^۱ به شکل عاشقانه‌ای توصیف کرده بود.

شماره ۵
پیم ۹۱
دوره ۱۸

بگذریم. حاج آقا مجتبی را به جان جانم حبیب غنی پور^۲ معرفی کردم و به گمانم در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۶۱ بود که برای اولین بار به مجلس پرفیض او راه یافتیم؛ شبی که حیاط باصفای منزل بزرگی در خیابان ایران، پذیرای هزارها سالکی بود که از مسیرهای دور و نزدیک به سرچشمه نور آمده بودند. از همان شب اول دریافتیم که نظم این مجلس به راستی بی نظیر است. حاج آقا مجتبی سر ساعت برای نماز می آمد. دقیقاً بعد از نماز و دعایی مختصر، سینی های چای و استکان های کوچک و مخصوص آن مجلس، طی چند دقیقه، از نمازگزاران پذیرایی می کردند. در این مدت، حاج آقا مشغول تعقیبات نماز می شد. بعد هم در زمان مشخصی برمی خاست و کنار جایگاهی که صندلی ساده و کوچکی گذاشته بودند، می نشست.

در دقایقی که او کنار جایگاه می نشست، کسانی که سؤال های مهم یا استخاره ای داشتند، به حضورش می رسیدند. حاج آقا مجتبی با لبخندی ملیح و دقتی بسیار ویژه گوش هایش را تیز می کرد تا سؤال های افراد را بشنود. وقتی به سیمای کنجکاو و نگاه های نافذش خیره می شدم، احساس می کردم می خواهد مهم ترین سؤال های خلقت را از زبان مخاطبان خود بشنود. چنان دقیق و با وسواس به حرف های مردم گوش می کرد که آدم شگفت زده می شد. بعد هم با مهربانی و با جملاتی کوتاه پاسخ می گفت؛ پاسخ هایی که گویا لب لباب مطلب را بیان می داشتند. تأثیر این جملات کوتاه غالباً زمانی آشکار می شد که چهره افراد از هم گشوده و گره پیشانی آن ها آرام باز می شد. آرامش و انبساط خاطر، نتیجه ای بود که از آن پاسخ های کوتاه به خوبی آشکار بود.

دقایقی، صوت آیاتی از قرآن که قاریان به زیبایی و دلنشینی تلاوت می کردند، آغازگر برنامه مجلس بود. بعد از آن او از کنار جایگاه برمی خاست و به آرامی روی صندلی ساده خود می نشست. کتابی را که در دست داشت، می گشود و بدین ترتیب، مجلس با ذکر چند مسئله از احکام و با تلاوت آیه ای از قرآن و براساس موضوعی خاص آغاز می شد. جذابیت های ظاهری و باطنی مجلس حاج آقا مجتبی یک به یک آشکار می شد. اولین جاذبه، طرز بیان و جنس صدای او بود. لحن جذاب یک تهرانی اصیل که چشم در

چشم مخاطب خود می دوخت و جدی حرف های اساسی می زد؛ حرف هایی که همه اش مسائل مهم و درجه یک اخلاقی بودند؛ با بیانی قاطع و نافذ؛ آن قدر خوب که می توانستی عین حرف هایش را بنویسی و بارها و بارها به آن ها مراجعه کنی. نه حرف هایی که بعد از یک ساعت وقت گذاشتن، یک مقال مطلب حساسی هم عایدت نشود؛ حرف هایی همه از جنس نور؛ سخنانی همه از متن روایات صحیح؛ همه احادیث بکر و ناب؛ مستند و محکم؛ ریشه دار و اندیشه ساز؛ روح پرور و جاندار. جملاتی را که از دل صدها هزار صفحه بیرون کشیده بود، رو می کرد. صدهایی از اعماق معارف الهی بیرون می کشید. حواست که پرت می شد، کلی مطلب از دست می دادی. همین بود که مجلس غرق سکوت بود. فقط صدای قلم و کاغذ شنیده می شد.

نبض مجلس در دستش بود. وقتی حرف های استدلالی می زد، مستدل می گفت و قاطع؛ با تکیه کلام های خاص خودش و تکرار کردن های دوست داشتنی اش. گاهی سطح مطلب بالا بود. خودش در احساسی ژرف فرو می رفت و ناگاه از نگاه مخاطبان درمی یافت که سطح مطلب بالا رفته است. ناچار بود معرفتی خاص را به جماعتی عام بگوید. مخاطبان را بالا می دید و بالا می برد. هر چند که در میانشان همه جور آدم بود؛ دانش آموز و دانشجو، طلبه و کاسب، استاد دانشگاه و معلم. اما در میان آن همه اختلاف سطح، یک وجه مشترک بود؛ یک نقطه اتصال؛ همگی مشتاق بودند و عاشق. او نهایت سعی خود را می کرد تا مطلب را تا جایی که می تواند ساده کند؛ و عجب هنری داشت در این کار ظریف. آن گاه لبخندی عمیق، صمیمی و دلنشین می زد و صادقانه می گفت: «دیگر نمی توانم از این ساده تر بگویم!»

و عجب حکمتی بود در این جمله نغز.

به جماعت خاص، مفهوم را منتقل

می کرد و در ذهن جماعت

عام، بذر سؤال های اساسی

می پاشید. شاید روزی این

بذر معرفت که با آب

محبت کاشته شده

بود، سبز می شد و

سر در می آورد.

اما همهٔ مجلسش فقط تعلیم نبود. نبض مجلس در دستش بود. حرف عقلی می‌زد. روایت می‌خواند و ناگهان عشقش می‌کشید تلنگری بر قلب‌ها بزند. با یک ضربه، دل‌های مشتاق را می‌شکست. جابه‌جای مجلس، آن‌ها که مستعدتر بودند، بغضشان می‌شکست. به فاصلهٔ اندکی می‌توانست مجلس را دگرگون کند. با قلب‌ها ارتباط داشت. رازش هم فی‌الجمله یک جملهٔ کوتاه بود؛ کوتاه و تکان‌دهنده. آن‌گاه که کتاب را می‌بست، چشم‌ها را بر هم می‌گذاشت. صدایش آرام‌تر می‌شد. گویا همهٔ غم‌های عالم را در دلش می‌ریختند: «نفس المهموم». آرامش قبل از توفان بود. غالباً با این جمله شعله‌ای در مجلس می‌افروخت: «حالا برویم در خانهٔ آقا ابا عبدالله الحسین سلام... علیه»

سکوت مجلس را تلاشی می‌کرد. مقتل را از بر می‌خواند. با کلماتی شمرده شمرده، دل‌ها را به کربلا می‌برد. همیشه همین‌طور بود. زمینه می‌چید، مجلس را آماده می‌کرد و اوج مجلس پیوندش با کربلا بود؛ پیوند با اهل بیت علیهم‌السلام؛ و عادتش بود که همیشه مجلس را در اوج نگه می‌داشت. روضه مختصر بود و کوتاه، و حاج احمد آقا و بقیهٔ مداحان هم همراهی می‌کردند. همیشه به اندازه و در حد کمال. حتی در شب‌های احیا که سیل جمعیت به مسجد جامع می‌آمد و همهٔ شبستان‌ها و حیاط و کوچه‌های آنجا مملو از جمعیت می‌شد، کل مراسم را در یک ساعت و نیم جمع می‌کرد. مجلس، همیشه در اوج پایان می‌یافت و کوچک و بزرگ، پیر و جوان، و عالم و عامی هر یک به فراخور فهم و ظرفیت خود بهره می‌گرفتند.

اما همهٔ مجلسش فقط تعلیم نبود. نبض مجلس در دستش بود. حرف عقلی می‌زد. روایت می‌خواند و ناگهان عشقش می‌کشید تلنگری بر قلب‌ها بزند. با یک ضربه، دل‌های مشتاق را می‌شکست. جابه‌جای مجلس، آن‌ها که مستعدتر بودند، بغضشان می‌شکست. به فاصلهٔ اندکی می‌توانست مجلس را دگرگون کند. با قلب‌ها ارتباط داشت. رازش هم فی‌الجمله یک جملهٔ کوتاه بود؛ کوتاه و تکان‌دهنده. آن‌گاه که کتاب را می‌بست، چشم‌ها را بر هم می‌گذاشت. صدایش آرام‌تر می‌شد. گویا همهٔ غم‌های عالم را در دلش می‌ریختند: «نفس المهموم». آرامش قبل از توفان بود. غالباً با این جمله شعله‌ای در مجلس می‌افروخت: «حالا برویم در خانهٔ آقا ابا عبدالله الحسین سلام... علیه»

سکوت مجلس را تلاشی می‌کرد. مقتل را از بر می‌خواند. با کلماتی شمرده شمرده، دل‌ها را به کربلا می‌برد. همیشه همین‌طور بود. زمینه می‌چید، مجلس را آماده می‌کرد و اوج مجلس پیوندش با کربلا بود؛ پیوند با اهل بیت علیهم‌السلام؛ و عادتش بود که همیشه مجلس را در اوج نگه می‌داشت. روضه مختصر بود و کوتاه، و حاج احمد آقا و بقیهٔ مداحان هم همراهی می‌کردند. همیشه به اندازه و در حد کمال. حتی در شب‌های احیا که سیل جمعیت به مسجد جامع می‌آمد و همهٔ شبستان‌ها و حیاط و کوچه‌های آنجا مملو از جمعیت می‌شد، کل مراسم را در یک ساعت و نیم جمع می‌کرد. مجلس، همیشه در اوج پایان می‌یافت و کوچک و بزرگ، پیر و جوان، و عالم و عامی هر یک به فراخور فهم و ظرفیت خود بهره می‌گرفتند.

شب‌های قدر، هر سال که می‌گذشت، مجلس بزرگ و بزرگ‌تر می‌شد. بعضی از بچه‌ها از مدرسه‌های راهنمایی و متوسطهٔ تهران، گروه گروه همراه مربیان و

پی‌نوشت

۱. خود مسعود ابراهیمی برایم خاص بود. یک مسجد قمری هاشم(ع) بود و یک آقا مسعود؛ از بس که دوست داشتی، نجیب، خوش‌اخلاق، تأثیرگذار و صمیمی بود. همهٔ این ویژگی‌ها نیز کمک می‌کرد به آن استعداد خاص و شگفتانگیزش در داشتن صدایی استثنایی و ملکوتی. نوحه‌های او و تأثیر نفسش، روح مخاطب را به اهتزاز درمی‌آورد. جنس صدایش با همهٔ نوحه‌خوان‌های مشهور و غیرمشهور دنیا متفاوت بود. مسعود در خواندن شبیه هیچ‌کس نبود و هیچ‌کس در دنیا بعد از او نمی‌تواند شبیه او بخواند. همهٔ زیبایی و سوز - توأمان - در صدایش موج می‌زد. اگر برای هر کس یک موسیقی خاص و صدای خاصی مسحورکننده باشد، برای من صدای ماندگار مسعود چنین بود.
۲. حبیب غنی‌پور، نویسندهٔ شهید و نام‌آشنای ادبیات کودکان و نوجوانان است. هم او که امروزه به یادش کتاب سال شهید غنی‌پور از بهترین جوایز کتاب سال این کشور، به شکل خصوصی و مسجدی برگزار می‌شود و هم زمان با ایام شهادت او در اسفندماه هر سال، مهر ختایی است بر جشنواره‌های ادبی سال. اسفندماه امسال دوازدهمین دورهٔ آن برگزار می‌شود.

ماشین‌های ساده

ماشین وسیله‌ای است که انجام کارها را برای ما آسان می‌کند. در فعالیتی که آورده شده، از رایانه و نرم‌افزارها می‌توان به عنوان ماشین برای انجام بهتر و اثربخش‌تر کردن تدریس موضوع ماشین‌های ساده استفاده کرد. شکی نیست که همه همکاران روی مفاهیم فیزیکی که باید آموزش دهند کاملاً مسلط هستند و اینجا فقط مجالی است برای به اشتراک گذاشتن نحوه انتقال مطالب. در واقع، هدف این است که دانش‌آموزان خود به کشف مفاهیم برسند، لذا از آوردن مفاهیم علمی پرهیز شده است.

انتظارات آموزشی

- دانش‌آموز درک کند ماشین‌های ساده وسایلی هستند که می‌توانند انجام کار را راحت‌تر کنند.
- دانش‌آموز بتواند انواع ماشین‌های ساده را بشناسد.
- دانش‌آموز بتواند مثال‌هایی از ماشین‌های ساده در اطرافش بیابد.
- دانش‌آموز بتواند بیان کند که هر ماشین ساده چگونه کار را برای ما راحت‌تر می‌کند.

مرحله اول: ایجاد انگیزش

معلم به همراه یک فرمان ماشین که به محوری متصل است، به کلاس می‌رود. دانش‌آموزان کلاس در گروه‌های چهارنفره می‌نشینند. سپس معلم از دو نفر از دانش‌آموزان می‌خواهد که به جلوی کلاس بیایند و یکی از آن‌ها فرمان را در دست بگیرد و بچرخاند و دیگری با گرفتن محور، مانع از چرخش فرمان شود. دانش‌آموزی که از پس کار برمی‌آید مطمئناً همان است که فرمان را در دست دارد. او باقی می‌ماند و از یک نفر دیگر می‌خواهیم که در این کار شرکت کند. با این تفاوت که این بار جای آن‌ها عوض می‌شود. این بازی توسط تعدادی از دانش‌آموزان انجام می‌شود و سپس از گروه‌ها می‌خواهیم نتیجه‌ای را که از این فعالیت گرفته‌اند، در برگه گروه بنویسند.

مرحله دوم: کاوش و جست‌وجو

معلم کلاس را با طرح سؤالاتی در مورد سفر کردن و انواع آن و اینکه دانش‌آموزان کدام نوع آن را می‌پسندند، شروع می‌کند و کم‌کم صحبت را به اردو می‌کشاند؛ سؤالاتی مثل:

- آیا به سفر علاقه‌مندید؟

- چه نوع سفری را می‌پسندید: اینکه در هتل بمانید

یا در طبیعت؟

- آیا تا به حال در سفر بیرون از هتل مثلاً در چادر

خوابیده‌اید؟

اردو

چادرهای اردو

سپس معلم داستانی از اردوی عده‌ای از دانش‌آموزان تعریف می‌کند و در جاهای خاصی از داستان سؤال‌های هدفمندی را می‌پرسد. تعریف داستان همراه با نمایش عکس (مانند عکس‌های ۱ و ۲) یا فیلمی از اردو خواهد بود.

داستان به این صورت شروع می‌شود که: عده‌ای از دانش‌آموزان هم سَن و سال شما تصمیم می‌گیرند، با همراهی چند تن از معلمان خود به یک سفر اقتصادی و مقرون به صرفه بروند. به همین علت تصمیم می‌گیرند به جای رزرو هتل، چند روزی را در طبیعت بگذرانند. تمام وسایل مورد نیاز خود را جمع می‌کنند و داخل اتوبوس می‌گذارند و راه می‌افتند. مسیر سفر آن‌ها مسیری کوهستانی و پرپیچ و خم است.

در اینجا فیلم یا عکسی از یک مسیر کوهستانی و پرپیچ و خم برای دانش‌آموزان نمایش داده می‌شود و معلم از دانش‌آموزان می‌پرسد: به نظر شما چرا جاده‌های کوهستانی را پرپیچ و خم می‌سازند؟ (اشاره به سطح شیب‌دار؛ مانند عکس ۳).

یک جاده کوهستانی

داستان به همین ترتیب ادامه می‌یابد که در اینجا به دلیل محدودیت فضای اختصاص داده شده به مقاله آن را ادامه نمی‌دهیم. قابل ذکر است که در ادامه معلم باید به دیگر ماشین‌های ساده نیز اشاره کند؛ مثل فرو کردن پیچ در تخته با استفاده از پیچ گوشتی (چرخ و محور، مانند عکس ۸ و ۹) و فرمان اتوبوس (چرخ و محور، مانند عکس ۱۰)، منتقل کردن وسایل به داخل اتوبوس در انتهای سفر با استفاده از سطح شیب‌دار و... (مانند عکس‌های ۱۱ و ۱۲).

معلم عکسی از تعدادی سنگ‌های بزرگ و یک میله نمایش می‌دهد. سپس از دانش‌آموزان می‌پرسد که اگر آن‌ها به اردو رفته بودند، برای جابه‌جایی سنگ‌ها چه پیشنهادی داشتند و چرا؟ (اشاره به اهرم، مانند تصویر زیر).

دو نفر از بچه‌ها تصمیم می‌گیرند که مقداری چوب برای برپا کردن آتش خرد کنند؛ چون هوا کم‌کم رو به تاریکی می‌رود و باید برای آماده‌کردن شام و دور کردن حیوانات آتشی روشن کنند. برای این کار به سراغ تبری می‌روند که در جعبه ابزار معلم موجود است. در اینجا معلم عکسی از تبر و مقداری چوب را نشان می‌دهد و می‌پرسد: تبر چگونه به آن‌ها کمک می‌کند که کار خرد کردن چوب‌ها راحت‌تر شود؟ (اشاره به گوه، مانند عکس ۷).

تعدادی سنگ در محل اردو

تبر

خلاصه، دانش‌آموزان پس از گذراندن این مسیر به محل مورد نظر می‌رسند. محل مورد نظر منطقه‌ای خوش آب و هوا و سرسبز در دل کوهستان است. اولین چیزی که نظر دانش‌آموزان را به خود جلب می‌کند، میله بلندی است که در آنجا قرار دارد. فوراً از معلم خود می‌پرسند که این میله چیست. معلم توضیح می‌دهد که اینجا محلی است که هر سال عده‌ای از دانش‌آموزان از مدارس گوناگون برای اردو می‌آیند. این میله در واقع علامت آن‌هاست و پرچم مدرسه خود را روی آن نصب می‌کنند. معلم عکسی از یک میله پرچم و قرقره نصب شده در بالای آن را نمایش می‌دهد. سپس از دانش‌آموزان می‌پرسد که از آن چگونه استفاده می‌کنند و این وسیله چه کمکی به ما می‌کند؟ (اشاره به قرقره، مانند عکس‌های ۴ و ۵).

برمی‌گردیم به محل اردو. عده‌ای از دانش‌آموزان دست به کار می‌شوند تا پرچم مدرسه را نصب کنند. عده‌ای دیگر هم به برپا کردن چادرها کمک می‌کنند. اما ظاهراً مدتی پیش کوه کمی ریزش کرده است و تعدادی سنگ‌های درشت در محل اردو جا خوش کرده‌اند. پس لازم است آن‌ها را جابه‌جا کنند.

قرقره میله پرچم

میله پرچم

اجرای پیچ

فرو کردن پیچ در تخته با پیچ گوشتی

فرمان اتوبوس

۱۱

۱۲

به دانش‌آموزان ۱۵ دقیقه فرصت داده می‌شود تا با بحث در گروه‌های خود، پاسخ سؤال‌های مطرح شده را پیدا کنند و در برگه‌های گروه خود بنویسند. سپس دانش‌آموزان به سایت مدرسه می‌روند و در گروه‌های خود به مطالعه فایلی تحت عنوان «ماشین‌های ساده» می‌پردازند. محتوای این فایل عبارت است از: تعریف ماشین‌های ساده و دسته‌بندی آن‌ها (شامل ۶ دسته‌بندی)، تکیه‌گاه، نیروی محرک و مقاوم، بازوی محرک و بازوی مقاوم. در مورد هر یک از ماشین‌های ساده، با نمایش عکس و شکل نیروها و بازوها شرح داده می‌شود که هر کدام از این ماشین‌ها چگونه به راحت‌تر شدن کار کمک می‌کنند.

مرحله سوم: تجزیه، تحلیل و تعمیق

دانش‌آموزان پس از مطالعه فایل مربوطه به صورت گروهی، دوباره به پاسخ‌دهی به سؤالاتی در مورد

ماشین‌های ساده می‌پردازند؛ سؤالاتی نظیر اینکه:

- چرا در جاده‌های کوهستانی هر چه طول جاده‌ها بیشتر باشد بهتر است؟ یا چرا هر چه سطح شیب‌دار طول بیشتری داشته باشد، بهتر است؟
- هنگام استفاده از یک میله برای جابه‌جایی سنگ، بهتر است از میله بلندتر استفاده کنیم یا کوتاه‌تر؟
- در بالا کشیدن پرچم از میله، قرقره چه کمکی به ما می‌کند؟
- در فعالیت آغازین کلاس (فرمان ماشین) چرا کسی که همیشه فرمان دستش بود، برنده می‌شد؟

- پیچ و تیر چگونه در راحت‌تر انجام دادن کارها به ما کمک می‌کنند؟

مرحله چهارم: ارزشیابی و ارائه تکلیف

دانش‌آموزان کلاس به شش دسته تقسیم می‌شوند و هر کدام از گروه‌ها تحقیق در مورد یک دسته از ماشین‌های ساده را به عهده می‌گیرند. تحقیق آن‌ها به این صورت خواهد بود که در اطراف خود، یعنی خانه، مدرسه و محل زندگی‌شان، نمونه‌هایی از ماشین‌های ساده را پیدا می‌کنند و از آن‌ها عکس می‌گیرند. این عکس‌ها را به همراه شکلی طرح‌وار از ماشین ساده خود، به صورت یک پوستر با استفاده از Publisher و یا PowerPoint آماده می‌کنند. در مورد عکس‌ها توضیح می‌دهند که علت انتخابشان چه بوده است. همچنین تکیه‌گاه، نیروهای محرک و مقاوم و بازوها را روی شکل‌ها نمایش و توضیح می‌دهند که آن ماشین خاص

چگونه در راحت‌تر انجام دادن کارها به ما کمک می‌کند.

برای ارائه تکالیف می‌توان به دو صورت عمل کرد:

۱. گروه‌ها به نوبت گزارش کار خود را به صورت پوستر روی LCD کلاس به نمایش می‌گذارند و توضیحات مربوط را ارائه می‌کنند. در پایان معلم و دیگر دانش‌آموزان سؤال‌های خود را می‌پرسند و امتیاز می‌دهند.

۲. دانش‌آموزان می‌توانند از پوسترها پرینت بگیرند که به این ترتیب شش پوستر - هر یک مربوط به یکی از ماشین‌های ساده - آماده می‌شود و باید قبل از ورود معلم در شش جای کلاس نصب شوند. هر گروه نیز کنار پوستر خود می‌ایستد. سپس معلم به عنوان بازدیدکننده به سراغ هر یک از پوسترها می‌رود، توضیحات دانش‌آموزان را می‌شنود و امتیاز می‌دهد. معلم همچنین می‌تواند از دیگر همکاران گروه فیزیک بخواهد که او را در این بازدید همراهی کنند، چرا که این موضوع سبب تشویق بیشتر دانش‌آموزان می‌شود و جو را مهیج‌تر می‌کند؛ به خصوص اگر دیگر همکاران، دبیران فیزیک سال قبل یا بعد دانش‌آموزان باشند.

همچنین برای راهنمایی بیشتر دانش‌آموزان و به دست آوردن ایده، دو پایگاه اینترنتی زیر به آن‌ها معرفی می‌شود. در این پایگاه‌ها هم می‌توانند با نمونه‌های بیشتری از ماشین‌های ساده آشنا شوند و هم می‌توانند در بازی‌هایی که انجام می‌دهند، انواع آن‌ها و کاربردهایشان را شناسایی کنند.

کلیدواژه‌های زیر نیز برای آسان شدن کارشان به آن‌ها داده می‌شود:

ماشین ساده:
simple machine
اهرم: lever
قرقره: pulley
چرخ و محور: wheel and axle
سطح شیب‌دار: inclined plane
گوه: wedge
پیچ: screw

1. www.edheads.org/activities/simple-machines
2. www.mikids.com/Smachines.htm

برانگیختن شوق یادگیری اعتماد به معلم

هماهنگی فشار کی

- همه ما احتیاج داریم که نیازهایمان برآورده شوند؛ نیازهایی مثل: بقا و حس امنیت، داشتن تعلق و ارتباط مؤثر با دیگران، پیشرفت و رسیدن به قدرت، حفظ خودمختاری و برای تفریح و یادگیری.
- وقتی در یکی از ارتباطهایمان در مدرسه دچار مشکل می شویم (چه دانش آموز یا همکار)، برای بهبود شرایط، تغییر موقعیت باید وقت و انرژی صرف کنیم.
- ما همیشه در حال انجام کاری هستیم که از نظرمان در آن لحظه بهترین کار است.
- ما در دنیای مطلوب خود گنجینه های از رفتارهای مسئولانه و مؤثر داریم که به تدریج از آنها استفاده می کنیم.
- همه رفتارها هدفمند و در جهت برآوردن نیازهای ما هستند (شامل رفتارهایی که ظاهراً فاقد هدف و جهت هستند؛ مانند احساس).

در سال های اخیر، در زمینه برنامه ریزی و روش های تدریس به دستاوردهای قابل توجهی نائل شده ایم. اما با وجود این ها میزان افت تحصیلی همچنان بالاست و ظاهراً سطح توجه دانش آموزان به مقوله درس کاهش یافته است. متخصصان تعلیم و تربیت بر این باورند که یکی از دلایل بسیار مهم این افت تحصیلی، نشناختن مخاطبان، یعنی دانش آموزان است. متأسفانه جمعی از مربیان تربیتی از انسان و روش های ایجاد انگیزه درک محدودی دارند که بر کنترل بیرونی متکی است. تا زمانی که ما براساس روش «پاداش / تنبیه» عمل می کنیم، حتی با بهترین برنامه ریزی و روش های آموزش هم، تغییر قابل ملاحظه ای در عملکرد دانش آموزان مشاهده نخواهیم کرد.

باب سولو، یکی از متخصصان تعلیم و تربیت و از پیشگامان روش های نوین برنامه ریزی درسی، در این زمینه تحقیقات وسیعی داشته و معتقد است که با تغییر مؤثر در برخورد با دانش آموزان و تغییر دیدگاهمان از روان شناسی کنترل بیرونی به کنترل درونی، می توانیم بر این چالش فائق آییم. چند مفهوم سازگار با روان شناسی کنترل درونی از این قرارند:

تا زمانی که ما براساس روش «پاداش / تنبیه» عمل می کنیم، حتی با بهترین برنامه ریزی و روش های آموزش هم، تغییر قابل ملاحظه ای در عملکرد دانش آموزان مشاهده نخواهیم کرد

● وادار کردن دیگران (از جمله دانش آموزان) به کاری که شما به آن اعتقاد دارید و انجام آن را ضروری می دانید، ارتباط را خراب می کند. زور هرگز دیگران را وادار می دارد که به توان های بالقوه خود دست یابند.

● قبل از گفتن هر چیزی به دانش آموزانمان و یا انجام هر کاری، از خودمان بپرسیم: «آیا گفتن این موضوع یا انجام آن کمکی به من می کند تا کارم را مؤثرتر انجام دهم؟!»
● فکر کنیم و نقش خودمان را به یاد بیاوریم.

● رفتار ما از برداشتی متأثر است که از واقعیت داریم. تفکر شفاف کمکمان می کند که در مسیر رسیدن به ویژگی های مربی ایده آل، هدفی را که برایمان باارزش است، برگزینیم؛ به خصوص وقتی که دچار مشکل شده ایم. همیشه می توانیم کسانی را پیدا کنیم که ما را در تصحیح حرکت اشتباه یاری کنند و این از زیبایی های حرفه ماست.

باب سولو برای افزایش اشتیاق و میل به یادگیری و تلاش بیشتر، توجه به سه عامل را پیشنهاد می کند که از نظر اهمیت در یک رده قرار دارند: ارتباط موضوعات؛ روابط انسانی؛ انتظارات معقول.

اگر می خواهیم دانش آموزان پرتلاش باشند و تا آنجا که ممکن است یاد بگیرند، ضروری است آن ها را از ارزش روابط بین فعالیت های کلاسی آگاه سازیم. موضوع های کلاس درس معمولاً تحمیلی اند و دانش آموزان در انتخاب آن ها مشارکتی ندارند. ممکن است دانش آموزان در برابر این موضوع ها مقاومت نشان دهند. چرا که این تمایل همگانی در نوع بشر وجود دارد که خودمختار باشد. هنگامی که دانش آموزان ارتباط بین کارهایی را که از آن ها خواسته می شود بدانند، احساس رضایت از کارهایشان بالا می رود و از ظرفیت خود بهتر استفاده خواهند کرد. اگر ما به عنوان مربی مشتاق تلاش بیشتر دانش آموزان هستیم، لازم است

به آن ها کمک کنیم به ارتباط مطالب درسی و کاربرد آن ها پی ببرند.

با ایجاد ارتباط بین درس های گوناگون و دنیای واقعی، توجه دانش آموزان به فعالیت های مدرسه ای افزایش می یابد و آگاه می شوند که می توانند از آموخته هایشان استفاده کنند. نتایج تحقیقات بسیاری نشان دهنده همبستگی بالا بین «برقراری ارتباط اجتماعی قوی و مثبت» با «دستاوردهای بالای تحصیلی» است. هنگامی که سال تحصیلی شروع می شود، یادگیرندگان انبوهی از اهداف را به کلاس می آورند. مربیانی که در فعالیت مشارکتی خوب عمل می کنند، در جهت یافتن چشم انداز مشترک با دانش آموزان عمل می کنند. مهم ترین عامل در ایجاد این دیدگاه مشترک، توسعه ارتباط مثبت و قوی با دانش آموزان است. راه های زیادی برای تحقق این امر وجود دارد. ساده ترین راه، سلام و احوال پرسی با آنان و به زبان آوردن نامشان است. بدین ترتیب می توانیم محیطی بسازیم که در آن نیاز به احساس تعلق بی جواب نماند. بارها دیده ایم که دانش آموز به دلیل قرار گرفتن معلم در بنای مطلوبش، به او اعتماد می کند. عامل دیگر داشتن انتظارات واقعی و معقول از دانش آموزان است. انسان ها زمانی که باور کنند اهداف آموزشی دست یافتنی هستند، دست از تلاش بر نخواهند داشت. نیاز به پیشرفت و یادگیری ما را به انجام کارهای سخت هدایت می کند. در مقابل اگر از دانش آموزی بیش از حد نتوانش انتظار داشته باشیم، غالباً دست از تلاش برمی دارد و منفعل برخورد خواهد کرد. به کارگیری این عوامل به کار تخصصی چندانی نیاز ندارد. تنها با ایجاد فضایی امن که در آن به نیازهای دانش آموزان بها داده می شود، این مهم محقق خواهد گشت.

منبع
Sullo Bob (2009), Activating the Desire to learn, Northeast, ASCD affiliate conference Boston, Massachusetts Dec. 3.

اگر ما به عنوان مربی مشتاق تلاش بیشتر دانش آموزان هستیم، لازم است به آن ها کمک کنیم به ارتباط مطالب درسی و کاربرد آن ها پی ببرند

انسان ها زمانی که باور کنند اهداف آموزشی دست یافتنی هستند، دست از تلاش بر نخواهند داشت. نیاز به پیشرفت و یادگیری ما را به انجام کارهای سخت هدایت می کند

مجلات معلمان ماوراءبحار

در این شماره نیز مشخصات تعداد دیگری از مجلات آموزشی جهان مرور خواهد شد. از آنجا که دسترسی به نسخه‌های چاپی غالباً نیازمند صرف هزینه و زمان است، مجلاتی معرفی خواهند شد که ضمن دارا بودن تنوع، آرشو و آخرین نسخه‌های آن‌ها نیز به صورت آن لاین قابل دسترسی باشند. محتوای این مجلات غالباً مقاله‌هایی است که دانشجویان، معلمان، کارشناسان، مدیران و دست‌اندرکاران حوزه آموزش و پرورش می‌نویسند:

۱. مباحث تربیت معلم^۱: این نشریه علمی که «شورای تربیت معلم کالیفرنیا» چاپ می‌کند، به موضوع تربیت معلم از بدو ورود تا مراحل حرفه‌ای می‌پردازد. محتوای این مجله را موضوعاتی درباره آموزش معلمان در موقعیت‌های واقعی، مباحث حرفه‌ای و دیدگاه‌های آموزشی تشکیل می‌دهد. آرشو این مجله به صورت الکترونیکی در پایگاه اینترنتی زیر قابل مشاهده است:

ite.chapman.edu

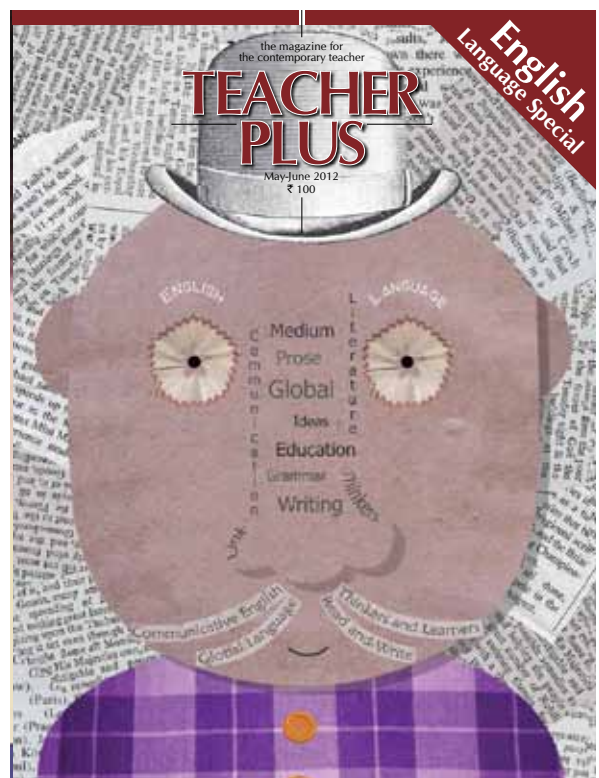
۲. مدرسه آمریکایی^۲: این مجله را از سال ۱۸۹۱ «انجمن هیئت مدیره مدارس ملی» در قالب ماهنامه چاپ می‌کند و مخاطبان آن مدیران و اعضای هیئت مدیره مدارس هستند. مطالبی درباره فضای کلی مدرسه همچون مدیریت مدرسه، سیاست‌گذاری‌ها و قوانین مدرسه‌ای، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در مدرسه و اخبار و تازه‌های مدارس محتوای آن را تشکیل می‌دهند. آرشو و آخرین نسخه این مجله در پایگاه اینترنتی زیر قرار دارد:

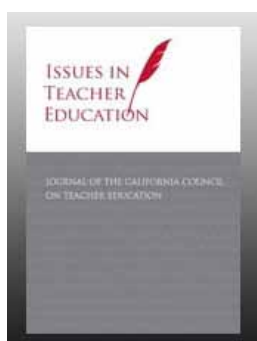
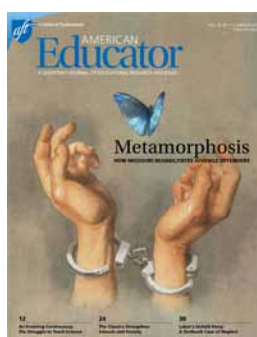
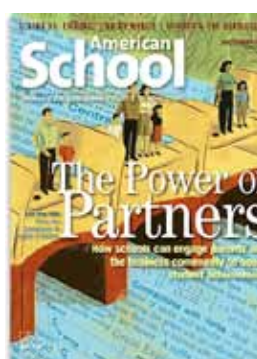
asbj.com

۳. مربی آمریکایی^۳: این فصل‌نامه را «اتحادیه معلمان آمریکا» چاپ می‌کند و نتایج تحقیقات و نظرات معلمان درباره مسائل آموزشی در آن منتشر می‌شوند. کاهش فاصله موفقیت بین دانش‌آموزان فقیر و ثروتمند، مشکلات انضباطی دانش‌آموزان، آموزش مسائلی همچون احترام به حقوق دیگران و مزایای برخورداری از یک برنامه آموزش مشترک و منسجم و مسائل دیگر مربوط به دانش‌آموزان و موضوعات آموزش در آمریکا و نقاط دیگر جهان محتوای این مجله را تشکیل می‌دهند. آرشو و آخرین شماره این مجله در پایگاه اینترنتی زیر در دسترس است:

aft.org

۴. معلم آمریکایی^۴: نشریه دیگری است که «اتحادیه معلمان آمریکا» چاپ می‌کند و موضوعات آن را فعالیت‌های متنوع کلاسی ویژه دوره پیش‌دبستانی تا دوره راهنمایی دربرمی‌گیرد. این نشریه شش بار در سال منتشر می‌شود و می‌کوشد با مطرح کردن مسائل آموزش و پرورش، مشکلات موجود را رفع کند. در این نشریه مسائلی همچون حقوق معلمان و سازماندهی اتحادیه‌های معلمی مطرح می‌شود. نسخه الکترونیکی این مجله نیز در همان پایگاه اینترنتی بالا قرار دارد.

۵. آموزش و پرورش آینده^۵: این فصلنامه آموزشی را دفتر انتشاراتی هوور^۶ در کالیفرنیا منتشر می‌کند و مقالات و نظریات آموزشی در آن درج می‌شود. محتویات این مجله را موضوعاتی درباره مدیریت کلاسی، برگزاری آزمون و ارزیابی تحصیلی، مدارس جدید، روش‌های نوین آموزشی، فناوری‌های آموزشی و مسائل دیگر حوزه آموزش و پرورش تشکیل می‌دهند. آرشیو و مقالات آخرین نسخه آن به صورت آن‌لاین در پایگاه اینترنتی زیر قرار دارد:

educationnext.org

۶. مدارس؛ مطالعاتی درباره آموزش و پرورش^۷: این مجله بین‌المللی از انتشارات «دانشگاه شیکاگو» است و مخاطبان آن معلمان پیش‌دبستانی، مدیران، استادان دانشگاه و دیگر دست‌اندرکاران مدارس هستند. این مجله فضایی به منظور پژوهش و تبادل نظر درباره تجربیات آموزشی برای معلمان فراهم می‌کند. اگرچه دسترسی رایگان به تمامی مقالات آن وجود ندارد، اما آرشیو و یک نسخه نمونه از آن در پایگاه اینترنتی زیر قرار دارد: press.uchicago.edu

۷. مجله معلم کانادایی^۸: مجله ملی آموزش و پرورش کاناداست که به منظور ارتقای سطح دانش معلمان این کشور درباره مدیریت کلاسی، پیشرفت فردی و حرفه‌ای، کتابخانه مدارس و مسائل ملی و بین‌المللی منتشر می‌شود. این مجله پنج بار در سال منتشر می‌شود و حاوی مقالاتی است که جدیدترین مسائل مرتبط با شغل معلمی را تحلیل و بررسی می‌کنند. «معلم کانادایی» به اموری همچون تعطیلات، بازنشستگی و روش زندگی معلمان نیز می‌پردازد. هر شماره از این مجله به صورت رایگان برای ۱۲۰,۰۰۰ مشترک انگلیسی زبان، اعم از مدارس، کالج‌ها و دانشگاه‌های تربیت معلم کانادا ارسال می‌شود. نسخه الکترونیکی مجله نیز در پایگاه اینترنتی زیر قرار می‌گیرد تا عموم معلمان از آن بهره‌مند شوند:

canadianteachermagazine.com

۸. مجله کانادایی آموزش و پرورش^۹: نشریه‌ای دوزبانه است که «انجمن مطالعات آموزش و پرورش کانادا» منتشر می‌کند. این انجمن بزرگ‌ترین سازمان ویژه استادان، دانشجویان و محققان آموزشی کاناداست. مقالات این مجله در پایگاه اینترنتی زیر قابل مشاهده هستند:

ojs.vre.ca

۹. زبان‌شناسی کاربردی^{۱۰}: نشریه دیگری است که انجمن کانادایی مطالعات آموزش و پرورش به دو زبان انگلیسی و فرانسوی منتشر می‌کند. در این مجله به مسائلی مانند تأثیر زبان مادری بر آموزش زبان دوم، آموزش زبان‌های اول و دوم، آموزش دوزبانه، جامعه‌شناسی زبان، برنامه‌ریزی زبان، روان‌شناسی زبان، سوادآموزی، آواشناسی و واج‌شناسی، و ترجمه و تأثیر رسانه‌ها بر یادگیری زبان توجه می‌شود. نسخه الکترونیکی این مجله نیز در پایگاه اینترنتی انجمن قرار دارد.

۱۰. معلم مثبت^{۱۱}: مجله‌ای است که از سال ۱۹۸۹ تاکنون برای ارتقای دانش و تبادل نظر بین معلمان هندی و روزآمد کردن اطلاعات آن‌ها منتشر می‌شود. این نشریه را در ابتدا شرکت انتشاراتی لانگمن شرق^{۱۲} منتشر می‌کرد و هدف از انتشار آن آشنا کردن معلمان با جدیدترین محتوا و ابزار آموزشی بود. از ژانویه ۲۰۰۷، با تغییر ناشر و طراحی جدید، مجله در قالب ماهنامه منتشر می‌شود و حامیان محلی منابع مالی آن را تأمین می‌کنند. این مجله پایگاه اینترنتی فعالی دارد که جدیدترین نسخه‌ها و مقالات در آن قرار دارد:

teacherplus.org

پی‌نوشت

1. Issues in Teacher Education
2. American School
3. American Educator
4. American Teacher
5. Education next
6. Hoover Institution Press
7. Schools: Studies in Education
8. Canadian teacher magazine (CTM)
9. Canadian Journal of Education
10. Canadian Journal of Applied Linguistics
11. Teacher Plus
12. Oriented Longman

«دست نزن»
پربسامدترین
جمله ای
است که در زندگی
می شنود.

هوتنمندان حرکت گرا

برای
بیان مفاهیم از
حرکات بدن استفاده
می کنند.

فوب متوجه منظورم شدی ؟
متوجه نشدی دوباره توضیح بدم

هنگام
صحبت کردن
دست هایش را خیلی
تکان می دهد.

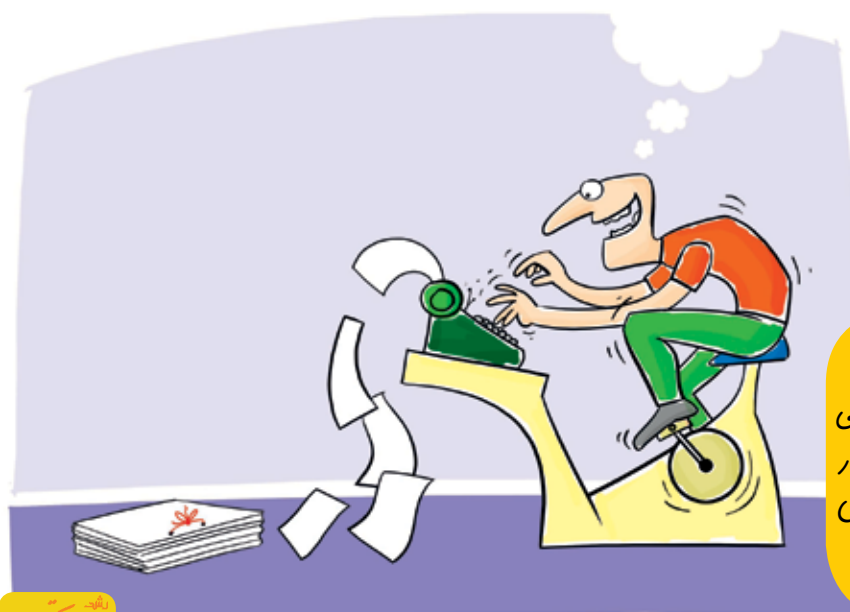

به راحتی
می‌تواند مقلد باشد
و حرکات دیگران را
تقلید کند.

ایشون یکی از بهترین کارگرای ماس
بدون برق کار می‌کنه

همیشه
در حال حرکت و
جنبش است.

بهترین
ایده‌ها برای او زمانی
به وجود می‌آیند که در
حرکت و جنب و جوش
باشد.

با دانش آموزان تشنجی چه کنیم؟

کمتر کسی با بیمار تشنجی برخورد نکرده است. هر چند اغلب افراد هر بیماری را که می لرزد و هوشیاری اش کاهش یافته است، تشنجی تصور می کنند. تشنج انواعی دارد که بنا بر نوع آن، ممکن است بیمار در حین بروز حمله هوشیار نیز باشد و بعداً تمام اتفاقات را به یاد بیاورد.

تشنج نوعی اختلال در سیستم عصبی بیمار است که از فعال شدن کانونی در مغز و فرستادن امواجی غیرطبیعی منشأ می گیرد. این امواج غیرطبیعی بسته به وسعت انتشار می توانند علامت ساز شوند. گاهی می توان علتی برای ایجاد کانونی فعال در مغز یافت که مسمومیت با داروها یا افت شدید قندخون از آن جمله است. در این صورت، با درمان علت زمینه، راه درمان هموار می شود. اگر تشنج تکرار شود و علتی برای آن پیدا نشود به آن صرع می گویند. اگر علت تکرار حمله مشخص باشد، دیگر عنوان بیماری صرع نیست و به عنوان علامتی از یک اختلال شناسایی می شود. بنابراین، به بیماری مبتلا به صرع می گویند که علتی برای بروز حملات مکرر تشنجش نتوان یافت، تشنج با نشانه های متنوعی همراه است. بسته به نوع بیماری، این نشانه ها متفاوت هستند.

در بعضی از انواع تشنج، بیمار برای لحظه ای هوشیاری اش را از دست می دهد، بدون اینکه سقوط کند یا حرکات غیرطبیعی داشته باشد. تشنج به همین دو شکل محدود نمی شود. بسیاری از بیماری ها و اختلالات از تشنج تقلید می کنند. گاهی تشخیص این ها نیازمند انجام نوار مغزی است.

بیماری که دچار سنکوپ (غش) می شوند، مانند افرادی که زیاد روی پا می ایستند یا افرادی که با دین خون دچار حالت سنکوپ می شوند، اگر مجدداً به حالت ایستاده برگردانده شوند ممکن است علائمی مشابه با افراد تشنجی داشته باشند.

علت بروز تشنج در افرادی که تحت درمان با داروهای ضد تشنج هستند، متفاوت است. مصرف همزمان داروهای دیگر و ایجاد تداخل میان داروها و فراموش کردن مصرف دارو از علل مهم این وضعیت است. گاهی با وجود مصرف مرتب و نبود تداخلات دارویی، باز هم تشنج، به دلیل فعال شدن خودبه خود کانون تشنج در مغز، بروز می کند.

چه باید بکنیم؟

اولین اقدام اطمینان از امنیت بیمار و خودمان است. اگر بیمار در مکانی خطرناک مثل استخر یا بلندی قرار دارد، باید وی را از محل دور کنیم. پس از برقراری امنیت با اورژانس پیش بیمارستانی (۱۱۵) تماس می‌گیریم.

مانند تمامی حوادث باید تصور عامه، نیازی به باز کردن دهن بیمار نیست. گاز گرفتگی زبان نه تنها مشکلی ایجاد نمی‌کند، بلکه در صورت اعمال زور برای باز کردن دهن به دندان‌ها آسیب وارد شود. عده‌ای برای باز کردن دهن از انگشت خود استفاده می‌کنند. این کار می‌تواند آسیب‌های شدیدی، حتی قطع انگشت، را در پی داشته باشد.

برای برقراری امنیت راه هوایی بیمار کافی است وی را به یک سمت برگردانیم تا ترشحات دهانی به راحتی خارج شوند و وارد راه‌های هوایی نشوند.

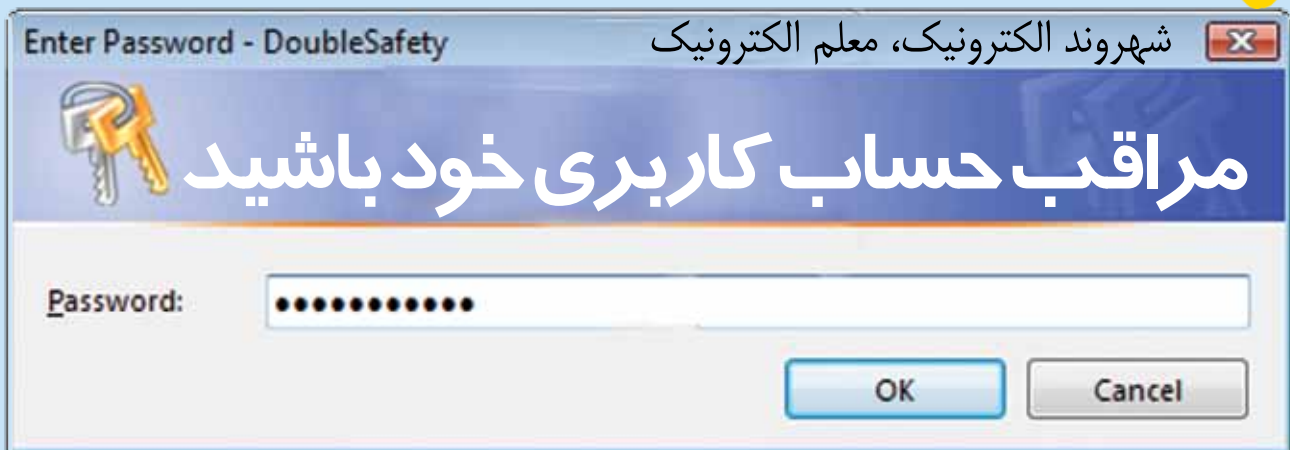
به دلیل کاهش هوشیاری و خواب‌آلوده شدن بیماران، نباید مواد غذایی یا مایعات به آن‌ها داد. زیرا ممکن است غذا وارد مجاری هوایی شود. بیماران تشنجی به دلیل سقوط به دنبال تشنج، مستعد آسیب به سر، ستون فقرات و دررفتگی کتف هستند. بنابراین، در بیماری که خواب‌آلود است و ما از میزان آسیب ستون فقراتش اطلاع نداریم، انتقال باید با احتمال آسیب مهرهای انجام شود.

نیازی به کنترل حرکات پرشی بیمار نیست. کنترل این پرش‌ها دشوار است و می‌تواند آسیب‌رسان باشد. فقط اگر بیمار در محلی واقع شده است که احتمال افتادن دارد، از سقوطش جلوگیری کنید. آرام بیمار را روی زمین و به یک پهلو بخواه‌بایند و اجازه دهید حرکاتش را انجام دهد.

عده‌ای برای باز کردن دهن از انگشت خود استفاده می‌کنند. این کار می‌تواند آسیب‌های شدیدی، حتی قطع انگشت، را در پی داشته باشد.

داروهای مصرفی و داروهای در دسترس بیمار، در صورت شک به استفاده خودسرانه و مدارک بیمار (سی‌تی اسکن مغز یا نوار مغزی) را به اطلاع پرسنل ۱۱۵ برسانید و با خود به بیمارستان ببرید.

آرمان صوفیانی

ساده‌ترین حالت این کار آن است که هر چند وقت یک بار اطلاعات مهم خود را در یک هارد بیرونی (هارد اکسترنال) کپی کنید تا در صورتی که رایانه شما دچار مشکل جدی شد، اطلاعاتتان از بین نرود. دوم آنکه سعی کنید رایانه‌تان را طوری تنظیم کنید که همه کاربران، در رایانه شما به همه اطلاعات دسترسی نداشته باشند. اصل موضوع مقاله حاضر به این موضوع می‌پردازد.

دوستان عزیز توصیه می‌کنیم که روی رایانه‌تان حتماً بیش از یک حساب کاربری داشته باشید. در این صورت، در صفحه ورود به ویندوز می‌توانید حساب کاربری را انتخاب کنید. در ویندوز ما دو نوع حساب کاربری کلی داریم:

– حساب کاربری مدیر؛

– حساب کاربری محدود.

حساب کاربری مدیر علاوه بر آنکه می‌تواند کلیه نرم‌افزارها را روی ویندوز نصب کند، توانایی دسترسی به کلیه اطلاعات روی رایانه را هم خواهد داشت. توصیه ما آن است که شما در ابتدا یک حساب کاربری مدیر بسازید و روی آن رمز عبوری قرار دهید. سپس یک

در بخش پیشین، با هم آموختیم که چگونه در برابر برنامه‌های مخرب نظیر ویروس‌ها، رایانه خود را محافظت کنیم. در این نوشته قصد داریم نحوه محافظت از اطلاعات شخصی را با هم مرور کنیم. برای تبیین این مطلب ابتدا به مقدمه‌ای نیاز داریم.

با توجه به اینکه میزان استفاده از رایانه در زندگی روزمره به سرعت رو به افزایش است و در بسیاری موارد عکس‌ها، کاغذها و کتاب‌ها جای خود را به فایل‌های رایانه‌ای داده‌اند، محافظت از این اطلاعات نیز اهمیت و حساسیت ویژه‌ای پیدا کرده است. برای روشن شدن موضوع دو مثال می‌آورم: * تصور کنید در طول یک دوره زمانی، داده‌های فراوانی را مستند و فایل‌های متنی زیادی را تایپ کرده‌اید و با توجه به توصیه‌های بخش پیشین، داده‌هایتان را تا حد خوبی در مقابل برنامه‌های مخرب نیز ایمن کرده‌اید، اما یک روز که پشت رایانه می‌نشینید، داده‌های خود را پیدا نمی‌کنید و بعد از بررسی متوجه می‌شوید فرزند کوچک‌تان در هنگام کار با رایانه، به اشتباه فایل‌های شما را پاک کرده است.

* یا تصور کنید تعداد کثیری از داده‌های شخصی اعم از عکس یا فیلم را روی رایانه خود قرار داده‌اید و دائماً نگران هستید مهمانی که از رایانه شما استفاده می‌کند، به اشتباه وارد داده‌های شخصی شما شود یا آن‌ها را پاک کند.

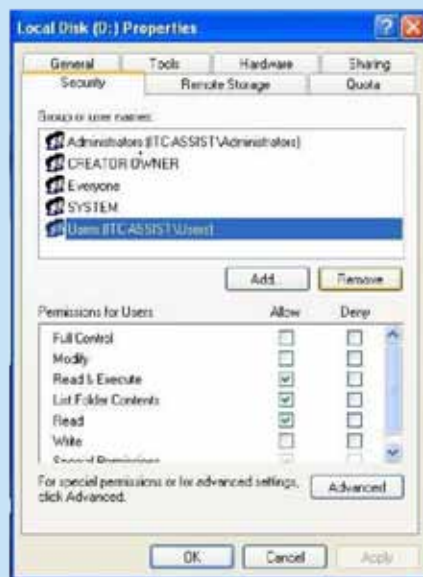
سؤال اصلی درباره دو مثال بالا و نظایر آن‌ها این است که برای جلوگیری از رخ دادن این موارد چه باید کرد؟ مقاله حاضر می‌کوشد به این موضوع پاسخ دهد.

برای حل این مشکل دو کار کلیدی باید انجام داد: اول آنکه حتماً از داده‌های مهم خود نسخه پشتیبان تهیه کنید.

یکی از مهم‌ترین دغدغه‌ها در دنیای امروز، مراقبت از داشته‌هاست. گاهی بی‌توجهی خود ما، باعث می‌شود تا اطلاعات (داشته‌ها و ثروت دیجیتالی) خود را به راحتی از دست دهیم. همه ما ضرب‌المثل «پای مرغ را ببند، همسایه را دزد نکن» شنیده‌ایم. در دنیای فناوری اطلاعات و ارتباطات، هر شهروند الکترونیک به راحتی می‌تواند از اطلاعات ارزشمند خود مراقبت کند. در این نوشته با روش‌های مراقبت از این داشته‌ها آشنا می‌شویم.

با توجه به اینکه میزان استفاده از رایانه در زندگی روزمره به سرعت رو به افزایش است و در بسیاری موارد عکس‌ها، کاغذها و کتاب‌ها جای خود را به فایل‌های رایانه‌ای داده‌اند، محافظت از این اطلاعات نیز اهمیت و حساسیت ویژه‌ای پیدا کرده است

وارد شدن به درایو D و دیدن اطلاعات آن را دارند و بقیه کاربران رایانه (کاربران محدود) اجازه دیدن یا تغییر اطلاعات این درایو را نخواهند داشت. بدیهی است، اگر شما می‌خواهید درایوهای دیگری را هم از دسترس بعضی کاربران خارج سازید، می‌توانید مشابه این فرایند را در مورد آن درایوها نیز انجام دهید.

به عنوان نکته پایانی خدمت شما خوانندگان عزیز عرضه می‌دارم، به وسیله همین قسمت اخیر و در صورت داشتن دانشی بیش از آنچه ما توانستیم در این مقاله کوتاه به شما دوستان هدیه کنیم، شما قادر خواهید بود سطح دسترسی‌های متفاوتی را به هر یک از کاربران رایانه که مدنظرتان بود اختصاص دهید. برای مثال می‌توانید تعیین کنید که کاربری صرفاً بتواند اطلاعاتی روی رایانه شما را مشاهده کند و امکان تغییر روی آن‌ها را نداشته باشد. لذا به دوستداران فضای فناوری توصیه می‌کنم برای کسب اطلاعات بیشتر در این زمینه، با جست‌وجو در مورد «مجوزدهی در ویندوز» یا همان Permission در ویندوز اقدام کنند.

پی‌نوشت

- 1.External
- 2.Administrator

حساب کاربری محدود بسازید تا بقیه کاربران رایانه شما از این حساب کاربری استفاده کنند. برای ساخت حساب کاربری جدید روی دکمه start کلیک کنید و وارد Control Panel و پس از آن وارد قسمت User Account شوید و با کلیک روی گزینه Create a new account حساب کاربری جدید ایجاد کنید.

برای انجام حرفه‌ای این کار دانشی بیش از چند صفحه این مقاله نیاز دارید، ولی ما بنا داریم حالت ساده شده آن را، فقط به صورت اجرایی و بدون توضیحات اضافی، برای شما بیان کنیم. در این بخش تصور کنید می‌خواهید از ورود حساب‌های کاربری دیگر به غیر از حساب کاربری خود به درایو D (پارتیشن D) جلوگیری کنید. برای این امر به قرار زیر عمل کنید:

۱. ابتدا از NTFS بودن پارتیشن خود مطمئن شوید. برای این امر کافی است در My Computer روی درایو D کلیک کنید و در قسمت سمت چپ از NTFS بودن File System خود مطمئن شوید.

۲. پس از کلیک بر روی دکمه start وارد قسمت Control Panel شوید و روی گزینه Folder Options کلیک کنید. در این پنجره سربرگ View را انتخاب و گزینه آخر آن را (Simple file sharing) از حالت انتخاب خارج کنید. در صورتی که ویندوز شما ویندوز ۷ باشد، انجام این مرحله ضروری نیست.

۳. روی درایو D راست کلیک و روی گزینه Properties کلیک و در پنجره باز شده سربرگ Security را انتخاب کنید. همان‌طور که در شکل می‌بینید، در قسمت فوقانی صفحه باز شده، گزینه‌ای به نام Users داریم که باید آن را انتخاب و روی دکمه Remove کلیک کنید. پس از آن Ok را کلیک کنید و از حذف شدن گروه Users لیست بالای صفحه فوق‌الذکر مطمئن شوید. هم‌اکنون کار به اتمام رسیده است. به این معنا که از این به بعد، فقط حساب‌های کاربری با سطح دسترسی مدیر^۲ قابلیت

آداب ظاهری

درس‌هایی از مرحوم آیت‌الله مجتبی تهرانی درباره تربیت

مریم مختارپور

یعنی ظاهر را چه از نظر دیداری، چه از نظر گفتاری و چه از نظر رفتاری مطابق شرع و عقل قرار دادن. لذا می‌گویند: ادب ظاهر (تربیت اعضا و جوارح) مقدم بر دیگر تربیت‌هاست.

ادب ظاهر یعنی عمل و تأدیب آن یعنی محدود کردن عمل به آنچه رضای خدا در اوست (تأدیب الهی در تمام ابعاد وجودی). به عبارت دیگر ادب الهیه؛ مرزشناسی و مرزداری الهی. انبیا هم مرزشناس هستند و هم مرزدار و هم الگو. لذا اولین گام در مکتب انبیا، تطبیق ظاهر خود با ظاهر ایشان است.

البته ادب را به قسم دیگری هم تعریف می‌کنند: ادب دو نوع است؛ ادب باطن و ادب ظاهر. اهل معرفت ادب باطن را طهارت قلوب می‌دانند و ادب ظاهر را هم حفظ اعضا و جوارح از گناهان.

ادب علانیه و ظاهر (حفظ اعضا و جوارح از گناهان)

الف) روش گفتاری

امام علی (ع): نزدیک‌ترین بندگان به خداوند کسی است که از نظر گفتاری مقیدتر است که

خلاف نگوید؛ اگر چه این گفتار به ضرر خودش باشد، ولی چون به حق نزدیک‌تر است، آن را می‌گوید.

انبیا هم مرزشناس هستند و هم مرزدار و هم الگو

ب) روش رفتاری

امام علی (ع): کسی که مقید است عملش مطابق با حق باشد، اگر چه از انجام آن کار خوشش نیاید (غررالحکم: ۳۲۴۳).

امام علی (ع): «هر که به آداب خداوند بزرگ مؤدب شود، خداوند او را به رستگاری جاوید رساند» (بحارالانوار، ج ۸۹: ۲۱).

در شماره قبل درباره تربیت و کسانی که می‌خواهند در جامعه و در هر محیطی به عنوان مربی آموزش‌دهنده باشند و دیگران را تربیت کنند، صحبت کردیم. این افراد باید شرایطی داشته باشند. اولین و اساسی‌ترین شرط این است که خود را ساخته باشند تا بتوانند دیگران را بسازند. اگر این گونه نباشند تربیت آن‌ها یا بی‌فایده می‌شود یا مضر. گفتیم: اولین گامی که انسان باید برای تربیت نفس بردارد، این است که از قوه وهم شروع کند. راه تربیت این قوه هم ضبط قوه خیال است؛ خیال و وهم را مهار کردن. * اولین منزل برای مهار قوه خیال، تفکر است. در چه چیزی تفکر کنیم؟

گفتیم: یکی تفکر در آلاء و نعمت‌های الهی و طرح این مسئله که اصلاً برای چه خلق شده‌ام و دیگری موضوع موازنه. بیندیش؛ عقل داری و می‌توانی بین فضائل و رذائل مقایسه کنی.

* دومین منزل برای ضبط (مهار کردن) قوه خیال، عزم است. عزم و تصمیم بر ترک معاصی و انجام واجبات، زمانی که از عزم سخن می‌گوییم، بحث عمل مطرح می‌شود؛ آری عزم نسبت به عمل.

علمای اخلاق در بحث تربیت و خودسازی می‌گویند که اول باید از ظاهر شروع کرد. ادب ظاهر همین است.

تذکر: انسان در هر حوزه‌ای اگر ادب و حدود الهی را رعایت نکند، زیان‌هایی بر او وارد می‌شود؛ از جمله:

- برخورد با مانع برای رسیدن به قرب حق تعالی
- خروج از گروه صدیقان (صدیق کسی است که با صدق در اعمال، گفتار و رفتار، خود را مورد پسند خدا قرار دهد).

- ورود به گروه ظالمان (ظالم کسی است که از مرزها و حدود الهی تجاوز کند).

بین ادب ظاهر (حفظ اعضا و جوارح از گناهان) و ادب باطن (پاکی قلب) رابطه مستقیم وجود دارد. یعنی تا انسان حدود الهیه را حفظ نکند، عملاً به

سوی قرب به خداوند که اثر پاکی باطن است راه نمی‌یابد.

تذکر: اعمال ظاهری ما صورت باطنی‌مان را می‌سازد!

وقتی من عملی را انجام می‌دهم، این کار روی روح نقش می‌بندد که ابتدا نقشی گذراست، اما وقتی آن عمل را تکرار می‌کنم، برایم ملکه می‌شود. من با آن ملکه صورت باطنم را می‌سازم. عمل خارجی را انجام می‌دهم، روی روح نقش می‌بندد. تکرارش که کردم، این نقش در درونم رسوخ می‌کند. ما به این می‌گوییم «ملکه». اگر کاری را یک بار انجام دهم یادم می‌رود، اما آنکه هر روز این کار را انجام دهد، چه بسا در خواب هم انجام دهد؛ چون این عمل برایش ملکه شده است.

ما صورت غیبی و باطنی‌مان را با ملکاتمان می‌سازیم. اعمال ظاهری که از ما صادر می‌شود، صورت باطنی ما را می‌سازد. انسان‌ها در برزخ و قیامت، به همان صورت باطنی خودشان که با اعمالشان ساخته‌اند، محشور می‌شوند.

● ادب سر و باطن

تطهیر قلوب و تهذیب خلق در باب ادب السر

در باب ادب سر، تطهیر قلوب و تهذیب خلق مطرح است. نکته اساسی این است که این دو، یعنی تطهیر قلب و تهذیب خلق تحقق پیدا نمی‌کنند مگر به ادب علانیه. بین ادب سر و ادب علانیه رابطه مستقیم وجود

دارد. به این معنا که اگر کسی ادب علانیه نداشته باشد محال است به ادب سر راه پیدا کند. یعنی تا انسان حدود الهیه را حفظ نکند، عملاً به سوی قرب به خداوند، که اثر تطهیر باطن است، راه پیدا نمی‌کند.

- ادب باطن به تطهیر و پاکی قلب است.

- قلب باارزش‌ترین بعد وجودی انسان است و باارزش‌ترین ادب را ادب قلب گفته‌اند.

خداوند در قرآن از پیغمبر اکرم ستایش بزرگی کرده است که بر محور ادب قلب پیغمبر (ص) استوار است. می‌گوید: ادب قلب تو موجب شد به این مقام برسی. «روایت شده است از امام صادق (ع) که

گفت: خدا پیغمبر را بر محور محبت خودش ادب کرده است. سراغ عقل، نفس و اعضا و جوارحش نرفت. رفت سراغ قلب پیغمبر. محبت در دل است. تأدیب محبت کرد. یعنی تعلقاتی را که نسبت به ماسوی الله بود، از این دل بیرون کشید و آن را با محبت خود پر کرد و جایی برای محبت غیر نگذاشت. «ان الله عزوجل ادب نبیه علی محبته فقال و انک لعلی خلق عظیم»؛ (کافی، ج ۱: ۲۶۶) حالا می‌آیم از تو تعریف می‌کنم: «انک لعلی خلق عظیم» (قلم/۴).

چون قلب مخزن حب و دوستی الهی است، چون قلب بیت و خانه الهی است و چون حرم حق تعالی است، پس نباید حب غیرالهی در او جا شود. بیگانه نباید در او وارد شود، غیرمحرم نباید وارد حرم شود و اگر این‌گونه شد، قلب را ادب کرده‌ای و از هر چه غیر خداست پاک کرده‌ای و این قلب سالم است. در قیامت فقط قلب سلیم به درد می‌خورد: «یوم لا ینفع مال و بنون الا من اتی الله بقلب سلیم» (شعرا/۸۹-۸۸).

ولی اگر قلب و دل خود را از غیر خدا پر کردی و هر روز و هر آن به چیزی غیر از خدا تعلق پیدا کردی، قلبی بی‌ادب و هرزه‌گرد داری و این قلب بیمار است.

امام علی (ع): اگر تو بخواهی تحت فرمان خواسته‌های نفسانیات عمل کنی کر و کور می‌شوی و این خواسته‌ها در نهایت تو را به وادی هلاکت می‌کشاند. (مستدرک الوسائل، ج ۱۲: ۱۴)

بین ادب ظاهر (حفظ اعضا و جوارح از گناهان) و ادب باطن (پاکی قلب) رابطه مستقیم وجود دارد. یعنی تا انسان حدود الهیه را حفظ نکند، عملاً به سوی قرب به خداوند که اثر پاکی باطن است راه نمی‌یابد

وقتی من عملی را انجام می‌دهم، این کار روی روح نقش می‌بندد که ابتدا نقشی گذراست، اما وقتی آن عمل را تکرار می‌کنم، برایم ملکه می‌شود. من با آن ملکه صورت باطنم را می‌سازم

ادب قلب چگونه است؟

(الف) با حالت (خشیت)

یا عیسی ادب قلبک بالخشیه

دلی که از دوستی هر چه غیر خدا تخلیه شد و حب به خدا سراسرش را فراگرفت؛ محل تجلی خدا می‌شود (صاحب‌خانه وارد می‌شود). به «خشیت» می‌رسد و اثر بسیار بارز خشیت این است که مورد محبت خدا قرار می‌گیرد و هنگامی که خدا او را دوست بدارد، تمام آموزش را خودش انجام می‌دهد.

(ب) با عمل خارجی

امام صادق (ع): ان القلب یحیا و یموت فاذا حی فادیه بالتطوع و اذا مات فاقصره علی الفرائض (بحارالانوار، ج ۸۴: ۴۷).

«ان القلب یحیا و یموت»؛ قلب زنده می‌شود و سپس می‌میرد؛ «فاذا حی». وقتی که زنده بود، «فادیه بالتطوع»، اگر بخواهی قلب را از نظر عمل ادب کنی، با نمازهای نافله مستحبی (تطوع) ادب کن. عمل واجب را چه دلت بخواهد و چه نخواهد مجبور هستی انجام دهی. اگر قلب سرحال بود، جایی است که می‌توانی قلبت را با عملی ادب کنی که آن را توسعه دهی، یعنی تطوع.

«و اذا مات فاقصره علی الفرائض» و اگر قلبت مرده است، فقط واجبات را انجام بده. آن مستحبی که از روی کسالت است، رشد درونی نمی‌آورد.

قلب «بیت الله» است! قلب خانه خداست! صاحب این خانه هم خداست؛ اگر کسی «ماسوی الله» را از این خانه خارج کند، صاحب خانه خود وارد آن می‌شود. صاحب خانه که آمد، دل از حالت غصبی بیرون خواهد آمد. تعبیر

«خدا تجلی می‌کند» به معنای ورود صاحب خانه است. قلب اگر از نظر حالی دارای «خشیت» شود و از نظر افعالی به «توافق» روی آورد، مورد محبت خدا قرار می‌گیرد. دلی که از «حب ماسوی الله» تخلیه شود و «حب به الله» سراسرش را فرا بگیرد به «خشیت» می‌رسد. اثر بسیار بارز ایجاد «خشیت» که در روایت نیز

به آن اشاره شده این است که مورد محبت خدا قرار می‌گیرد و هنگامی که خدا او را دوست داشت، همه کاره‌اش می‌شود؛ به گونه‌ای که تمام آموزش را خدا انجام می‌دهد.

نوافل در جذب حب خدا تأثیر دارند. در روایت معروفی آمده است: اولین اثر «نافله» حب خداست. هنگامی که دل تخلیه شد، خدا تجلی می‌کند، هنگامی که به وسیله هم حال و هم افعالی شخص، خدا وارد دل شد، شخص مورد محبت خدا قرار می‌گیرد و هنگامی که خدا او را دوست داشت، آنگاه همه کاره‌اش می‌شود؛ گوشه‌ای که با او می‌شنود گوش خداست و چشمی که با آن می‌بیند چشم خداست. کسی که قلبش را به آداب الهی مؤدب کند، یعنی آن را از «حب ماسوی الله» تخلیه نماید، قوا و اعضایش همه الهی می‌شوند.

نماز مستحب به تنهایی موجب تطهیر قلب نمی‌شود! آیا نماز مستحب، موجب تأدیب قلب، یعنی تطهیر قلب از حب ماسوی الله می‌شود؟ نه؛ مطلقاً این طور نیست. چه بسا آن موقع که نماز مستحبی می‌خواند، فکرش آن طرف‌تر از دنیا باشد؛ حب به پول، مال، جاه و مقام داشته باشد. برای تطهیر قلب، نمازی مؤثر است که با حضور قلب باشد! نمازی که: فراقیت وقت و فراقیت قلب را رعایت کرده باشد.

معنای فراقیت وقت، رعایت اوقات موظفه برای نماز است. یعنی انسان در شبانه روز وقتی را برای نماز خالی کند. وقتی که می‌داند در آن، هیچ کار دیگری نباید بکند. این نماز مؤثر است. مثلاً ظهر که شد، کارهایش تمام شود. آن وقت وقتی است که باید همه کارها را کنار بگذارد و برود سراغ نماز. و فراقیت قلب یعنی در این وقت

که می‌خواهد نماز بخواند، دل را از تمام وابستگی‌ها و افکار آن جدا کند. در نماز به فکر مال، جاه، اولاد و مسائل غیر خدا نباشد و روی دل به سوی خدا باشد. فراقیت قلب یعنی، دل در موقع عبادت به چیزی مشغول نباشد. می‌گویند: فراقیت قلب فشار دارد و برای انسان مشکل است.

**قلب «بیت الله» است!
قلب خانه خداست!
صاحب این خانه هم
خداست؛ اگر کسی «ما
سوی الله» را از این
خانه خارج کند، صاحب
خانه خود وارد آن
می‌شود**

**معنای فراقیت وقت،
رعایت اوقات موظفه
برای نماز است. یعنی
انسان در شبانه روز،
وقتی را برای نماز خالی
کند. وقتی که می‌داند
در آن، هیچ کار دیگری
نباید بکند. این نماز
مؤثر است**

هیوا علیزاده

دبیر علوم تجربی منطقه سه تهران

مجال برای شنیدن آن‌ها که رو به تخته‌اند

قرار نیست آموزگار پاسخ را در قالب واژه‌ها در اختیار دانش‌آموز قرار دهد، بلکه قرار است دانش‌آموز را در یافتن پاسخ هدایت کند؛ پاسخی که ممکن است به نتیجه غیر از مفروضات آموزگار بینجامد

برای فعالیت‌های عملی لازم نیست به دنبال فعالیتی پیچیده در جهت تزریق به کلاس درسمان باشیم، بلکه کافی است از پرسش‌های دانش‌آموزانمان برای انتخاب فعالیت‌های کلاس استفاده کنیم و شرط لازم این کار دادن فرصت به دانش‌آموزان برای طرح پرسش‌هایشان است. همین‌طور توجه به این مهم که قرار نیست آموزگار پاسخ را در قالب واژه‌ها در اختیار دانش‌آموز قرار دهد، بلکه قرار است دانش‌آموز را در یافتن پاسخ هدایت کند؛ پاسخی که ممکن است به نتیجه غیر از مفروضات آموزگار بینجامد و در پاره‌ای مسائل با پرسش‌های بی‌پاسخی روبه‌رو می‌شویم که بزرگ‌ترین نتایج آن‌ها، خود به چالش کشیدن موضوعات از طرف دانش‌آموز و امکان گفت‌وگو در مورد آن‌هاست که به آگاهی پیدا کردن نسبت به دانسته‌ها در نتیجه شناخت می‌انجامد.

در کلاس ریاضی دانش‌آموز می‌پرسد: «این چیزها که می‌خوانیم به چه دردی می‌خورد؟» پرسش خوبی است. آن را بشنویم. برای پاسخ‌گویی، سخنرانی نیاز نیست، کافی است در همان مبحثی که پرسش مطرح شده است فعالیتی طرح کنیم تا دانش‌آموز در برخورد عملی با موضوع به پاسخ یا پرسشی دیگر برسد.

در نوشته بعدی چند نمونه فعالیت در زمینه پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان مطرح خواهیم کرد. امید است با اجرایی کردن این گونه فعالیت‌ها، آموزگار و دانش‌آموز به سودمندی طرح پرسش و تأمل روی آن در امر آموزش پی ببرند، زیرا تمام فعالیت‌های انسانی برای برآوردن نیازهایی است که خود تجلی پرسش‌های بنیادین هستند.

دانش‌آموز ما چقدر خود را می‌شناسد؟ چقدر به دانسته‌های خود آگاهی دارد؟

در دنیایی که روزگار می‌گذرانیم و هر لحظه در گوشه و کنار آن تحولاتی به وقوع می‌پیوندد که نمی‌توان بر کمیت و کیفیت آن‌ها آگاهی پیدا کرد، تنها راه ممکن برای گریز از سردرگمی و شناخت و آگاهی از خود است. به عنوان آموزگاری که در کلاس درس با انسان‌هایی روبه‌رو هستیم که گرچه کم‌سال هستند ولی آرزوهای بزرگ در سر می‌پرورند، چگونه می‌توانیم فرصت‌هایی برای شناخت از خویشتن خویش برای آن‌ها فراهم سازیم؟!

تمامی فعالیت‌هایی که در یک کلاس صورت می‌گیرد، از روخوانی متن کتاب تا ساخت یک وسیله، نه در جهت به اتمام رساندن و بایگانی کردن فعالیت، بلکه به منظور آغاز شناخت مهارت‌های فردی و گروهی افراد است و آنچه در مسیر شناخت غیرقابل حذف می‌شود، تعامل پویا بین آموزگار و دانش‌آموز و دانش‌آموزان با یکدیگر است.

بنابراین، برای شناخت بیشتر، ایجاد فرصت‌های چنین امری ضروری است. در چنین فعالیت‌هایی، در یک کلاس درس از ادبیات گرفته تا ریاضیات و علوم تجربی، این دانش‌آموز است که لب به سخن می‌گشاید و اندیشه‌هایش در قالب پرسش، نمایش، بازی، استدلال‌های علمی، تصویرسازی و ساخت وسیله و... نمود پیدا می‌کند. تنها اینجاست که می‌توان او را شنید، دید و مورد تفکر قرار داد. اینجاست که او احساس می‌کند به عنوان انسان مورد احترام قرار گرفته است، زیرا نه به عنوان دانش‌آموزی که محفوظاتش را به بهترین شکل بیان می‌دارد، بلکه به عنوان شخصی که اندیشه‌هایش (حتی اشتباه) ارزش شنیدن دارد دیده می‌شود.

نویسنده در این نوشته غزلی از حافظ را
که در کتاب فارسی سوم راهنمایی با عنوان
پرتو امید آمده است، بررسی می‌کند. این
بررسی با رویکرد نقد اخلاقی صورت می‌گیرد.
نویسنده ضمن بیان پیام‌های اخلاقی این شعر،
ظرافت‌های هنری و ارزش‌های زیباشناسانه
غزل را به تصویر کشیده است.

حسین پولادیان
دبیر ادبیات بوشهر

غم‌محور

بررسی و تحلیل غزل
«پرتو امید» حافظ

از دیدگاه مارتینو آرنولد (۱۸۸۸-۱۸۲۲م) ادبیات نوعی
نقد زندگی است و با القای دیدگاه اخلاقی از شعر، وظیفه‌ای
اجتماعی انجام می‌دهد.

دکتر جانسون، منتقد انگلیسی و تولستوی، رمان‌نویس
سرشناس روسی هم بر محتوای اخلاقی آثار ادبی تأکیدی
ویژه دارند. به اعتقاد تولستوی: «هنر جهان‌پسند همواره
ملاک ثابت و معتبری با خویشین دارد و آن ملاک ثابت و
معتبر، معرفت دینی و روحانی است» (همان).

در ادبیات فارسی نیز گستره وسیع آموزه‌های اخلاقی و
انواع متفاوت ادبی اعم از حماسی، غنایی و نمایشی بیانگر
توجه عمیق شاعران و نویسندگان ایرانی به اخلاق است.
نگاهی به آثار برجسته ادبیات فارسی، مانند «شاهنامه»
فردوسی، «مثنوی معنوی»، «حدیقه» سنایی، «گلستان»
و «بوستان»، آثار عطار و حتی منظومه‌های غنایی نظامی
و صدها دفتر و دیوان شعر و ادب دیگر، با آن همه پشتوانه
اخلاقی و آموزندگی‌شان، نشانگر این است که این ادبیات
می‌تواند موجب بسط اخلاق و تجربه‌های اخلاقی شود.

پیوند ادبیات با اخلاق

آیا ادبیات را باید به مثابه ابزار و وسیله‌ای در خدمت
اخلاق و رشد و تعالی آموزه‌های اخلاقی دانست یا اینکه
ادبیات به خودی خود غایت و هدف است و وظیفه‌ای در
قبال اخلاق ندارد؟ در این زمینه دو دیدگاه وجود دارد:

پیشینه نقد اخلاقی

یکی از شیوه‌های نقد، نقد اخلاقی است. نخستین
نظریه‌ها و آرا را پیرامون نقد اخلاقی و جایگاه آن در ادبیات
– و به طور کلی هنر – فلاسفه یونانی بیان داشته‌اند. افلاطون
در کتاب «جمهوریت» به تأثیر اخلاقی شعر و درام اشاره
می‌کند. از نظر او «تنها عامل شکل‌دهنده اخلاق انسان هنر
است و هدف آن باید تعالی بخشیدن به روح بشر باشد»
(میرصادقی، ۱۳۸۸: ۳۱۱).

ارسطو مسئله «تزکیه» را در تراژدی یادآور می‌شود که
همان اخلاق است. هوراس نیز «برای فایده‌بخش بودن شعر
در کنار ارزش‌های هنری و زیبایشناختی آن، بر جنبه‌های
اخلاقی آن تکیه دارد» (امامی، ۱۳۷۷: ۱۱۷).

نقد اخلاقی در دوره رنسانس و سپس در سده‌های
جدید، همچنان مطمح نظر شاعران و منتقدان و مکتب‌های
ادبی بوده است. «آموزندگی و خوشایندی» و «تزاکت
ادبی» دو اصل مهم و اساسی مکتب کلاسیسیسم هستند؛
مکتبی که بر پندآموز بودن اثر ادبی و مطرح شدن مطالب
اخلاقی و تاریخی موافق با عرف و عادت عمومی تأکید
می‌ورزد. «دیدرو»، ادیب و فیلسوف فرانسوی قرن هجدهم،
بر این باور است که «گرامی داشتن تقوا و پست شمردن
ردایل و نمایاندن معایب، باید هدف و غایت هر مرد شریف
و آزاده‌ای باشد که قلم، قلم‌مو یا قلم‌حجاری را به دست
می‌گیرد» (زرین کوب، ۱۳۸۰: ۶۷).

نقد اخلاقی غزل پرتو امید

در دیوان حافظ، هر چند گاه لحنی غمگانه و ناامیدانه در بعضی غزل‌ها دیده می‌شود که ناشی از اوضاع نابسامان اجتماعی و ظلم و استبداد حکام روزگار و تزویرگرایی مردمان و زمامداران زمانه شاعر است، اما در بیشتر غزل‌های او روحیه امیدواری و نشاط، بر این لحن مأیوسانه غلبه‌ای آشکار دارد؛ از جمله غزل «پرتو امید» که تالاف امیدوارانه‌اش سراسر شعر را پرتوافشانی کرده است. امیدواری جوشان در غزل منبعث از طربناکی و خرسندی درونی شاعر است؛ چرا که «روح بی‌باک حافظ، مانند اولیاء الله، حزن و خوف نمی‌شناسد» (خرمشاهی ۱۳۷۵: ۲۹).

مهم‌ترین پیام‌ها و اندرزهای اخلاقی شاعر که نشان از مشرب فکری او دارند، از این قرارند:

- ناپایداری غم‌های زندگی انسان؛
- ترسیدن از سختی‌ها و حوادث ناگوار؛
- یکسان نماندن احوال روزگار؛
- توصیه به امیدواری و پرهیز از ناامیدی؛
- بی‌خبری انسان از الطاف غیبی خداوند؛
- سفارش به بردباری در مقابل تلخی‌ها؛
- تحمل رنج‌ها در مسیر رسیدن به مقاصد و آرزوها؛
- انس و الفت داشتن با دعا و قرآن.

بیان ساده، صمیمی و سرشار از خلوص و صداقت

شاعر و بسامد بالای واژگان مذهبی شعر، از قبیل یوسف، سرغیب، نوح، ورد، دعا، قرآن، خدای حال گردان و کنعان، متناسب با محتوای اخلاقی غزل است. از دیگر سو، تکرار ردیف «غم‌خور» در تداعی معنایی امیدواری و القای

آن در ذهن مخاطب مؤثر واقع می‌شود. وزن به کار رفته در غزل، یعنی «فاعلاتن، فاعلاتن، بحر رمل مثنی‌مقصور، وزن آرام و معتدلی است در تناسب با مضامین اخلاقی و لحن اندرزوار خواجه و گویای ژرف‌کاوی شاعر در بیان مطالب اخلاقی و تعلیمی.

دیدگاه نخست، مشروعیت نقد اخلاقی در ادبیات و هنر را نفی می‌کند، به استقلال هنر و ارزش‌های زیباشناختی آن باورمند است و بر تباین و تفاوت ارزش‌های اخلاقی از زیباشناسی پای می‌فشرد. مکتب «زیباگرایی» که شعار «هنر برای هنر» را مطرح می‌کند و مکتب «پارناسین» که بر «شعر ناب» تأکید می‌ورزد، از جمله مبلغان و مروجان این دیدگاه‌اند که در فرانسه قرن نوزدهم نضج یافتند. ریشه‌های اندیشگی این مکاتب که بعدها به دیگر کشورهای مدرن اروپایی و آمریکایی سرایت کرد، از اندیشه‌های امانوئل کانت و مکتب «رمانتیسیم» آلمانی سرچشمه گرفت و بعدها در مکاتب جدید ادبی، از جمله مکتب‌های نقد نو، نمادگرایی، ایماژیسم (تصویرگرایی) و نظریات اندیشه‌وران و منتقدانی همچون ازراپاوند، تی.اس. الیوت و... تأثیرش آشکار شد.

توفیل گوتیه از بنیان‌گذاران مکتب رمانتیسیم فرانسه مدافع استقلال و آزادی هنر است. او می‌گوید: «فایده هنر چیست؟ زیبا بودن، آیا همین کافی نیست؟ مثل گل‌ها، مثل عطرها، مثل پرندگان، مثل همه چیزهایی که بشر نمی‌تواند به میل خود آن‌ها را تغییر دهد و ضایع کند. به طور کلی هر چیز وقتی که مفید شد دیگر نمی‌تواند زیبا باشد، زیرا وارد زندگی روزمره می‌شود. هنر، آزادی است، جلال است، گل کردن است و شکفتگی روح» (زرین کوب، ۱۳۸۷: ۸۶).

دیدگاه دیگری که پیرامون پیوند ادبیات با اخلاق مطرح است، در تضاد و تقابل با دیدگاه «زیباگرایی» و «هنر برای هنر» است و ملاک و معیار ارزشمند بودن اثر ادبی را برخورداری آن از محتوا و ارزش‌های اخلاقی می‌داند. به بیانی ساده، ارزش‌های هنری اثر ادبی را فرع و جنبه‌های آموزندگی و اخلاق‌مند بودنش را اصل می‌شمرد. آبشخور این اندیشه که علما و ادیبان اخلاق‌گرا به سختی از آن حمایت می‌کنند، نظریات افلاطون پیرامون شعر است. افلاطون صرفاً شعر اندرزگرا را می‌پسندید و شاعران را به سبب بدآموزی و خیال‌بافی‌هایشان از مدینه فاضله‌اش طرد می‌کرد. همین دیدگاه‌های او پیرامون شعر، بعدها در قرون وسطا دستاویز اصحاب کلیسا شد تا شاعران و هنرمندانی را که آثارشان مغایر با ارزش‌های اخلاقی بود، طرد کنند؛ به گونه‌ای که «در انگلستان آثار شکسپیر ممنوع اعلام شد، یا یکی از پاپ‌ها نقاشی‌های میکل آنژ در نمازخانه سیستن را از نظرها پوشیده و مستور می‌داشت» (امامی ۱۳۷۷: ۱۲۰).

آیا ادبیات

را باید به مثابه ابزار

و وسیله‌ای در خدمت اخلاق و رشد و تعالی آموزه‌های اخلاقی دانست یا اینکه ادبیات

به خودی خود غایت و هدف است و وظیفه‌ای در قبال اخلاق

ندارد

در دیوان حافظ،
هر چند گاه لحنی غمگانه
و ناامیدانه در بعضی غزل‌ها دیده
می‌شود که ناشی از اوضاع نابسامان
اجتماعی و ظلم و استبداد حکام روزگار
و تزویرگرایی مردمان و زمامداران زمانه
شاعر است، اما در بیشتر غزل‌های او
روحیه امیدواری و نشاط، بر این لحن
مایوسانه غلبه‌ای آشکار دارد

شروع زیبای

غزل با تلمیح به

داستان حضرت یوسف،

پیوند ذهن شاعر را با تأمل

در قرآن به منظور مضمون‌یابی

نمایان می‌سازد. پایان‌پذیری غم‌ها و روی آوردن شادی‌ها

با مراعات نظیر واژگان «یوسف»، «کنعان»، «کلبه احزان»

و «گلستان» به شکلی هنری‌تر بیان شده است. یوسف

گم گشته در آغاز بیت اشاره به چه کسی دارد؟ با توجه به

تأویل‌پذیری غزلیات حافظ و البته در اینجا بر مبنای برداشتی

تاریخی - بی‌آنکه بخواهیم مناسبات تاریخی را بر شعر تحمل

کنیم - و با عنایت به قراین دیگر در دیوان حافظ از قبیل:

الا ای یوسف مصری که کردت سلطنت مغرور

پدر را باز پرس آخر، کجا شد مهر فرزندی!

یا:

ماه کنعانی من، مسند مصر آن تو شد

وقت آن است که بدرود کنی زندان را

می‌توان یوسف گم گشته را شخصیت یا حاکمی

تاریخی در زمانه حافظ دانست که شاعر با او مؤانست داشته

است و در اینجا «ظاهراً غرض حافظ ابوالفوارس، شاه شجاع،

باید باشد که برادرش، شاه محمود، با همدستی دیگر برادران،

او را از شیراز بیرون کرد و خود به سلطنت نشست (۷۶۵ه.ق)

و دو سال بعد شاه شجاع به شیراز حمله آورد و شاه محمود

به اصفهان گریخت» (ثروتیان، ۱۳۸۸: ۱۴۴۲).

گفتنی است که شاه شجاع، جانشین و فرزند امیر

مبارزالدین مظفری است که حافظ همچون شیخ ابواسحاق

اینجو به او ارادتی خاص داشت و در مدت ۲۷ سال

زمامداری‌اش، خواجه با او معاصر بود و در چندین غزل،

از جمله غزل معروف

سحر ز هاتف غیبم رسید مژده به گوش

که دور شاه شجاع است می دلیر بنوش

به ستایش این شاه پرداخته است. در صورت پذیرفتن

چنین دریافتی، می‌باید کنعان را استعاره از شیراز و کلبه احزان

را استعاره از دل شاعر یا خانه کوچک او دانست. کاربرد دو

کنایه «دل بد مکن» و «سر به سامان آمدن» تعابیر دلپذیری

هستند برای القای نیکوتر «اجتناب از ترس و ناامیدی» و
 «بهرتر شدن اوضاع آشفته شاعر». ضمناً «سرشوریده» مجاز
 از «انسان خودباخته» است به علاقه جزئی.

در بیت سوم، ترفند شاعر در تکرار صامت «د» و
 ساخت آرایه واج‌آرایی، علاوه بر اینکه سبب پررنگ شدن
 موسیقی لفظی بیت شده، واژگان دور، گردون، دو روزی،
 مراد، دائماً و دوران را برجسته ساخته است.

بیت چهارم با آرایه‌های مراعات نظیر، «غیب» و
 «پنهان»، اضافه تشبیهی (سرغیب) و ایهام تناسب («پرده»
 در معنای اصلی عالم غیب و در معنای ابزار شعبده‌بازی که
 در نمایش با بازی تناسب دارد)، هنری شده است.

ظرافت‌های هنری و زیباشناختی بیت پنجم، یعنی
 تلمیح، مراعات نظیر (سیل، نوح، طوفان و کشتی)، اضافه
 تشبیهی (سیل فنا، تشخیص (ای دل)، اضافه استعاری
 (بنیاد هستی)، استعاره مصرحه (طوفان: استعاره از
 حوادث ناگوار) در تصویرسازی و القای مضمون «نقش
 نجات‌بخشی مردان الهی در زندگی انسان‌ها»، تأثیری بارز
 و برجسته دارد. بر مبنای برداشت تاریخی، نوح را می‌توان
 همان یوسف گم گشته در بیت آغازین دانست. ضمن اینکه
 نوح نماد نجات و رهایی نیز هست.

شاعر در بیت ششم که در حکم تمثیل است، برای
 اثبات تحمل نامالایمات در مسیر رسیدن به مقاصد و آمال
 زندگی، تصویری تاریخی از سفر کاروانیان دنیای قدیم به
 قصد زیارت کعبه و پیاده‌روی‌های ملال‌انگیز با پاهای خسته
 و زخم شده از خارها، پیش روی خواننده نمایان می‌سازد.
 خار مگیلان استعاره از سختی‌ها و شداید محسوب می‌شود
 و سرزنش کردن خار مگیلان «تشخیص» است.

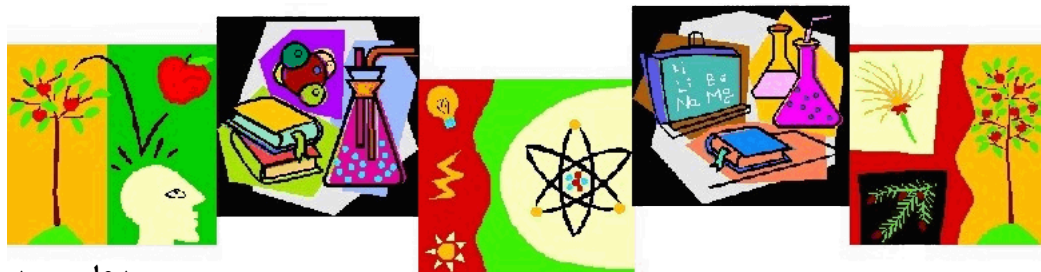
تکرار واج یا صامت «س» در هفتمین بیت، موسیقی
 لفظی بیت را گوش‌نوازتر و دل‌نشین‌تر ساخته است. واپسین
 بیت غزل از انس و الفت شاعر با دعا و قرآن و تهجد او
 حکایت دارد. توسل به دعا و قرآن و مدد جستن از آن‌ها
 برای رسیدن به آرامش و تسکین دل‌ها، به مصداق آیه
 شریفه «لا بذكر الله تطمئن القلوب» حسن ختامی است
 برای این غزل پررمز و راز و اخلاقمند خواجه شیراز.

منابع

۱. امامی، نصرالله، مبانی و روش‌های نقد ادبی، انتشارات جامی، تهران، ۱۳۷۷.
۲. ثروتیان، بهروز، شرح غزلیات حافظ (چهار جلد)، انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۸۸.
۳. زرین کوب، عبدالحسین، آشنایی با نقد ادبی، انتشارات سخن، تهران، چاپ
ششم، ۱۳۸۰.
۴. زرین کوب، عبدالحسین و زرین کوب، حمید، ادبیات فارسی (نقد ادبی)،
شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، تهران، چاپ چهاردهم، ۱۳۸۷.
۵. میرصادقی، میمنت، واژه‌نامه هنر شاعری، کتاب مهناز، تهران، چاپ چهارم،
۱۳۸۸.

آموزش علوم

مطالعه تطبیقی کتاب علوم ایران و کشورهای حاشیه خلیج فارس

مجید علی محمدی
مدرس مرکز تربیت معلم
علامه طباطبایی سبزوار
سید احمد مشهدی

بررسی تطبیقی کتاب‌های درسی و کمک درسی کشورها با هم می‌تواند ما را در بالا بردن کیفیت کتاب‌های کشورمان کمک کند و این امکان‌پذیر نیست مگر آنکه نقاط قوت کتاب‌های دیگر کشورها را با توجه به اعتقادات ملی - مذهبی خود استخراج و از آن‌ها برای بهبود وضعیت کتاب‌های درسی خودمان استفاده کنیم.

با ملاحظه وضعیت اجتماعی - فرهنگی کشور کویت این سؤالات در ذهن مطرح می‌شود که: آیا مطالب موجود در بخش شیمی، می‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای جامعه مذکور در راستای زندگی بهتر باشد؟ نگرش‌های دینی - ملی تا چه اندازه در طراحی کتاب‌های درسی تأثیرگذار بوده‌اند؟

مقایسه اجمالی کتاب‌های علوم تجربی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس با ایران

این کتاب را برخلاف کتاب‌های کشور ما، ۱۵ متخصص تألیف کرده‌اند. هر پایه تحصیلی دو جلد کتاب در قطع بزرگ به ابعاد $26/5 \times 20/7$ سانتی‌متر دارد. با وجود تفاوت‌هایی که در شکل و اندازه کتاب‌ها مشاهده می‌شود، از نظر عنوان‌های

آنچه در این مقاله^۱ می‌آید، نتیجه پژوهشی است که در کشور کویت (۸۸-۱۳۸۷) با عنوان «بررسی تطبیقی مباحث شیمی در کتاب‌های علوم تجربی کشورهای حوزه خلیج فارس با کتاب‌های درسی ایران» صورت پذیرفته است.

نویسندگان این مقاله با علم به اینکه ترجمه کتاب‌های درسی در کشورهای میزبان به عنوان یک پروژه انجام شده است، هدف تحقیق را آشنایی با متون علمی و مقایسه کمی و کیفی آن‌ها با کتاب‌های علوم تجربی پایه‌های اول و دوم راهنمایی قرار داده‌اند. همچنین، با توجه به اعتقادات مشترک دینی، هدف دیگر پژوهش، الگوگیری مناسب از تأثیرپذیری دینی بوده است. اهمیت و ضرورت چنین پژوهش‌هایی آن است که بدانیم، مهم‌ترین ابزار مؤثر در پیشبرد اهداف آموزشی، کتاب‌های درسی هستند. کتاب‌ها بخشی از برنامه درسی محسوب می‌شوند. بنابراین کتاب مناسب می‌تواند در حرکت به سوی اهداف آموزش و پرورش عامل مؤثری باشد. کتاب درسی به عنوان بخشی از محتوا و برنامه درسی، می‌تواند انتقال‌دهنده معلومات و تعیین‌کننده شیوه‌های آموزشی باشد.

این قبیل. آیاتی وجود دارند که مبین دانسته‌های بشری‌اند. تأثیر اعتقادات ملی-مذهبی در بسیاری از تصویرهای عربی-اسلامی و شرح حال دانشمندان مسلمان (تحت عنوان «العلماء العرب») مشاهده می‌شود و این همان کمبودی است که در کتاب‌های علوم تجربی دوره راهنمایی ما احساس می‌شود.

۴. عنوان‌های دیگری که در کتاب‌های این کشورها وجود دارند ولی در کتاب‌های درسی ایران دیده نمی‌شوند عبارت‌اند از:

* شغل من: مشاغلی مطرح

طراحی شده مربوط به تجزیه آب اکسیژنه H_2O_2 ، سنتز N_2O_4 از NO_2 و تولید آمونیاک (NH_3) هستند. در حالی که در کتاب‌های هم پایه این کشورها، از تغییرات ساده‌ای همچون اکسید شدن آهن، تولید صابون و غیره سخن به میان آمده است. جالب آنکه هدف از ذکر مثال‌ها، علاوه بر آموزش مفاهیم، تلاش در حفظ ماده و کاهش تغییرات ناخواسته است؛ تغییراتی که می‌توانند مفید هم باشند.

۳. التزام به رعایت شعائر اسلامی در محتوای درسی مشاهده می‌شود؛ ذکر عبارت‌هایی چون: «قل رب زدنی

علمی همچون ماده و حالت‌های سه‌گانه، تغییر در ماده، مخلوط‌ها و روش‌های جداسازی آن‌ها، خواص فیزیکی-شیمیایی مواد، واکنش‌های شیمیایی و شناسایی مواد (طی انجام تغییرات شیمیایی) شباهت‌هایی در این کتاب‌ها دیده می‌شود. اما تفاوت اساسی این کتاب‌ها با کتاب‌های علوم تجربی ایران عبارت‌اند از:

۱. مؤلفان در این کشورها در آغاز هر فصل، مطالب علمی سال گذشته را به‌طور فشرده و با ذکر مثال بررسی می‌کنند.

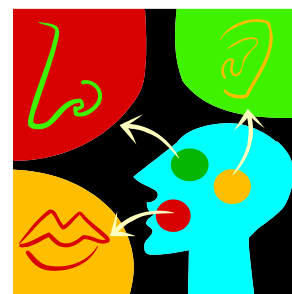
۲. مؤلفان در بیان مطالب علمی کوشیده‌اند با بیان مثال‌هایی که قابل تجربه و تعمیم هستند، کاربرد آموخته‌ها را در زندگی نشان دهند؛ امری که «بهتر زیستن در آینده» را تأمین می‌کند. برای مثال، یکی از مهم‌ترین مشکلات اساسی و مشترک کشورهای منطقه، کمبود منابع آب شیرین است. در این کتاب‌ها سعی کرده‌اند با بیان مراحل شیرین‌سازی آب دریا، ضرورت حفظ منابع محدود آب شیرین را خاطرنشان سازند.

اقتصاد این کشورها وابستگی زیادی به صنایع نفت دارد. انتقال این مهم به فراگیرندگان در محتوای درسی انعکاس یافته است. سازوکار جداسازی اجزای نفت براساس تغییرات فیزیکی و شکل‌های مربوط، دانش‌آموزان را با مسائل نفت بیشتر آشنا می‌سازد.

مطالب و مثال‌های انتخاب شده به گونه‌ای هستند که دانش‌آموزان با آن‌ها آشنایی دارند. برای نمونه، در کتاب علوم تجربی پایه دوم راهنمایی ایران، برای بیان تغییرات شیمیایی، عوامل مؤثر بر سرعت واکنش‌ها و قانون پایستگی جرم، فعالیت‌های

بررسی تطبیقی کتاب‌های درسی و کمک درسی کشورها با هم می‌تواند ما را در بالا بردن کیفیت کتاب‌های کشورمان کمک کند

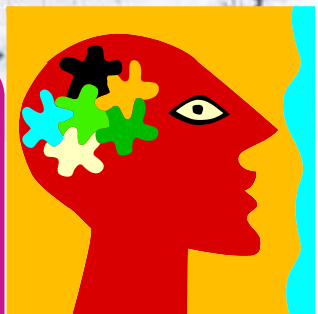

شده‌اند که در ارتباط با موضوع درسی‌اند و دانش‌آموز را برای آینده تحصیلی و شغلی‌اش آماده می‌سازند.

* اصطلاحات جدید.

* قصه و تخیل علمی: در این بخش به داستان‌های واقعی پرداخته شده است که با موضوعات درسی ارتباط تنگاتنگی دارند. جرقه‌های فکری و روش‌های علمی که دانشمندان در راه کشف قوانین، آن‌ها را به کار بسته‌اند، علاوه بر جذاب کردن درس، تخیل هدف‌دار را در دانش‌آموز تقویت می‌کنند و تمرینی برای تفکر و اندیشیدن هستند.

علماء» در صفحاتی که فعالیت‌های علمی طراحی شده‌اند و نیز استفاده از آیات شریفه، متناسب با محتوا در سایر بخش‌های کتاب مشاهده می‌شود. استفاده مناسب از منابع دینی، این باور را تقویت می‌کند که نه تنها اسلام از علوم طبیعی عقب نمانده است، بلکه بسیاری از آن‌ها را می‌توان در قرآن، آن هم به زبان ساده پیدا کرد. مثلاً در مباحث مربوط به انسان‌شناسی و هستی، علم نجوم و کاربرد آن در اعمال و فرائض دینی (همچون حلول ماه مبارک رمضان، زمین‌شناسی، علم حیات و مواردی از

(الف) ذکر آیات، احادیث و جملاتی از بزرگان علم و ادب که در ارتباط با مطالب مندرج در کتاب‌ها باشند.

(ب) درج عکس‌ها و تصویرهایی که بیان‌کننده اعتقادات، فرهنگ و محیط طبیعی ایران باشند.

● آوردن شرح حال یا زندگی‌نامه دانشمندان در جهت الگوگیری از نحوه فعالیت و تولید دانش توسط آن‌ها.

● انتخاب صفحه‌ای تحت عنوان «فعالیت آزاد» که در آن دانش‌آموز با ابتکار عمل، فعالیتی را متناسب با مقتضیات جغرافیایی طراحی کند.

● آشناسازی دانش‌آموزان با زمینه‌های شغلی هر فصل.

● طراحی فعالیت‌های پژوهش محور. ماهیت علوم تجربی به گونه‌ای

است که کسب تجربه و ارتباط با محیط، یک اصل در آموزش آن محسوب می‌شود. بنابراین انتظار داریم که در این درس کنجکاوی دانش‌آموز نسبت به محیط برانگیخته شود تا بهتر بتواند به پیچیدگی‌های اطراف خود پی ببرد. کنجکاوی و خلاقیت دانش‌آموزان از مسیر تدریس مبتنی بر روش «پژوهش محور» توسعه می‌یابد و به باروری می‌رسد. این روش از برنامه درسی مبتنی بر حل مسئله سرچشمه می‌گیرد. در این روش دانش‌آموز روش برخورد با مسئله را یاد می‌گیرد که بعدها می‌تواند آن را به موقعیت‌های خود تعمیم دهد (گرین فیلد، ۱۹۹۸).

برای نیل به این هدف باید محتوای کتاب را به منظور تأمین اهداف پژوهش محور تغییر دهیم.

نیل به این هدف باید محتوای کتاب را به منظور تأمین اهداف پژوهش محور تغییر دهیم.

یافته‌ها

از پژوهش انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که وارداتی بودن علوم طبیعی نمی‌تواند دلیلی بر فاصله گرفتن از نگرش‌ها باشد. درست است که علم شیمی می‌تواند به حفظ محیط زیست در جوامع امروزی کمک کند، ولی این مهم با درک نیازهای مادی و روش استفاده بهینه از منابع امکان‌پذیر خواهد بود.

هدف آزمایش علوم تجربی در دوره راهنمایی، آماده‌سازی دانش‌آموزان برای یادگیری مادام‌العمر است؛ یادگیری‌ای که او را در موقعیت‌های متفاوت یاری رساند و وسیله‌ای برای زندگی بهتر باشد. برای رسیدن به این هدف باید آموزش را بر مبنای کسب دانستی‌ها و مهارت‌های ضروری ارائه کنیم.

به نظر می‌رسد که در طراحی کتاب‌های علوم تجربی در آینده می‌توانیم موارد زیر را مدنظر بگیریم:

● طراحی فعالیت‌هایی که مهارت مشاهده را تقویت کند، و این مشاهده دقیق باید با به کارگیری حواس، به جمع‌آوری اطلاعات و طبقه‌بندی آن‌ها منجر شود.

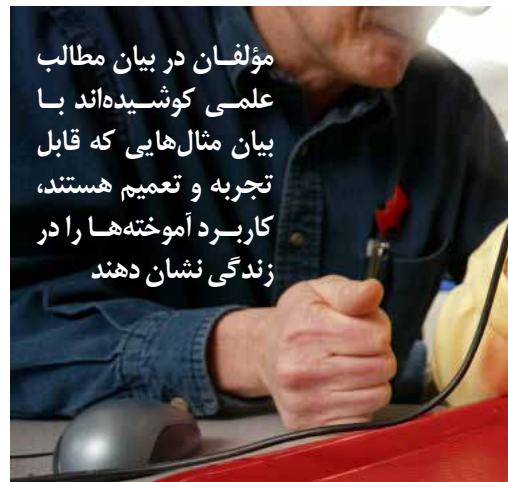
● کم کردن مطالب غیرضروری از محتوای آموزشی، به این منظور که به معلمان زمان کافی بدهیم تا روش‌های نوین تدریس را به کار گیرند. در این صورت است که دانش‌آموزان پس از «کشف» به شناخت واقعی می‌رسند و در «تعامل» با محیط، امید به زندگی در آن‌ها تقویت می‌شود.

● بومی‌سازی کتاب‌ها بر اساس اعتقادات و مقتضیات زمانی - مکانی از طریق:

البته نباید نقاط ضعف این کتاب‌ها را از نظر دور داشت. این نقطه ضعف‌ها به طور خلاصه عبارت‌اند از:

- اکتفا به ثبت مشاهدات: در این کتاب‌ها فعالیت‌ها و آزمایش‌ها، طبق روش‌های از قبل طراحی شده انجام می‌پذیرند. یعنی دانش‌آموز فقط به ثبت مشاهدات می‌پردازد. و این برخلاف نظریه ژان پیاژه در یادگیری نظام باز آموزشی است (او معتقد است که انسان سازنده است نه انبارکننده). فعالیت‌های ارائه شده به گونه‌ای

مؤلفان در بیان مطالب علمی کوشیده‌اند با بیان مثال‌هایی که قابل تجربه و تعمیم هستند، کاربرد آموخته‌ها را در زندگی نشان دهند

هستند که دانش‌آموز نمی‌تواند پارامترهای مزاحم و متغیرها را شناسایی کند.

- طرح سؤالات دانش‌محور و تکراری: این سؤالات در راستای اهداف آموزشی نیستند و سطوح کاربرد و تجزیه - تحلیل را ارزشیابی نمی‌کنند.

- کم توجهی به فعالیت‌های مربوط به جمع‌آوری اطلاعات: گسترش شبکه‌های ارتباطی زمینه را فراهم می‌آورد تا دانش‌آموز به جمع‌آوری اطلاعات اقدام کند؛ در حالی که این فعالیت‌ها مورد غفلت واقع شده‌اند.

پی‌نوشت
۱. مقاله خلاصه شده یک پژوهش تطبیقی که در سال ۸۸ توسط نویسنده صورت گرفته است.

منابع
۱. چورک، موریس ای و همکاران. آموزش علوم در مدارس ابتدایی. ترجمه بهمن سسقط‌چیان. مرکز نشر دانشگاهی. چاپ پنجم، ۱۳۸۵.
۲. ساکی، رضا. اقدام پژوهی: راهبردی برای بهبود آموزش و تدریس. پژوهشکده تعلیم و تربیت. تهران. چاپ سوم، ۱۳۸۳.
۳. شهرتاش، فرزانه و همکاران. مبانی نظری و مهارت‌های آموزش علوم. شرکت و نشر کتاب‌های درسی ایران. تهران. چاپ دوم، ۱۳۸۶.
۴. علی محمدی، مجید و مشهدی، سید احمد. پژوهش: بررسی تطبیقی مباحث شیمی کتب علوم تجربی دوره راهنمایی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس با کتب درسی ایران. سرپرستی مدارس جمهوری اسلامی ایران. کویت، ۱۳۸۸.
۵. نامداری پژمان، مهدی. اقدام پژوهی: راهبردی برای بهبود کیفیت فعالیت‌های پژوهشی. سازمان آموزش و پرورش استان همدان، ۱۳۸۶.
۶. هیئت مؤلفان، درامدی بر الگوهای نوین تدریس. سازمان آموزش و پرورش خراسان رضوی. مشهد، ۱۳۸۸.
۷. هیئت مؤلفان. علوم تجربی سال اول دوره راهنمایی تحصیلی (کد ۱۰۴). دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی وابسته به وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۴.
۸. هیئت مؤلفان، علوم تجربی سال دوم دوره راهنمایی تحصیلی (کد ۱۹۸). دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی وابسته به وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۵.
۹. هیئت مؤلفان (خبراء المشرع فی مکتب التریبه العربی). العلوم الصف السادس الجزء الثاني. ۲۰۰۶-۲۰۰۵.
۱۰. هیئت مؤلفان (خبراء المشرع فی مکتب التریبه العربی). العلوم الصف السادس الجزء الاول. ۲۰۰۶-۲۰۰۵.

نمایش عربی

فعل‌های ماضی و مضارع عربی با وسایل کمک آموزشی

مختار نقدی

دبیر عربی، شهرستان اسکو

بی‌شک معلمی عشق است و این عشق به عاشقی نیاز دارد که با علاقه مضاعف در این راه قدم بردارد. عشق به معلمی را در دل پروراند و با قدم‌های ثابت و پایدار در این راه گام برداشتم.

بیان مسئله

فعالیت من به دوره راهنمایی با ۲۲ دانش آموز در پایه دوم راهنمایی در درس عربی مربوط می‌شود. برایم خیلی جالب بود که بدانم چرا اکثر این دانش آموزان با وجود استعداد خوب، در یادگیری و کاربرد افعال ماضی و مضارع در جملات عربی دچار مشکل می‌شوند. تصمیم گرفتم تا آنجا که می‌توانم مشکلات یادگیری آن‌ها را در کاربرد افعال ماضی و مضارع با استفاده از امکانات موجود و با ابتکارات و شیوه‌های گوناگون و با یاری خداوند متعال برطرف کنم.

راه حل‌های احتمالی

با توجه به مشکل یادگیری دانش آموزانم به فکر راه‌حلی‌هایی به شرح زیر افتادم:

- استفاده از چادر برای نمایش افعال مذکر و مؤنث: دانش آموزی چادر به سر می‌کرد و به عنوان شخص مؤنث، افعال مؤنث را نمایش می‌داد تا دانش آموزان با مشاهده چادر او با حس بینایی خود افعال مؤنث را یاد بگیرند. یکی از دانش آموزان هم بدون چادر و به عنوان شخص مذکر، افعال مذکر را نمایش می‌داد.

شیوه‌های گردآوری اطلاعات یا داده‌ها

نمراتی که دانش آموزانم در انواع آزمون‌ها (کوئیز، عینی، ذهنی و پرسش مستمر) کسب می‌کردند، غالباً برایم رضایت‌بخش نبود. در این زمینه گفت‌وگوهایی با همکاران محترم و معاون آموزشی داشتم و اطلاعات حاصل را تجزیه و تحلیل کردم. در مجموع، عوامل زیر را مسبب به وجود آمدن مشکل یادگیری افعال ماضی و مضارع عربی توسط دانش آموزان پایه دوم راهنمایی این مدرسه یافتیم:

– ضعف مهارتی دانش آموزان در یادگیری افعال ماضی و مضارع.

– تسلط اندک دانش آموزان روی افعال ماضی و مضارع.

– مسئولیت داشتن دانش آموزان در زمینه انجام بخشی از کارهای خانه.

– نبود امکانات مطالعه.

– کم‌سوادی یا بی‌سوادی والدین و ناآگاهی پدر و مادر

از شیوه‌های مطالعه.

- استفاده از گل خاک رس برای ساختن افعال: به علت نداشتن اتاق فناوری و محل مناسب، در گوشه سالن و یا در گوشه کلاس، کارگاه آموزشی فعل‌سازی تشکیل دادم. این کارگاه با ترکیب فعل‌سازی تئوری و عملی یادگیری را جذاب‌تر می‌کرد. دانش آموزان به راحتی طرز ساختن افعال مضارع و ماضی را یاد می‌گرفتند.

- ساختن افعال ماضی و مضارع با شکلات قلمی در یونولیت: یک قطعه یونولیت به اندازه ۱۲/۵×۵ متر و با ضخامت ۵ میلی‌متر تهیه کردم. ابتدا چارچوب افعال را از نظر عدد (مفرد، مثنی و جمع) و شخص (غایب، مخاطب و متکلم) و جنسیت (مذکر و مؤنث) روی آن ترسیم و جای صیغه افعال را برای نصب شکلات قلمی مشخص کردم. بعد از تدریس یونولیت آماده را به کلاس آوردم و از هر گروه دو نفر را که جمعاً شش نفر می‌شدند، برای تنظیم صیغه‌های خوانده شده با شکلات قلمی و به وسیله سوزن

ته‌گرد فرامی‌خواندم. دانش‌آموزان هنگام تنظیم صیغه‌ها، ضمایر منفصل مرفوعی و ضمایر متصل و افعال و حروف مضارع و ریشه فعل و علامت صیغه‌ها را آموختند.

● استفاده از عکس‌ها و تصویرهای متحرک: چند تصویر پسر و دختر را در معرض دید دانش‌آموزان نصب کردم و به کمک آن‌ها صیغه‌های مذکر و مؤنث افعال را تدریس کردم. مثلاً با مشاهده تصویر دختر که زیرش افعالی مانند (هی تنظر) نوشته شده است، مؤنث بودن فعل به یاد دانش‌آموزان می‌ماند. دانش‌آموزان در این کار مشارکت خیلی خوبی داشتند. تصویرهای یک نفره، دو نفره، سه نفره مذکر و مؤنث، صیغه‌های مفرد، مثنی و جمع را به طور واضح بیان می‌کردند. پس از آن هر فعلی که به دانش‌آموزان می‌دادم، بلافاصله مفرد، مثنی یا جمع آن را بیان می‌کردند و یا علامت فعل، علامت صیغه‌ها، حروف مضارع و ریشه فعل را به درستی تشخیص می‌دادند.

● استفاده از نوار آموزشی کاست برای روخوانی: برای اینکه دانش‌آموزان با روخوانی درس‌ها به لحن عربی آشنا شوند و جو کلاس از تنوع آموزشی برخوردار باشد، از نوار صدا در کلاس عربی استفاده می‌کردم. دانش‌آموزان یک بار به روخوانی درس‌ها گوش می‌دادند و یک بار دیگر با لحن عربی همراه نوار زمزمه می‌کردند. با این شیوه، یادگیری لحن عربی دانش‌آموزان و همچنین روخوانی دانش‌آموزانی که در روخوانی مشکل داشتند، خوب می‌شد.

● استفاده از فیلم‌های آموزشی: از فیلم‌های آموزشی که باعث ایجاد تنوع در فرایند آموزش می‌شوند، در کلاس استفاده کردم. این کار از سویی سبب ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان می‌شد و از سوی دیگر، با توجه به تفاوت‌های فردی میان دانش‌آموزان، امکان یادگیری مؤثر را برای عده بیشتری فراهم می‌آورد.

براساس تحقیقات انجام گرفته در حوزه روان‌شناسی، حدود ۷۵ درصد یادگیری انسان از طریق کاربرد حس بینایی و ۲۵ درصد از طریق سایر حواس حاصل می‌شود. این امر ضرورت فراهم ساختن بستری مناسب را برای کاربرد اصولی رسانه‌های کمک آموزشی در جهت فراگیری از طریق حس بینایی نشان می‌دهد. مولانا این نکته را به‌گونه‌ای شیوا بیان کرده است:

آنچه یک دیدن کند ادراک آن
سال‌ها نتوان نمودن با بیان

● استفاده از خمیر بازی در ساختن افعال: کودکان علاقه خاصی به خمیر بازی دارند. لذا بعد از تدریس، بسته‌های خمیر بازی را که قبلاً با رنگ‌های گوناگون مهیا کرده بودم، در کلاس در اختیار گروه‌ها قرار دادم تا علامت صیغه‌ها، حروف مضارع، ریشه فعل و علامت‌های فعل ماضی را با رنگ‌های متفاوت از خمیر بسازند. من هم به عنوان ناظر و هدایت‌کننده به گروه‌ها سر می‌زدم و در صورت لزوم دانش‌آموزان را هدایت می‌کردم. همچنین برای اینکه همه افراد گروه به صورت جدی در یادگیری نقش داشته باشند و کم‌کاری از خود نشان ندهند، پرسش‌هایی از صیغه‌ها با فعل‌های متفاوت می‌کردم.

برای اینکه
دانش‌آموزان با
روخوانی درس‌ها به
لحن عربی آشنا شوند
و جو کلاس از تنوع
آموزشی برخوردار
باشد، از نوار صدا در
کلاس عربی استفاده
می‌کردم

طرز کار گروهی

(ج) روش مرور سه دقیقه‌ای: در این روش بعد از تدریس یا بحث دربارهٔ افعال ماضی و مضارع، سه دقیقه به دانش‌آموزان وقت می‌دهم تا افراد گروه آنچه را که گفتم، مرور کنند و سؤال‌های روشن‌کننده مطرح کنند و یا به سؤال‌هایی که مطرح می‌کنم به طور واضح پاسخ دهند.

(د) روش آزمون: آزمون‌های عینی و ذهنی را به صورت انفرادی، دو نفره، گروهی و آزمون در خانه به عمل می‌آوردم.

ارزیابی نتایج

با گرفتن آزمون‌های گوناگون (عینی، ذهنی، گروهی، انفرادی و ویژهٔ مخصوص افعال)، نظرخواهی از خود دانش‌آموزان، مشاهدهٔ نمرات دانش‌آموزان و پیگیری مداوم و مشاهدات، فعالیت‌های درسی دانش‌آموزان بهبود یافتند. همهٔ دانش‌آموزان با توجه به فعالیت‌ها و شور و نشاط حاکم در کلاس، در طول سال رضایت کامل داشتند و این حاکی از موفقیت طرح بود.

پیشنهاده‌ها

یکی از ملاک‌های مهم در ارزشیابی از عملکرد معلمان، میزان استفادهٔ معلمان از وسایل آموزشی می‌باشد. این امر انگیزهٔ استفاده از وسایل آموزشی را تقویت می‌کند. در نتیجه بسیاری از مشکلات و تنگناهای نظام آموزشی در جریان یادگیری و آموزش مطالب حل می‌شود.

دانش‌آموزان را متناسب با موضوع به گروه‌هایی تقسیم می‌کردم. غالباً هم به شکل U و یا به شکل‌های دیگر در کلاس می‌نشستند. در اینجا دانش‌آموزان برای موفقیت در یادگیری به یکدیگر کمک می‌کردند. موفقیت آن‌ها دو شرط داشت: اول ایجاد وابستگی درونی مثبت بین خودشان. یعنی همه با هم شنا می‌کنیم و یا با هم غرق می‌شویم. اعضای گروه باید درک کنند که برای دستیابی به هدف لازم است با هم کار کنند. دوم، احساس مسئولیت فردی دانش‌آموزان برای یادگیری مواد آموزشی. دو شرط وابستگی درونی مثبت و مسئولیت فردی در روش‌های زیر تضمین می‌شوند:

(الف) روش پازلی یا تدریس اعضای تیم: ابتدا متن عربی درس‌ها و یا صیغه‌های افعال را به قسمت‌های نسبتاً مساوی تقسیم و بعد تعداد اعضای گروه را مطابق با آن تعیین می‌کردم. هر فرد از اعضای تیم، مسئولیت یادگیری یک قسمت را بر عهده می‌گرفت. وی باید طوری مطلب را یاد می‌گرفت که بتواند به هم گروهی‌هایش آموزش دهد.

(ب) روش تفکر فردی - تفکر دو نفره: این روش یک ساختار سه مرحله‌ای داشت:

* مرحلهٔ اول: دانش‌آموزان به طور فردی و بدون صحبت دربارهٔ سؤالی که در مورد افعال طرح می‌کردم، فکر می‌کردند.

* مرحلهٔ دوم: دانش‌آموزان دو به دو گروه می‌شدند و افکارشان را با هم در میان می‌گذاشتند.

* مرحلهٔ سوم: هر دو گروه پاسخ‌هایشان را در اختیار هم می‌گذاشتند.

تفکر موفق

علی اصغر جعفریان

همه چیز از فکرتان شروع می‌شود. این نظام اعتقادی شما و طرز تفکرتان است که زندگی امروزتان را شکل می‌دهد. اگر زندگی متوسط‌الحالی را می‌گذرانید، به خاطر تصمیمات بدی است که اتخاذ کرده‌اید. تصمیمی که گرفته‌اید هم از طرز تفکر و باورهایتان سرچشمه می‌گیرد. در نتیجه، اگر می‌خواهید به موفقیت دست یابید، باید اول از فکرتان شروع کنید. طرز تفکر افراد موفق را الگوی خود قرار دهید. مطمئن باشید شما هم مثل آن‌ها نتیجه عالی به دست خواهید آورد.

طرز فکر ۲

همه انسان‌های موفق به کار خود متعهدند. موفقیت اتوماتیک‌وار به دست نمی‌آید. از آسمان به زمین نمی‌افتد. باید برای به دست آوردن آنچه در زندگی می‌خواهید، ۱۰۰ درصد به کارتان تعهد داشته باشید. خیلی‌ها فقط رویای موفق شدن را در سر می‌پرورانند. امیدوارند که موفق شوند. آرزویشان موفقیت است، اما هیچ وقت به کارشان متعهد نمی‌شوند. لحظه‌ای که تصمیم می‌گیرید و ۱۰۰ درصد به کاری متعهد می‌شوید، دیگر هر کاری که لازم باشد برای رسیدن به آن انجام می‌دهید.

طرز فکر ۳

همه انسان‌های موفق جرئت تصمیم‌گیری برای موفقیت در زندگی را دارند. موفق شدن جرئت و جسارت می‌خواهد. اگر فرصتی پیش رویتان است، برای استفاده از آن جرئت و شهامت لازم است. این موضوع مخصوصاً در موفقیت‌های مالی بسیار مهم است. قبل از اینکه کاری را شروع کنید، باید جرئت به گفتن به آن و شروع آن را داشته باشید. با دنبال کردن این سه خصوصیت، امیدواریم بتوانید در زندگی به هر چه می‌خواهید برسید.

طرز فکر ۱

همه انسان‌های موفق مسئولیت‌پذیر هستند. مهم نیست چه اتفاقی بیفتد، افراد موفق مسئولیت آن را به گردن می‌گیرند. هیچ وقت اقتصاد یا کس دیگری را در کساد کارشان مقصر نمی‌کنند. در عوض، با قبول اشتباه خود مسئولیت آن را می‌پذیرند و به فکر بهبود وضعیت می‌افتند. افراد موفق می‌دانند که اگر دیگران را مقصر بدانند یا مسئولیت را گردن این و آن بیندازند، قدرت کنترل موقعیت را از دست خواهند داد.

موفقیت تصادفی نیست

موفقیت هیچ وقت تصادفی اتفاق نمی‌افتد. البته ممکن است که در طول مسیر کمی شانس با شما همراه شود که در موقعیت خوبی قرار بگیرید، اما این شرایط با دوام نیست. موفقیت از آن کسانی می‌شود که روی شانشان سرمایه‌گذاری می‌کنند و احتمال شکست را پایین می‌آورند. بعضی از موفق‌ترین افراد دنیا از هیچ به آنجا رسیده‌اند. خیلی از آن‌ها بچه یتیم‌هایی بوده‌اند که حتی نمی‌توانسته‌اند

وقتی زندگی مرفهی برای خود درست کردند هم دست از تلاش برنداشته‌اند. کار سخت، هوشمندانه و دوستان زیاد آن‌ها را به این پله رسانده است. این‌ها عناصر موفقیت هستند که همه در اختیار دارند؛ حتی اگر بسیاری از افراد نخواهند این اصول را بپذیرند. از این گذشته، همه ما در انتخابمان آزادیم؛ می‌توانیم تصمیم بگیریم که موفق شویم یا شکست بخوریم؛ انتخاب با ماست.

موفقیت تصادفی نیست. هیچ کس نیست که بدون تلاش و ذکاوت توانسته باشد به موفقیت دست یابد. این خودتان هستید که می‌توانید تصمیم بگیرید در زندگی‌تان موفق باشید یا ناموفق. انتخاب با شماست.

آزمایشگاه زبان

تدریس با الگوی استقرایی

الگوی استقرایی موجب می‌شود شاگردان اطلاعات را گرد آورند، از نزدیک آن‌ها را بررسی کنند و به شکل مفاهیم سازمان دهند و یاد بگیرند که آن مفاهیم را کنترل کنند. در این الگو، بر شاگردان به عنوان مفهوم‌سازان طبیعی تأکید می‌کنیم.

این الگو مراحل روشن دارد، در آن عکس‌العمل معلمان با گام‌ها هماهنگ است و نظامی معلم محور و مبتنی بر همکاری معلمان دارد. این نظام سه مرحله‌ای است:

مرحله اول تکوین مفهوم است که خود سه جزء دارد:

برشماری و فهرست‌گیری، گروه‌بندی، عنوان‌دهی و مقوله‌بندی.

مرحله دوم تفسیر داده‌هاست که خود عبارت است از تعیین روابط شاخص، کشف

روابط و استنباط.

مرحله سوم کاربرد اصول است که در آن به پیش‌گویی نتایج و فرضیه‌سازی همراه

با توضیح و تصدیق پیش‌گویی‌ها پرداخته می‌شود.

استفاده از این الگو سبب می‌شود دانش‌آموزان اطلاعات را گردآوری و به دقت بررسی کنند. پس از آن اطلاعات را به مفاهیم تبدیل می‌کنند و کار کردن با مفاهیم را می‌آموزند. چنانچه از این الگو به طور مستمر استفاده شود، دانش‌آموزان قابلیت تکوین مفاهیم کارآمد را فرامی‌گیرند و زوایای دید آن‌ها برای دریافت اطلاعات وسعت می‌یابد.

بعضی از آثار این الگو عبارت‌اند از: کمک به تفکر منطقی و پرورش روحیه کاوشگری دانش‌آموزان؛ آگاهی یافتن از ماهیت دانش و مفاهیم و نظام‌های مفهومی؛ درگیر شدن دانش‌آموز با اطلاعات؛ آموختن فرضیه‌سازی و آزمون فرضیه.

اجرای نمونه تدریس اسامی قابل شمارش

معلم روی یک میز در وسط کلاس انواع و اقسام مواد و کالاها را قرار می‌دهد؛ به گونه‌ای که میز حداقل شامل ۲۰ نوع جنس شود. البته مواد باید از دو گروه مواد شمردنی و غیرشمردنی باشند؛ از جمله مایعات و مواد کشیدنی مانند برنج یا غلات. دانش‌آموزان هم می‌توانند در تهیه مواد سهیم باشند.

دانش‌آموزان به کنار میزی که حاوی این اجناس است فراخوانده می‌شوند. معلم بچه‌ها را به واریسی کالاها دعوت می‌کند. بچه‌ها با ذوق و شوق شروع به بررسی و صحبت درباره مواد گوناگون می‌کنند. معلم نظر آن‌ها را به این موضوع جلب می‌کند که هنگام خرید چگونه باید کالایشان را انتخاب کنند. برای مثال، شیر، برنج یا یک جعبه شکلات را چگونه می‌خرند.

دانش‌آموزان با بحث و گفت‌وگو برای ادامه درس انگیزه کافی کسب می‌کنند. معلم به شاگردان می‌گوید هر کدام یک کالا بردارند و در جای خود بنشینند. یکی از شاگردان کارتهایی بین بقیه پخش می‌کند که شامل دو مجموعه است: کارتهایی با اسامی کالاها؛ کارتهایی با اسامی مقیاس‌های متفاوت.

در این الگو، بر شاگردان به عنوان مفهوم سازان طبیعی تأکید می کنیم

معلم از بچه‌ها می‌خواهد با نام کالایی که در دست دارند یک جمله بسازند. جمله‌ها روی تخته کلاس نوشته می‌شوند. همه در مورد آن‌ها با هم بحث و در مورد درستی آن‌ها با یکدیگر تبادل نظر می‌کنند.

اشتباهات بچه‌ها بررسی و تصحیح می‌شود. سپس از آنان خواسته می‌شود کالاهای دیگر عوض کنند و در گروه‌های دو یا سه نفره برای کالاهای خود جمله بسازند و آن را یادداشت کنند. بدین گونه هر گروه تمامی کالاهای را می‌بیند و برایشان جمله می‌سازد. در این اثنا، معلم به گروه‌ها سر می‌زند و در ساخت جملات با آن‌ها شریک می‌شود. در همین حین کار دانش‌آموزان را ارزشیابی می‌کند.

پس از آن از شاگردان می‌خواهد با مطالعه جملات سایر گروه‌ها، به مقیاس‌هایی که دوستانشان به کار برده‌اند دقت کنند. سپس شاگردان بسته کارت حاوی مقیاس‌ها را باز می‌کنند و مقیاس‌های مناسب را با کارت‌های اسامی کالاهای جور و روی میز مرتب می‌کنند و معلم نیز همراه با آنان بازخورد مناسب را به آن‌ها می‌دهد.

حال معلم از شاگردان دعوت می‌کند در مورد مقیاس‌های متفاوت و مناسب هر کالا با هم گفت‌وگو کنند و توجه داشته باشند که برای هر کالا چند مقیاس متفاوت می‌توانند به کار برند. یا کالاهای این لحاظ چه تفاوت‌ها و اشتراکاتی با هم دارند. بدین ترتیب، بچه‌ها حاصل تبادل نظرات خود را یادداشت می‌کنند و نوشته‌های خود را در اختیار گروه‌های دیگر می‌گذارند. سپس معلم جدول را به شاگردان می‌دهد که در آن به طبقه‌بندی اسامی قابل شمارش و غیرقابل شمارش بپردازند و نیز مقیاس‌های مناسب آن‌ها را به کار گیرند. او در حین فعالیت دانش‌آموزان، به طور دائم با آنان تبادل اطلاعات می‌کند اما همواره از دادن پاسخ مستقیم به آن‌ها می‌پرهیزد. در مورد استفاده متفاوت از مقیاس‌ها برای اسامی متفاوت با شاگردان خود گفت‌وگو می‌کند تا مطمئن شود که اکثریت برای طبقه‌بندی اسامی مشکلی ندارند و درس را به طور کامل فرا گرفته‌اند.

در انتها از دانش‌آموزان خواسته می‌شود در جلسه آینده جدول‌ها را کامل کنند؛ به نحوی که هر ۴۰ کالا با مقیاس خود در آن به درستی قید شده باشد. آن‌ها باید جدول‌های خود را در اختیار سایر شاگردان قرار دهند تا هم گنجینه لغت دانش‌آموزان گسترش یابد و هم آنان با اسامی قابل شمارش و غیرقابل شمارش و نیز اسامی خاص بیشتری آشنا شوند. آنگاه برای اجناسی که قابل خوردن هستند نمایشی ترتیب داده می‌شود؛ شبیه به فضای یک فروشگاه. معلم در نقش فروشنده ظاهر می‌شود و دانش‌آموز در نقش خریدار باید سؤال و کلمه مناسب شمارش آن شیء را بگوید تا بتواند مقداری خوراکی دریافت کند. به این ترتیب، می‌توان خوراکی‌ها را به نحو بسیار مفیدی بین شاگردان قسمت کرد. با این کار، انگیزه کافی برای مشارکت به دانش‌آموزان داده می‌شود و بچه‌ها با این نمایش خوش مزه کلاس درس را با طعم لذت‌بخش خوراکی‌ها و یادگیری پایداری از اسامی قابل شمارش و غیرقابل شمارش به پایان می‌رسانند.

منابع

۱. بروس جویس، امیلی کالهن و مارشاول (۱۳۸۴). الگوهای جدید تدریس ۲۰۰۴. ترجمه دکتر محمدرضا بهرنگی. انتشارات کمال تربیت. تهران.
۲. بروس جویس، دیوید هاپکینز و امیلی کالهن (۱۳۸۸). الگوهای یادگیری ابزارهایی برای تدریس. ترجمه دکتر محمود مهرمحمدی و دکتر لطیفی عابدی. انتشارات سمت. تهران.
۳. میرلوحی، سیدحسین (۱۳۸۲). کلیات علم تدریس. انتشارات دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی. تهران.

4. www.microsoft.com/education/lessonplans/rectangularpatterns.mspx=EZB

کتاب‌نامه‌های رشد به دنبال چه هستند؟

فرایند تولید کتاب‌نامه رشد

حتماً شما هم در طول سال‌ها به این موضوع فکر کرده‌اید که چه کتاب‌هایی برای دانش‌آموزان من مناسب‌اند؟ کدام کتاب‌ها را می‌توانم برای کلاس‌م انتخاب و معرفی کنم. کدام کتاب‌ها می‌توانند مرا در تدریس یاری کنند؟ کدام کتاب‌ها با اهداف برنامه‌های درسی همسو هستند؟ کدام کتاب‌ها به توسعه و تعمیق مفاهیم کتاب‌های درسی کمک می‌کنند؟ برای دانش‌آموزانی که نیازمند تمرین بیشتر هستند چه کتاب‌هایی وجود دارد و...

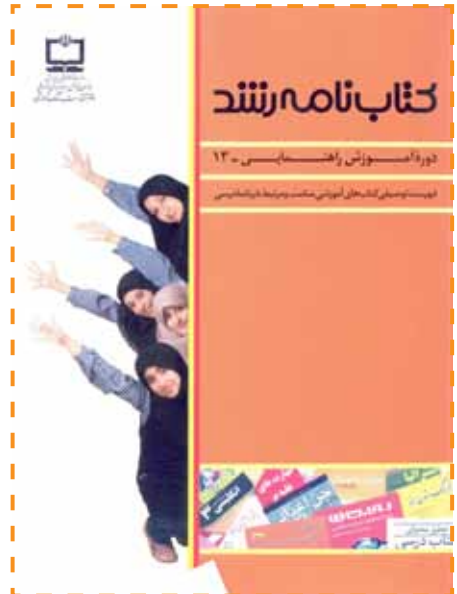
«کتاب‌نامه‌های رشد»، به عنوان فهرستگان کتاب‌های مناسب و مرتبط با برنامه‌های درسی، می‌توانند در این زمینه به شما کمک کنند. این فهرستگان به کمک کارشناسان و معلمان زبده و مجرب رشته‌های درسی، پس از کارشناسی، تنظیم می‌شوند و می‌توانند در یافتن پاسخ سؤال‌های بالا، به شما کمک کنند.

«کتاب‌نامه رشد» با هدف ارائه فهرست توصیفی کتاب‌های مناسب و مرتبط با برنامه درسی دوره‌های آموزشی آماده و منتشر می‌شود. کتاب‌نامه‌های رشد معلمان را در شناسایی کتاب‌های مناسب و مرتبط با برنامه‌های درسی یاری می‌کنند. همچنین، برای تجهیز کتابخانه‌های کلاسی و آموزشگاهی مرجع بسیار مناسبی است.

فرایند بررسی کتاب‌های ارسالی به دفتر سامان‌بخشی، با تفکیک کتاب‌های رسیده به دبیرخانه آغاز می‌شود. در نخستین مرحله، که مرحله غربالگری است، تعداد محدودی از کتاب‌هایی که موضوعشان با برنامه آموزشی کشور ارتباط ندارد یا تاریخ انتشار آن‌ها خارج از زمان اعلام شده است، از چرخه بررسی کنار گذاشته می‌شوند. بقیه کتاب‌ها به تدریج در اختیار کارشناسان آشنا با برنامه درسی و معلمان ورزیده و مجرب قرار می‌گیرند. هر کارشناس براساس شاخص‌ها و معیارهای تعیین شده، دیدگاه خود را درباره کتاب (با امتیازی که به آن می‌دهد) اعلام می‌کند. هر کتاب برای گذر از خان بررسی‌ها، باید به طور میانگین، حداقل ۶۰ درصد از کل امتیاز ممکن را به دست آورده باشد.

کارشناسان برای هر کتاب پرسش‌نامه‌ای را کامل می‌کنند که در آن، براساس شاخص‌ها و معیارهای تعیین شده، پرسش‌های جزئی و دقیقی درباره ویژگی‌های عمومی و اختصاصی کتاب طرح شده است؛ البته به طور کلی، هر کارشناس باید به سه پرسش پاسخ دهد: آیا در تدوین کتاب، استانداردها و چارچوب‌های لازم کتاب آموزشی رعایت شده است؟ آیا محتوای کتاب با برنامه درسی ما همسویی و هماهنگی دارد و می‌تواند به عنوان ماده آموزشی مناسبی به کار گرفته شود؟ این کتاب برای کدام مخاطب یا گروه مخاطب مناسب است؛ برای دانش‌آموزان، هنرجویان، معلمان، هنرآموزان، والدین، کارشناسان آموزش و پرورش، مدیران یا دانشجویان تربیت معلم؟

ناگفته نماند که کتاب‌نامه‌ها برای آموزشگاه‌های کشور فرستاده می‌شوند تا مدیران و معلمان مدارس، در تجهیز کتابخانه‌های آموزشگاهی و کلاسی از آن بهره‌جویند. علاوه بر این، فایل الکترونیکی این کتاب‌نامه‌ها در وبگاه سامان کتاب به نشانی <http://samanketab.roshdmag.ir> قرار داده شده است و علاقه‌مندان می‌توانند آن‌ها را به صورت رایگان از این وبگاه دریافت کنند.

قصه بی‌کلام

حسن سنگانیان

یکی بود یکی نبود

● اول تیم ملی فوتبال ایران با تیم کره جنوبی توی تهران بازی کرد و برد.

● بعد روزنامه‌ها نوشتن و عکس انداختن که کره‌ای‌ها آشغال‌هاشون رو جمع کرده‌ان و با خودشون برده‌ان.

● معاون مدرسه هم این بریده روزنامه رو زد رو شیشه اتاقش:

● یه روز - که دیروز باشه - ۱۰ دقیقه بعد از تعطیلی مدرسه، این آقای عزیز:

● رفت پیش این آقای محترم:

وزارت آموزش پرورش
معاونت پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت انتشارات و نشریات آموزشی

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های دانش‌آموزی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

رشد کودک (برای دانش‌آموزان آمادگی و پایه اول دوره دبستان)

رشد نوآموز (برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره دبستان)

رشد دانش‌آموز (برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره دبستان)

رشد نوجوان (برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)

رشد جوان (برای دانش‌آموزان دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی)

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماه نامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

● رشد آموزش ابتدایی ● رشد آموزش راهنمایی تحصیلی ● رشد تکنولوژی

آموزشی ● رشد مدرسه فردا ● رشد مدیریت مدرسه ● رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی

(به صورت فصلنامه و چهار شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- رشد برهان راهنمایی (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)
- رشد برهان متوسطه (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه) ● رشد آموزش قرآن
- رشد آموزش معارف اسلامی ● رشد آموزش زبان و ادب فارسی ● رشد آموزش هنر
- رشد آموزش مشاور مدرسه ● رشد آموزش تربیت بدنی ● رشد آموزش علوم اجتماعی
- رشد آموزش تاریخ ● رشد آموزش جغرافیا ● رشد آموزش زبان ● رشد آموزش ریاضی
- رشد آموزش فیزیک ● رشد آموزش شیمی ● رشد آموزش زیست‌شناسی
- رشد آموزش زمین‌شناسی ● رشد آموزش فنی و حرفه‌ای ● رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

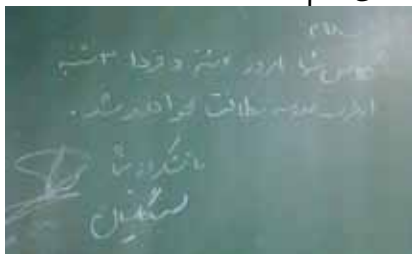
● نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی.

● تلفن و نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸ - ۲۱

- گفت که تشریف بیارین یکی از کلاس های سوم رو ببینین.
- آقا دومی هم سر راه، معاون رو برداشت و با خودش برد اونجا:

- بعد از آقای اولی خواسته شد که لطفاً امروز و فردا این کلاس رو نظافت نکنن.
- معاون هم اون عکس کره ای ها رو چسبوند تو کلاس این ها:
- روی تخته شون هم نوشته شد:

- صبح فردا (امروز) ساعت ۷، شیش هفت تا از بچه ها ریختن سر معاونشون:
- آقا این چه وضعیه! بیاین کلاس ما رو ببینین.
- تخته تون رو خوندین؟
- نه؟ چیزی ندیدیم!
- بریم...

بالا رفتیم دوغ بود
پایین اومدیم ماست بود
قصه ما راست بود.

تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی برگ اشتراک مجله های رشد

نحوه اشتراک:

شما می توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سهراب آزمایش کد ۳۹۵، در وجه شرکت افست از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. مراجعه به وبگاه مجلات رشد؛ نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیش واریزی.
۲. ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی فیش را نزد خود نگهدارید).

♦ نام مجلات در خواستی:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

♦ در صورتی که قبلاً مشترک مجله بوده اید، شماره اشتراک خود را ذکر کنید:

.....

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱

♦ وبگاه مجلات رشد: www.roshdmag.ir

♦ اشتراک مجله: ۰۲۱-۷۷۳۳۶۶۵۶/۷۷۳۳۵۱۱۰/۷۷۳۳۹۷۱۳-۱۴

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هشت شماره): ۱۲۰۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۸۰۰۰۰ ریال

شماره ۵
پیم ۹۱
دوره ۱۸